

^ KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır Heydər Əliyev

DİPLOMAT

№ 42 (602) 08 - 14 Çiriya paş, Noyabr səl. il 2024
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sîyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Həjəy: 40 qəpik

Zəfər Bayramının mübarək, Azərbaycan!

Səh. 2

Prezident İlham Əliyev İraq prezidenti ilə görüşüb

Səh. 3

Neçirvan Bərzanidən COP29 mesajı

Səh. 11

Serok Barzanî: Roleke mezin a Danielle Mitterrand di parastina doza Kurd de hebû

Səh. 9

Sudani'nin Erbil ve Süleymaniye ziyareti hangi mesajları içeriyor?

Səh. 13

Wezirê Karên Derve yê Îsrailê: Kurd miletekî mezin in

Səh. 10

Mesrur Barzani ile Sudani, Kürdistan'dan petrol ihracatının yeniden başlamasını görüştü

Səh. 3

Metyu Brayza: COP29 Azərbaycan tarixində ən böyük hadisədir

Prezident İlham Əliyev İranın vitse-prezidenti ilə görüşüb

Səh. 2

Gavek berbi Zimanê Kurdî KURD dilinə doğru bir addım

Səh. 7

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında Kürd Xalqının rolu

Səh. 4

AZƏRBAYCANDA ŞƏDDADİ KÜRD DÖVLƏTİ

Səh. 18

KÜRD LƏR VƏ KÜRDÜSTAN

Səh. 5

Ehmedê Xanî hayatı ve eserleri

Səh. 8

Səh. 10

'Türkiye, Öcalan'ın Mazlum Kobani ile duygusal bağını kullanmak istiyor'

Səh. 17

Vladimir Putin hunermendek. Kurd xelat dike

Səh. 25

В Иране приговорена к смерти еще одна курдская активистка

Səh. 23

МІД: Іран обещаёт не использовать территорию Ирака для нападения на Израиль

Prezident İlham Əliyev İraq prezidenti ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 11-də İraq Respublikasının Prezidenti Əbdüllətif Camal Rəşid ilə görüşüb.

İqlim dəyişmələri və ətraf mühit məsələlərinə xüsusi önəm verdiklərini deyən İraq Prezidenti iqlim dəyişmələri mövzusunda əldə olunmuş razılaşmanın icrasının vacibliyinə toxunub. Qonaq müharibələrin və hərbi münaqişələrin ətraf mühitə ən böyük təhlükə yaratdığını deyib. Əbdüllətif Camal Rəşid ölkəsinin COP29-da genişləndirilə biləcək nümayəndə heyəti ilə təmsil olunduğunu vurğulayıb. İraq Prezidenti ikitərəfli əlaqələrimizin uğurla inkişaf etməsindən məmnunluğunu bildirib.

Azərbaycanın nəticəyönümlü danışıqlara üstünlük verdiyini deyən Prezident İlham Əliyev vurğulayıb ki, ölkəmiz global iqlim dəyişmələri üzrə dövlətlər

arasında həmrəylik yaratmağa və körpülər qurmağa çalışır. COP29-da yeni maliyyə hədəfinin müəyyən olunmasının önəminə toxunan dövlətimizin başçısı bu tədbirdə iştirak etmək üçün 70 minə yaxın insanın qeydiyyatdan keçdiyini bildirib. Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın ev sahibi kimi COP-a hazırlıq işlərini qısa zamanda yüksək səviyyədə gördüyünü, necə deyərlər, şəhər içində şəhər tikdiyini deyib, konfrans məkanında istifadə olunan materialların davamlılıq tələblərinə tam uyğun olduğunu bildirib.

Dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, COP-u bəhanə edərək qərbyönlü mediada Azərbaycana qarşı haqsız hücumlar edilir.

Azərbaycan ilə İraq arasında münasibətlərə toxunan dövlətimizin başçısı ikitərəfli hökumətlərarası komissiyanın fəaliyyət göstərdiyini qeyd edib.

Prezident İlham Əliyev İranın vitse-prezidenti ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 13-də İran İslam

əlaqələrimizin tarixi xarakter daşdığını vurğuladı.

Respublikasının vitse-prezidenti, İranın Ətraf Mühitin Mühafizəsi Təşkilatının sədri xanım Şina Ənsari ilə görüşüb.

COP29-un ölkəmizdə keçirilməsi münasibətilə Azərbaycan Prezidentini təbrik edən Şina Ənsari İran İslam Respublikasının Prezidenti Məsud Pezeşkiyanın salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını İran dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Məsud Pezeşkiyanın prezident seçilməsindən sonra onunla telefon danışığını məmnunluqla xatırlayan dövlətimizin başçısı vurğuladı ki, Məsud Pezeşkiyanın dövlət başçısı seçilməsindən sonra Azərbaycan hökumətinin müxtəlif səviyyəli nümayəndə heyətləri İrana səfər edə bilər.

İran ilə Azərbaycan arasında çox yaxşı münasibətlərin olduğunu deyən Şina Ənsari

Söhbət zamanı Araz çayı üzərində birgə layihələr, Su Elektrik Stansiyasının tikintisi və ətraf mühit sahəsində əməkdaşlığımız qeyd olundu, hökumətlərarası komissiyanın fəaliyyətinin önəmi vurğulandı.

Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinə toxunuldu, bu xüsusda Azərbaycan, Rusiya və İran arasında birgə əməkdaşlıq qeyd edildi.

Görüşdə Xəzər dənizinin ekoloji problemlərinin aradan qaldırılması və Xəzərdə hazırda suyun səviyyəsinin azalması probleminə toxunuldu, bu baxımdan sərhədyanı ölkələr arasında əməkdaşlığın vacibliyi vurğulandı.

Prezident İlham Əliyev Ermənistanın dağ-mədən sənayesinin tullantılarının Araz çayına axıtılması və bunun çayın ekoloji durumuna mənfi təsir etməsindən narahatlığını ifadə etdi.

Söhbət zamanı ikitərəfli münasibətlərin müxtəlif aspektlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Serok Barzanî, Serokwezîrê Îraqê qebûl kir

Serok Mesûd Barzanî li navçeya Pîrmamê ya Hewlêrê Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî qebûl kir.

kabîneya nû ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê yek ji mijarên civînê bû. Serok Barzanî û Mihemed Şiya

Baregeha Barzanî li ser civîna Serok Mesûd Barzanî û Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî daxuyaniyek belav kir.

Serok Barzanî û Sûdanî di civînê de behsa rewşa siyasî ya herêmê û rûdanên li Rojhilatê Navîn kirin.

Hat ragihandin ku avakirina

Sûdanî rewşa siyasî ya Îraq û Herêma Kurdistanê û pêşatên dawî yê herêmê jî gotûbêj kirin.

Her du aliyan tekezî li ser wê yekê kir ku di pêwendî û hevahengiya di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Îraqê de gavên erênî û baş hatine avêtin.

Nêçîrvan Barzanî: Em bi hev re dikarin guherîna avhewayê çareser bikin

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî got, "Em bi hev re dikarin guherîna avhewayê çareser bikin."

Nêçîrvan Barzanî li ser vexwendina fermî ya Serokkomarê Azerbeycanê İlham Aliyev doh çû Bakuyê.

Serokê Herêma Kurdistanê İro li cihê konferansê ji aliye Serokkomarê Azerbeycanê İlham Aliyev ve hat pêşwazîkirin. COP29ê İro Sêşema 12.11.2024 dest pê kir

û dê heta 22yê mehê berdewam bike.

Nêçîrvan Barzanî li ser hesabê xwe yê medyaya civakî derbarê COP29ê peyamek belav kir.

Nêçîrvan Barzanî di peyama xwe de wiha got: "Ez kêfxweş im ku li Bakuyê beşdarî COP29ê bûm. Ev

kombûna salane ji bo me firsendeke girîng e ku em ber bi pêşerojê aramtir ve gavên bi wate bavêjin.

Serokê Herêma Kurdistanê wiha jî got: "Em bi hev re dikarin guherîna avhewayê çareser bikin û ji bo nîşên bên gerstêrkeke saxlemtir ava bikin."

Mesrûr Barzanî: Me li gel Sûdanî tekezî li giringiya pêkanîna kabîneya nû ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê kir

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî û Serokwezîrê İraqê Mihemed Şiya Sûdanî tekezî li ser giringiya pêkanîna kabîneya nû ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê dikin.

Serokwezîrê İraqê Mihemed Şiya Sûdanî İro 13.11.2024 serdana Hewlêrê kir û bi Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî re civiya. Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê

Mesrûr Barzanî di parvekirineke xwe ya di tora civakî ya Xê de li ser wê civînê ragehand, "Me bi Serokwezîrê İraqê Mihemed Şiya Sûdanî re tekezî li ser giringiya pêkanîna kabîneya nû ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê kir, bi armanca çareserkirina pirsgerêkan û zêdetir pêşxistina alîkarî û hevahengiyên navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Federal de."

Prezident İlham Əliyev Çinin Baş nazirinin müavini ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 13-ü göstərir ki, dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə Azərbaycanın çox yük-

də Çin Xalq Respublikası Baş nazirinin müavini Din Süesən ilə görüşüb. Din Süesən Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinpinin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı. Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Si Cinpinə çatdırmağı xahiş etdi.

Qonaq qeyd etdi ki, COP29-da dövlətimizin başçısının çıxışı çox dolğun və məzmunlu idi. COP29-un yüksək səviyyədə təşkil edildiyini və bundan məmnun olduqlarını deyən Çin Xalq Respublikası Baş nazirinin müavini dedi ki, bu, bir daha onu

sək təşkilatçılıq potensialı var. Prezident İlham Əliyev tərəfindən verilmiş tapşırıqların yüksək səviyyədə yerinə yetirildiyini vurğulayan Din Süesən qısa müddət ərzində Azərbaycanın belə miqyasda iş həyata keçirdiyini vurğuladı.

Çin Xalq Respublikası Baş nazirinin müavini bildirdi ki, Azərbaycanla Çin arasında münasibətlər strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşıyır və "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə"nin qəbulu əməkdaşlığımızı keyfiyyətə yeni

səviyyəyə qaldırır.

Dövlətimizin başçısı da iki ölkə arasındakı münasibətlərin strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşdığı deyərək bununla da əlaqələrimizin məzmunca daha da zənginləşdiyini vurğuladı.

Söhbət zamanı COP-un hazırlığı prosesində Azərbaycanın Çinin BYD şirkəti ilə əməkdaşlığı, bu şirkətin elektrik avtobuslarının ölkəmizə idxalı qeyd edildi, COP çərçivəsində hazırda onlardan istifadə olunduğu bildirildi. BYD şirkətinin elektrik nəqliyyat vasitələrinin Azərbaycanda istehsalı ilə əlaqədar razılığın əldə olunduğu diqqətə çatdırıldı.

Ölkələrimizin çoxtərəfli diplomatiyaya və xalqlararası dialoqa böyük önəm verdiyi vurğulandı.

"Bir kəmə, bir yol" layihəsi çərçivəsində əməkdaşlığa toxunuldu, Azərbaycanın bu layihəni dəstəklədiyini bildirdi və son dövrlərdə yükdaşımalarda artım müsbət amil kimi qeyd olundu. Azərbaycanın nəqliyyat infrastrukturunun və Bakı limanının potensialının artırılmasının gələcək yükdaşımalar üçün daha geniş imkanlar yaratdığı bildirildi.

Çinlə Azərbaycan arasında mədəni-humanitar əlaqələrin inkişafından, yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin intensivliyindən və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığımızdan məmnunluq ifadə olundu.

Prezident İlham Əliyev Rusiya Hökumətinin Sədri ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 13-də Rusiya Federasiyası Hökumətinin Sədri Mixail Mişustin ilə görüşüb.

Rusiya Hökumətinin Sədrini salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

- Sizi görməyimə şadam. Vaxt tapıb gəldiyiniz üçün sağ olun. Çox şadam ki, Rusiya bu konfransda yüksək səviyyədə təmsil olunub. Əminəm ki, Sizin müzakirələrdə şəxsən iştirakınız ona xüsusi əhəmiyyət verəcək.

Həmçinin konfransın Bakıda keçirilməsi ilə bağlı qərarın qəbul edilməsi ərafəsində və COP29-a hazırlıq prosesində Azərbaycana göstərilən dəstəyə görə Rusiya Federasiyasına minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Bizim üçün bu, təbii ki, müstəsna hadisədir. Azərbaycanda heç vaxt belə miqyasda tədbirlər keçirilməyib. Biz şadiq ki,

dost ölkələr bu tədbirdə fəal iştirak edir və yüksək səviyyədə təmsil olunurlar.

Əlbəttə, həmişə olduğu kimi, ikitərəfli gündəliyi bir daha nəzərdən keçirmək üçün yaxşı fürsətdir. Son vaxtlar Vladimir Vladimiroviç ilə tez-tez görüşürük, amma bununla belə, münasibətlərimizin gündəliyi o qədər genişdir ki, sanki görülən bütün işləri mütəmadi olaraq yoxlamağa və gələcək inkişaf istiqamətlərini müəyyən etməyə ehtiyac var.

Beləliklə, bir daha xoş gəlmisiniz.

Rusiya Federasiyası Hökumətinin Sədri Mixail Mişustin dedi:

- Hörmətli İlham Heydər oğlu, sağ olun.

Bütün tədbirlərin, xüsusən belə genişmiqyaslı, yəqin ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının iqlim məsələlərinə həsr olunmuş ən böyük konfransının təşkilinə görə Sizə təşəkkür etmək istəyirəm. Burada

hamı ən yüksək təşkilatçılıq səviyyəsini qeyd edir.

Həmçinin bildirmək istəyirəm ki, Vladimir Vladimiroviç Putin mənim uçuşumdan əvvəl şəxsən Sizə çoxlu, ən səmimi arzularını çatdırdı və xahiş etdi ki, hazırkı tədbirin uğurla keçməsi münasibətilə Sizi təbrik edim. Artıq hamı bunu qeyd edir.

Ümumiyyətlə, belə bir konfrans ilk dəfədir Cənubi Qafqazda keçirilir və bu, bildiyimə görə, gündəliyin təşkili üçün çox iş görmüş Azərbaycanın müstəsna rolunu vurğulayır. Gündəlik mürəkkəbdir. Hər kəs müzakirələrin yüksək səviyyəsini, həmçinin hazırkı konfransın tarazlaşdırılmış, o cümlədən nəticələr verən sənədini qeyd edir.

İkitərəfli gündəliyimizə gəldikdə, Siz bu barədə danışdınız. Birgə əmtəə dövriyyəsi artır. Biz ikitərəfli gündəliyimizin bütün istiqamətləri üzrə əməkdaşlıq edirik. Bunlar həm sənaye, energetika, həm kənd təsərrüfatı, həm də mədəni-humanitar, rəqəmsallaşma sahələridir. Biz Əli Hidayət oğlu ilə - hökumətdəki həmkarlarımızla bu gün bütün gündəlik üzrə iş apardıq.

Qonaqpərvərliyə görə Sizə bir daha çox təşəkkür edirəm.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun. Mənim də ən xoş arzularımı və salamlarımı Vladimir Vladimiroviçə çatdırın.

Mixail Mişustin: Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm.

Neçirvan Bərzanidən COP29 mesajı

Kürdüstan Bölgəsinin prezidenti Neçirvan Bərzani Bakıda keçirilən COP29 Sammitində, "Biz

birlikdə iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə apara və gələcək nəsillər üçün daha sağlam planet qura bilirik" dedi.

Kürdüstan Bölgəsinin prezidenti Neçirvan Bərzani BMT-nin İqlim Dəyişikliyi Konfransında iştirak etmək üçün Bakıya gəlib.

Neçirvan Bərzanini konfrans zalında Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev qarşılayıb.

Bərzani BMT-nin iqlim dəyişikliyi konfransı çərçivəsində dünyanın aparıcı liderləri və diplomatları ilə görüşüb.

COP29 sammitində iştirak edən Kürdüstan Bölgəsinin prezidenti Neçirvan Bərzani sosial media hesabında mesaj paylaşılıb. Prezident Neçirvan Bərzani mesajında bu ifadələrə yer verib:

"Bakıda #COP29-da iştirak etməkdən məmnunam. Bu illik toplantı davamlı gələcəyə doğru mənəvi addımlar atmaq üçün bizim üçün mühüm fürsətdir. Biz birlikdə iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə apara və gələcək nəsillər üçün daha sağlam planet qura bilirik."

Metyu Brayza: COP29 Azərbaycan tarixində ən böyük hadisədir

Azərbaycanda keçirilən COP29 hamımız üçün inanılmaz dərəcədə həyəcanlıdır. Təkcə bu regionda iqlimlə bağlı ən böyük hadisə deyil. Bu, bütün dünyada, xüsusən

Azərbaycan tarixində ən böyük hadisədir. Bu, məni çox sevindirir. Azərbaycanın əslində nə olduğunu göstərmək şansı var. Bu barədə AZƏRTAC-a müsahibəsində COP29-da Yaşıl Zonadakı sərqi pavilyonunda Ceymstaun Fondunun İdarə Heyətinin üzvü, ABŞ-ın Azərbaycandakı sabiq səfiri, beynəlxalq ekspert Metyu Brayza deyib.

"Azərbaycan azad edilmiş ərazilərin bərpası, həm də ölkənin iqtisadi gələcəyi ilə yanaşı, dünyanın iqlim dəyişikliyi məqsədlərinə çatmasına kömək etmək üçün beynəlxalq danışıqlara rəhbərlik edir. Beləliklə, bu, Azərbaycan üçün həyəcanverici andır və mən burada və COP29-da aşkar olunan fərqli bir dövlətin bir hissəsi olmaqdan şərəf duyuram. COP29-un sədri kimi Azərbaycanın əsas məqsədi maliyyə müzakirəsidir. Beləliklə, ideya ondan ibarətdir ki, uzun illərdə dünyanın inkişaf etmiş ölkələri inkişaf etməkdə olan ölkələrinə iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşmalarına kömək etmək üçün ildə 100 milyard dollar ayırmağa söz versələr də, nəticə uğursuzdur.

Biz heç vaxt iqlim dəyişikliyi prosesinə hazırkı qədər ciddi yanaşmamışıq. Ona görə də indi bizə ildə bir trilyon dollardan çox pul lazımdır. Bu, ölkələrə keçidi həyata keçirməyə kömək edəcək. Beləliklə, inkişaf etməkdə olan ölkələrə nəticələrin idarə olunmasına kömək etmək üçün razılaşdırılmış töhfələr olacaq. COP29-da ölkələrin enerji məsələlərini diqqətdə saxlamaq və bərpaulunan enerji istehsalını artırmaq niyyətlərinin müzakirə olunacağını düşünürəm. Bütün global iqtisadiyyatın bərpaulunan enerjilə istifadə edə bilməsi ən vacib şərtidir. Yeni bunlar çox vacib məqsədlərdir. Hesab edirəm ki, Azərbaycanı hələ də təbii qaz ixrac etmək istəməsinə görə tənqid etmək real deyil, çünki Azərbaycan elektrik enerjisi ixrac edir. Ölkənin işğaldan azad olunmuş ərazilərinin yaşıl enerji zonalarını yenidən qurmaq üçün bərpaulunan enerjiyə etibar etməsi uğurlu addımdır. Ən yaxşısı onları təmiz və yaşıl saxlamaqdır", - deyərək Metyu Brayza əlavə edib.

Əvvəli ötən sayımızda**LALAYEVİN BAKI ŞƏHƏRİNDƏ TÖRƏTDİYİ ƏHVALAT**

Bakı şəhərində erməni milliyətinə mənsub olan Lalayev soyadı bir nəfər vardı, karxana sahibi idi. Bu erməni vətəninin çoxluğundan özünü hədsiz dərəcədə qudurğan aparırdı. Belə ki, ermənilərin məclisində və ya yığıncaqlarında müsəlman tayfasının adı çəkiləndə o, ermənilərə müraciətlə deyirdi ki, «sizə ar olsun, müsəlmanın adı gələndə titrəyirsiniz, müsəlmanlar kimdir ki, onlardan belə qorxursunuz?»

Mən müsəlmanları bir milçək və qarışqa hesab edirəm. Onlar od olsalar da özlərini yandıra bilməzlər».

Sabunçulu Ağa Rəzi öldürüldükdən sonra Bakıda baş verən iğtişaş zamanı hər tərəfi tüfəng və tapança gurultusu və müsəlman igidlərinin nərəsi və «ya Əli» sədası bürüyərkən həmin Lalayev qabaqcadan evində topladığı döyüş silahlarını işə saldı. Onun yaratmış olduğu 20-30 nəfərdən ibarət erməni quldur dəstəsini silahlandıraraq müsəlmanları qırmaq üçün onlara tərəf yönəltdi. Lalayevin əmri ilə evinin ətrafında olan bütün qapı-darvazalar bağlandıqdan sonra həmin quldur dəstəsinin üzvləri evin pəncərə, qapı və

sonra Ağakərim bir neçə nəfərlə Lalayevin otağına daxil oldu. Ağakərim irəli gəlib dedi:

— Allah saxlasın, keyfin neçədir? O müsəlmanları ki, sən milçək və qarışqa hesab edirdin, indi onların hər biri şirinərə dönüb qulluğuna gəliblər.

Lalayev söyüd ağacının yarpağı kimi tir-tir titrəyərək dedi:

— Qələt eləmişəm, mənə bağışlayın. Bu gün bəxşiş günüdür, öz zəhmətinizin əvəzində nə qədər pul lazımdır, götürün. Sandıqda kupon kağızları var. Götürün, aparın, xəzinə və bankdan pul alın. Uşaqların arasında bölün.

Ağakərim dedi ki, biz buraya puldan ötrü gəlməmişik. Bu millət davasıdır. Millət müdafiə etməkdən ötrü biz can qoymuşuq və bu məqsədlə də buraya gəlmişik. Millət yolunda biz pula satılanlardan deyilik.

Bu vaxt Lalayevin övrəti gəlib özünü ərinin üstünə saldı və ağlaya-ağlaya Ağakərimə minnət elədi ki, siz gəlin bunu öldürməyin. Sizə nə qədər pul lazımdır, durum gətirim. Ağakərim övrətə dedi ki, bizə pul lazım deyil. Sənin bu kişin gərək öldürülə. Sənin kişin çox qürrələnilib erməni məclislərində deyirmiş ki, müsəlmanlar mənəm yanımda bir milçəkdir.

Mir Möhsün Nəvvab

güllə vurub öldürdü.

Lalayev qətlə yetirildikdən sonra hamı

küçə ilə gedərkən bir neçə nəfər erməni faytonun üzərinə hücumu keçərək bomba atıb partlatmışlar. Bombalar faytonun yanında yerə dəyib partlayaraq faytonu darmadağın etmişdir. Partlayışdan ağır yaralar alan qubernator və atlar ordaca ölmüşdür.

Quldur ermənilərin biri tutulmuş, digərləri isə qaçıb gizlənmişlər. Sonra aparılan axtarış nəticəsində bu cinayətdə iştirak edən daha dörd erməni həbsə alınmışdır.

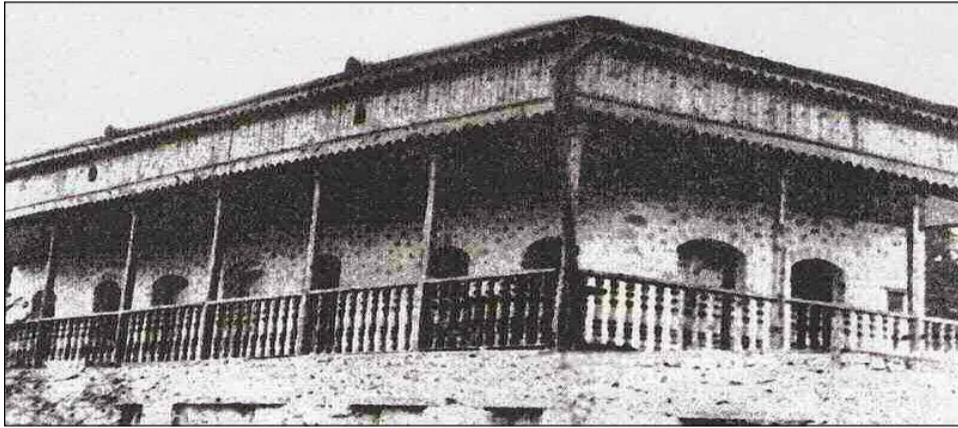
Deyilənə görə, həmin beş nəfər cani erməni dar ağacından asılaraq cəzalarına çatmışlar. Bu əhvalatdan sonra bir müddət sakitlik oldu. Lakin ayrı-ayrı erməni fitnəkarları öz fitnə-fesadından əl çəkməyərək, gizli əllərinə düşən müsəlmanları öldürürdülər. Bu növ ədavətlər və xəyanətlər ara-sıra hər iki tərəfdən baş verirdi.

1905-ci ildə İrəvan şəhərində baş verən erməni-müsəlman əhvalatı

Hansı vilayətdə ki, İrəvan ermənilərindən bir neçə nəfər tapılırdı, mütləq orda bir iğtişaş baş verirdi. Bu İrəvan erməniləri çox xudpəsənd, kinli və cinayətkardılar.

İrəvan şəhərinin müsəlmanlar

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında kürd xalqının rolu

bacaları arxasında mövqe tutaraq, küçədən gəlib-keçən müsəlmanları atəşə tutdular. Bunun nəticəsində gəliş-gediş dayandı. Həmin gün bizim qarabağlı Tağı bəy Şirin bəy oğlunu qardaşı uşaqları evlərinə qonaq çağırmışdılar. Tağı bəy Şirin bəy oğlu faytonla həmin küçədən keçərkən Lalayevin evindən həmin quldurlar tərəfindən atəşə tutularaq öldürülmüş, faytonçu isə bir neçə yerindən ağır yaralanmışdı. Bu vaxt Bakı əhalisi arasında böyük şöhrət tapmış Ağakərim adlı bir nəfər mərd və igid oğlan öz silahlı dəstəsi ilə Bakının küçələrində cövlan edərək azərbaycanlıların həyatına qəsd edən erməni quldurlarını cəhənnəmə vasil edirdi. Nəhayət, onlar gəlib Lalayevin evi yerləşən küçəyə çatdılar. Ağakərim öz dəstəsini iki yerə bölüb birinə divarlar arxasından Lalayevin evini gülləyə tutmasını əmr edir, digər hissəsinə isə külüng-balta və lomla evin darvazasını açmaq əmrini verdi. Üçüncü dəstə güllə yağışının altında divarların dibi ilə Lalayevin evinin darvazasına yaxınlaşıb, lom və külünglə darvazanı dağıtmağa başladılar. Onlar əllərindəki alətlərlə darvazanı parça-parça edib yerə saldılar. Ağakərim və onun dəstəsi qəzəblənmiş aslan kimi «ya Əli!» sədası altında hücum çəkib içeri doldular. Camaat tüfənglərin gurultusundan və igidlərin nərəsindən dəhşətə gəldi. Lalayevin evində olan quldurlar karıxıb mat qaldılar. Onlar tüfənglərini atıb qaçmaq istəyərkən Ağakərimin dəstəsi onları bir-bir qətlə yetirdi və evdə gizlənənləri də çıxarıb, cəzalarına çatdırdılar. Bundan

Yarım milyon pul qoyub, onların hamısını məhv edərdim.

ƏLAVƏ: Belə deyirlər ki, bu halətdə Lalayev Hacı Zeynalabdin Tağıyevin yanına bir adam göndərüb, özünün xilas edilməsini xahiş eləyir. Hacı buyurur ki, bu, mənə dəxli olmayan işdir. Baş verən hadisə isə millət məsələsidir, mən nə deyə bilərəm? Xülasə, Ağakərim nə qədər çalışdı ki, övrət Lalayevdən aralansın, mümkün olmadı. Qəflətən camaatın içərisindən naməlum bir şəxs övrəti güllə ilə vurub öldürdü. Ağakərim onu məzəmmət etdi. Sonra isə Lalayevə bir neçə

evdən bayıra çıxdı. Evin hər yanından üstünə neft çiləyib, od vurdular. Ev böyük partlayışlarla yanmağa başladı. Bu da onu göstərdi ki, Lalayevin evinin zirzəmiləri yeşik-yeşik hərbi sursat və partlayıcı maddələrlə dolu imiş.

Evdən qalxan gurultunun və partlayışın səsinə yaxında olan adamlar qulaqlarını tutaraq hərə bir tərəfə qaçırdı. Ev sursatlarla birlikdə yanib külə döndü. Deyilənə görə, bir ay sərəsər evdən tüstü kəsilmədi.

Belə deyirlər ki, Lalayevin xoşsifət gözəl bir qızı varmış. Həmin qıza heç kəs toxunmayıb, mehribanlıq göstərüb və gətirib Hacı Zeynalabdinin qızlar məktəbində yaxşı əmin adamlara tapşırıblar.

ƏLAVƏ: Bakıda qırğın daha da şiddətlənərkən erməni tayfasından silahlı bir dəstə şəhərin küçələrində dolaşaraq hambalları və əlsiz-ayaqsız qocaları tutub öldürürdü. Həmin vaxt Bakının din xadimlərindən birisi öz qonşularında olan övrət və uşaqları, eləcə də qocaları öz evinə cəm edib, darvazanı bağlamışdı. Bundan xəbər tutan erməni dəstəsi mollaının evinin yanına çatarkən belə qərara gəldilər ki, Lalayevin əvəzini çıxmaq üçün bu mollaının evindəki övrət və uşaqları öldürüb, evinə od vurub yandırsınlar. Bu əzm ilə evin darvazasını sındıraraq içeri girmək istəyərkən, o biri tərəfdən ləzgi tayfasından bir dəstə onların üstünə gəldi. Onlar erməniləri öldürüb, mollaının evində olan övrət-uşaqları erməni şərinə xilas etdilər. Ondən sonra ləzgilər xəncərlərini erməni qanından pak edib üz tutdular göy səmtinə və ərz elədilər ki, «Ya Məhəmməd, atamız-anamız sənə fəda olsun, sənin dininin düşmənlərini məhv edib, cəhənnəmə vasil etdik. Bizdən razı oldunmu?» Xülasə, həmin müdafiə günündə ləzgi tayfasının Bakı müsəlmanlarına köməyi çox oldu. Həmin gün onlardan beş nəfər şəhid oldu.

ERMƏNİLƏRİN BAKI QUBERNATORUNU ÖLDÜRMƏSİ

Bakıda baş verən bu qırğından bir az sonra şəhər qubernatoru faytonda

yaşayan 80 evdən ibarət məhəlləsinin ermənilərlə iğtişası baş verib. Bu iğtişanın başlanmasına səbəb olan ermənilər həmin məhəllədə müsəlmanların imarətlərini gülləbaran etməyə başladılar. Ermənilərə nisbətən müsəlmanların bu məhəllədə az olmasına baxmayaraq, ermənilərə qarşı müqavimətdə mətanətlə dayandılar və onlara böyük zərbələr endirdilər. İki tərəfdən üç gecə-gündüz davam edən güllə yağışının altında qırq nəfər erməni, iki nəfər isə müsəlmanlardan öldürüldü. Üç gündən sonra güllələri tükəndiyinə görə gecə vaxtı müsəlmanlar həmin məhəllədən qaçmalı oldular.

Əhvalatdan xəbərdar olan ermənilər müsəlmanların evlərinə doluşub, onların mal-dövlətini qarət etməyə başladılar. Firsət tapıb qaça bilməyən beş nəfər övrət və üç nəfər uşaq bir evin küncünə qısılaraq qorxudan titrəyə-titrəyə ağlayırdılar. Əllərinə düşən kitablara və «Qurani-Kərim»ə od vurub yandırdılar. Ermənilərin qoca qadın və kişilərə, eləcə də uşaqlara etdikləri zülmü qələmə almaq çox çətindir.

Ardı var

Səhifəni hazırladı: Tahir Süleyman

Kürdlər və Kürdüstan

Kürdlərin coğrafiyası və yerləşməsi

Əvvəli ötən sayımızda

Aşkar milli səciyyə daşıyan jurnalın üz qabığında Sələhəddin və Kərimxan Zəndin şəkilləri nəzərə çarpırdı. Kürdlər öz milli hüquqlarını dərk etməyə çağırılır və kürd dili üçün əlifba tərtib olunurdu və s. 1914-cü ildə jurnalın adı dəyişdi, «hətavi kürd» (Kürdün günəşi) qoyuldu və görünür çox geniş yayıldı. Mən bu barədə uzaq Süleymanidə eşitdim. Milli məsələlərin yenidən qalxması, yerli xan və ziyalları çox maraqlandırmışdı.1

Müharibədən qabaq protestant missionerləri Souc bulaqda yerləşmiş alman cəmiyyətinin himayəsilə kiçik «Kürdüstan»1 jurnalını çıxarmağa başladı. Burada nəsihatəmiz məqalələr, xalq şerindən parçalar və s. çap olunurdu (O.Mannanın kitabından).

Kürdlərin öyrənilməsinə, əsasən isə onların dilinin tədqiqinə çoxlu ədəbiyyat həsr olunmuşdur. Əgər Kürdüstan üzrə rus səyyahları az olsa da (daha çox vəzifəli şəxslər) baron Bode, Çirikov,2 Xanikov,3, V.F.Mayevskiy, P.A.Tomilov, K.Smirnov,4, Maksimoviç-Vasilkovskiy5 və b.) İftixarla demək olar ki, kürdlər haqqında məlumatların elmi tədqiqi əsasən Rusiyada toplanmışdı. İmperatriça Böyük Yekaterinanın buyruğu ilə akademik Pallas 1787-ci ildə «Bütün dillərin və ləhcələrin müqayisəli lüğəti»ni tərtib etdi. Burada demək olar ki, ilk dəfə 276 kürd sözü çap olunmuşdu. Elm tarixində çox vaxt belə bir hal müşahidə olunur ki, yeni mövzu eyni vaxtda bir-birindən asılı olmayaraq müxtəlif yerlərdə işlənir. İlk kürd qrammatikası elə həmin 1787-ci ildə Romada italyan dilində meydana gəldi. Onun müəllifi 18 il «Amadiyanın dərinliklərində yaşamış katolik missioneri Maurizio Qarzoni olmuşdur.

1) Məndə olan №1də «Nisan (aprel) 1914» qeyd olunub.

2) 1849-52-ci illərdə türk-fars sərhəd çəkilişi üzrə rus komissarının yol gündəliyi Qamazovun redaktorluğu ilə çap olunub. Spv.1875. Bu gözəl əsər artıq nadir kitablar qismindədir. Polkovnik Çirikovun təsvir etdiyi bir çox marşrutlarla gedərək bu səyyahın qeyri-adi dəqiqlik və vicdanlılığını təsdiq etməyi özümə borc bilirəm. Biz onunla haqiqətən fəxr edə bilərik. Onun əsəri bu vaxta qədər öz əhəmiyyətini saxlamışdır.

3) Bax. Onun İran Kürdüstanına səyahəti. Vest i Qeoqr. Obs, 1852, otd. V (1-18). Zapis ki Kav. Otd. İ.R.Q.O. 1852 1-ci kitabda knyaz A.Qaqarinin Sənnə haqqında müxtəsər məqaləsi çap olunub.

4) K.N. Smirnov – Şimali Kürdüstana səyahət. İzv. Kav. Otd. İ.R.Q.O. XVII, №4 (1904)

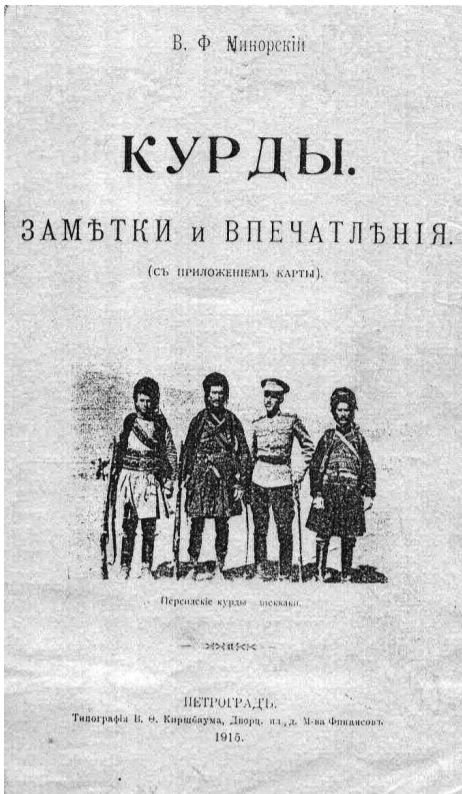
5) İrana səyahət. İzv. Kav. Otd. İ.R.Q.O., VII, №4, və səyahət haqqında xüsusi hesabat.

Təsəvvür etmək olar ki, 150 il bundan əvvəl Kürdüstanın uzaq, xəlvət bir guşəsində Qarzoni ata hansı məhrumiyətlərlə mübarizə aparıb, həyatını hansı çətinliklərə məruz qoyub.1 Öz xidmətlərinə və gördüyü işin zamanına görə haqlı olaraq onu «kürdsünaslığın atası» adlandırmışlar.

Gələcəkdə kürdlərin necə inkişaf etməsi ancaq mütəxəssislər üçün maraqlı ola bilər. Budur, bu xalq haqqında bizim düşüncəmizi irəli aparın bəzi xüsusi hallar haqqında.

Artıq XVIII əsrdə (Herbelot) ən dolaşq bir dövrün geri qalmış həyatını işıqlandıran kürd qəbilələrinin yuxanda yad olunmuş salnaməsi məlum olub. İngilis səyyahları böyük çətinliklərlə onun bir neçə nüsxəsini tapdılar, ancaq onlardan ən yaxşısını rus ordusu əldə etdi. 1828-ci ildə İrana müharibə zamanı general Suxtelen Ərdəbil şəhərini tutdu və səfəvilərin məşhur kitabxanasını hərbi qənimət kimi Petroqrada göndərdi. Başqa kitablar arasında

«Şərəfname» salnaməsinin 1599-cu ildə müəllif tərəfindən yoxlanıb imzalanmış nüsxəsi də vardı. Əlyazmanın əhəmiyyəti bizim alimlər tərəfindən nəzərə alındı. Əvvəlcə Velyami-

nov – Zernov əsl fars mətnini, sonra akademik Şarmua az qala bütün ömrünü sərf etdiyi fransızca dörd cildlik tərcüməsini çap etdirdi.1

Kırım müharibəsi zamanı Smolensk quberniyasında başqa türk əsirləri arasında Kürdlər də vardı. Cənab Lerx o saat Elmlər Akademiyası tərəfindən ora ezam olundu və elmi cəhətdən yoxlanmış ilk kürd mətnlərini çap etdirdi.2

Keçən əsrin 40-cı illərində Şərqə ezam olunmuş iki rus magistri Berezin və Dittel də kürdləri öyrəndilər. Lakin onlardan daha artıq işi iki rus konsulu A.Xodzko və Jaba görmüşdü. Onlardan birincisi müstəsna dərəcədə hər şeyi bilmək həvəsilə seçilir, çox səyahət edir və yazırdı. Parisdə təhsilli bir kürdlə rastlaşıb, sonra fransız dilində (Journal Asiatique, 1857) Süleymani (şərq) ləhcəsi haqqında oçerk çap etdirdi. Konsul Yaba

1) 30-cu illərdə əlyazma ilə məşğul olmağa başlayan Şarmua, sonra 20 il xəstələndi və ancaq 1868-ci ildə tərcümənin ilk cildini çap etdirə bildi. Dördüncü cild (yeni II kitab) 1875-ci ildə nəzərdə tutulub.

2) «İran kürdləri haqqında tədqiqat» 1 kitab – Giriş və kürd qəbilələrinin təfsilatı ilə hesablanması; Sab.1856. II kitab – kürd mətnləri və Zaza ləhcəsində, 1857., III kitab – lüğətlər və tarixi-ədəbi giriş, 1858.

1848-1866-cı illəri Ərzurumda keçirib və qərbi kürd ləhcəsi ilə məşğul olub. O, ətrafına təhsilli kürdləri toplamış və onların köməyi ilə kürd muntəxabatı, kürd-fransız lüğəti, fransız-kürd danışıq kitabı və nəhayət böyük fransız-rus-kürd lüğətini tərtib etdi. Ancaq ilk iki kitab Elmlər Akademiyası tərəfindən çap olundu. Böyük praktik əhəmiyyəti olan qalan ikisi isə itmiş hesab olunurdu. Ancaq xoşbəxt bir təsadüfdən mən onların izinə düşdüm və 1913-cü ildə Jabanın varisləri onun bütün əlyazmalarını mənə verdilər. Mən bütün gücümü sərf edəcəm ki, onları çap etdirim.

Nəhayət, 70-ci illərdə İrəvan quberniyasının rus kürdlərini uşaqlıqdan kürdcə danışan və ona görə də yazmağı və çox maraqlı şeyləri bilən professor Yegiazarov tədqiq etdi.1

Rusiya kürdlərinin öyrənilməsinə yaxın münasibəti xaridə faktiki olaraq qəbul olunmuşdu. Hətta, alman alimləri Yusti, Prima və Sosinin əsərləri və avstriyalı Makasin yazılmış

mətnləri çap olunmaq üçün bizim Elmlər Akademiyasına təqdim olunmuşdu. Beləliklə kürd xalqı haqqında əhəmiyyətli nə varsa, bizim Petroqradda meydana gəlmişdi.

Qeyd etmək lazımdır ki, bu günlər Almaniyada bu monopoliyanı bizdən almağa ciddi cəhd göstərildi. Alman alimi Oskar Mann imperator Vilhelmin özündən maddi yardım alıb 4 il xüsusilə kürd xalqının tarixini öyrənərək İran və Türkiyəni səyahət etdi. Məşhur filantrop keşiş Lensiusun vasitəsilə ermənilər arasında çıxış etmək cəhdi kimi kürdlərə gec oyanmış bu maraqlı kürd məsələsində özünü göstərmək arzusundan xəbər vermirdim?

Ən son yenilik (1913) ingilis Soanın kürd dilinin qrammatikasıdır.

1) Zap. Kav. Otd. İ.R.Qeoqr. Obs. Kn. XIII, vıpusk vtoroy, 1891

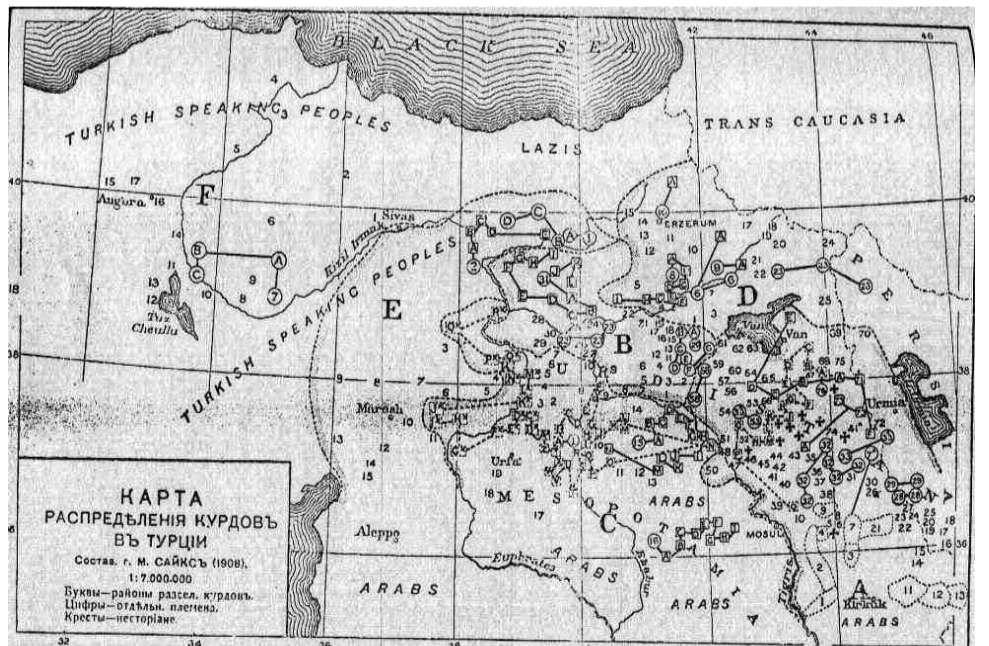
Gizli surətdə müsəlmanlığı qəbul etmiş, fars mirzəsi adı altında bir müddət gizlənərək uzun zaman cənubi Kürdüstanda yaşamış müəllifin şəxsiyyəti xüsusilə maraqlıdır.1

Hal-hazırda Petroqrada Universitetində kürd dilində dərs demək üçün cənab Orbeli xüsusi olaraq hazırlanır. Ümid edək ki, onun işləri kürdsünaslıqda rus rəhbərliyi ənənələrini canlandıracaq və bərpə edəcək.

V Din

Dinə görə kürdlərin böyük əksəriyyəti sünnü müsəlmanlardır. Bu, Kürdüstanda İran və Türkiyənin rəqabətində türklərə böyük şans verirdi. Türklər 1905-1912-ci illərdə İrana soxulduqları zaman, məhz bu hadisəyə arxalanmışlar. Həm də türk komissarı Tahir paşa bütün kürdlərin Türkiyəyə mənsubluğu haqqında nəzəriyyəni açıqca inkişaf etdirirdi. Ancaq mahiyyət etibarilə, sünnü olmaqlarına baxmayaraq kürdlər başqa məzhəbə məxsusdurlar. Onlar şəfi, türklər isə hənəfi idilər. Hamıya məlum faktıdır ki, məhz belə xırda şeylər bənzəməz təfriqlər törədə bilər.

Mühüm rol oynaya bilən başqa bir hadisə də var. Bəzi kürd nəsilləri ilk xəlifə sülalələri əməvilər və abbasilərdən törəndikləri

(«Şərəfname») iddia edirlər. Bir əfsanəyə görə Botanda abbasilərin qədim bayrağı saxlanılır. Belə ki, türk sultanlarının xəlifəliyə haqqı, hətta müsəlman dünyasında da mübahisəsiz deyil.2 Kürdlər isə Konstantinapoldan asılı olmayaraq, dini yolları axtarıb tapa bilərlər.

1) O, maraqlı bir macərə kitabı yazdı. To Mesopotamia and Kurdistan in disguise by E.B.Soane. L. 1912. Soan türkləri sevmir və İrana və kürdlərə meyl göstərir.

2) Osmanlı sultanlarına xəlifə adının yazılması barədəki anlaşılmazlıq haqqında. Bax. B.B.Bartold. Xəlifə i Sultan «Mir İslama», 1912, №2,3.

İran Kürdüstanında, adətən, İrana sədəqə-

tini qoruyub saxlamış bir neçə şiə qəbiləsi var. Mən kiçik qalıqları qalmış qəbilələrin başqa qəbilələrə birləşməsinin və bu zaman öz məzhəbini dəyişməsinin şahidi olmuşam.1

Mömin sünnülükə müxalif münasibətdə olan kürd ruhani şeyxləri rəsmi İslamdan daha artıq əhəmiyyətə malikdirlər. Şəmdinan2 və Şəhrizur şeyxləri (Həvramanda Təvila və Biyayre kəndləri) nəqşibəndi təriqətinə mənsubdurlar və görünür, çox sərt müsəlman nöqtəyi-nəzərinə tərəfdardırlar. Başlıcası onların nəsilələrinin müqəddəsliyin-dən, əcdadlarının qəbilələrinə pərəstiş etməkdən və onların ruhani qüdrətinə inamdan ibarətdir. Bu cür müridizm bizə Şamil tarixindən tanışdır. Yadımdadır, türk zabiti sərhəddə öz mülkünə gəlmiş türk senatoru Şeyx Əbdül Qadirin yanına öz atlı dəstəsini gətirmişdi və onların hamısı ehtiramla bu müqəddəsini əlini öpürdülər. Şəmdinan şeyxlərinin ehtirama malik olmaları, xüsusilə, təəccüblüdür. Onların Kürdüstanın dərinliklərində yerləşmiş təkəyələrinə bizim Orta Asiyalları da axışdır. Soan hətta Məkkə və Bağdaddan sonra Biyayre Şeyxin yanına gəlmiş bessarabiya müsəlmanla görüşünü təsvir edir.

1) Dəştətel dairəsi (Bane yaxınlığında), Zohabin bir neçə qəbiləsi və s.

2) Onların «piri» Süleymanili Mövlana Xəlid Dəməşqdə dəfn olunub. Nehriddə Şəmdinanda məşhur Şeyx Übeydullanın babası Səid Abdulla dəfn olunmuşdur.

Daha azad fikirlə başqa şeyxlər, məs., Souc-bulaq1 rayonuna da səpələniblər. Onlardan biri ilə bir neçə dəfə görüşmək və çox yaxınlaşmaq mənə qismət oldu. O, geniş panteizmə etiqad edən sufi dərviş, müstəsna zahiri görkəmə malik şən, mehriban insan və bütün bunlara əlavə olaraq yaxşı şair idi. 1914-cü ildə mənim keçmiş səyahət yoldaşım D.D.Belyayevə bir dəfə bu Şeyxin yanında Haqqaya getmə ayininin icrasında iştirak etmək müyəssər olmuşdu. Dərvişlər səslərini uzada-uzada «La ilahə illəllah» (Allahdan başqa Allah yoxdur) qışqıraraq ağır-ağır yırğ-

alanmağa, nəhəng qavalları sədası altında sürəti artıraraq, qeyri-adi həyəcana gəlib tullanmağa, başlarını bir-birinə və evin sütununa çırpmağa başladılar. Bədənlərini elə fırladırlar ki, dalğalanan saçları havada biz-biz dururdu. Kürdlər isterik hərəkətlərə kütlədən ayrılıb dairəyə atılmağa başladılar. Dəlillik və ekstaz atmosferi qeyri-iradi tamaşaçılara yoluxdu.2 Burada iştirak edən avropalıların, haqiqətən, halı pozuldu. Onlardan biri yalvardı ki, şeyx bu özündən çıxmanı sakitləşdirsin. Doğrudan da onu bir işarəsi ilə birdən-birə sakitləşdilər. Artıq dərvişlik müsəlmanlıqdan ayrılır. Kürdlərdə iki çox maraqlı din yaranıb.

(Ardı var)

Səhifəni Hazırladı: Tahir Süleyman

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

Beləliklə, özünü şüarın yeganə müdafiəçisi hesab edən I Şah İsmayıl Osmanlı sultanlarına qarşı mübarizə etmək üçün Kürdüstan torpaqlarını zorla ələ keçirmək və bu yerləri guya yağlardan³² təmizləmək məqsədini irəli sürdü.

Rəşid Yasəminin fikrinə görə şahın Kürdüstandakı bu işğalları kürd xalqı arasında hökm sürən tayfa quruluşuna son qoymaq məqsədini güdmüşdür (69, 203). Əslində isə I Şah İsmayıl Səfəvi dövrün digər şah və sultanları kimi öz hakimiyyətini qorumaq üçün işğalçılıq siyasəti aparırdı.

Digər tərəfdən də istər Səfəvilər dövləti və istərsə də Osmanlı sultanları kürdlər arasındakı tayfa quruluşunu ləğv etmək deyil, kürd ərazisini öz zadəganlarına verməklə kürd xalqını yox etmək siyasəti aparırdılar. Elə buna görə də hər iki istilaçı dövlət kürd xalqının ciddi müqavimətinə rast gəlirdi.

Beləliklə, XVI əsrin əvvəllərindən etibarən kürdlər əleyhinə davam edən siyasət Səfəvilər dövlətinə müsbət nəticə vermədi. Bu vəziyyətdən istifadə edən Osmanlı sultanları isə işin əvvəlində hiyləgər siyasət apararaq özünü kürd xalqının hamisi, eyni zamanda sunni məzhəbinin yeganə tərəfdarı kimi göstərdi. Bundan sonra Kürdüstan hər iki dövlətin müharibə meydanı və dini rəqabət mərkəzi oldu. Ümumiyyətlə, I Şah İsmayıl Səfəvinin kürdlərə münasibəti son dərəcə mənfi olmuşdur.

Çaldıran müharibəsindən (1514) sonra Kürdüstanın cənub-şərq hissəsi Səfəvilər, qərb hissəsi isə Osmanlı dövlətinin əlində qaldı (30, 10). Şah İsmayıl Ərdəlan əyalətini kürd əmirliklərindən toplanan vergi üçün mərkəz edərək, ona «Ərdəlan» xəzinəsi adı verdi. Şah kürdlərdən ibarət ayrıca ordu təşkil edib onu Kürdüstan ordusu adlandırdı. Ən ağır vuruşmalarda Kürdüstan ordusu iştirak etməli idi. Həsən Rumulun yazdığına görə Səfəvilər hakimiyyətinə qarşı üsyan edən Ağa Məhəmməd Ruzəfsunu məğlub etmək üçün göndərilmiş (59, 173) Kürdüstan ordusu qələbə ilə geri qayıtmışdır.

Beləliklə, I Şah İsmayıl Səfəvi müxtəlif feodallıqları vahid mərkəzə tabe etməklə, ölkəni siyasi cəhətcə birləşdirmək və mərkəzləşmiş dövlət yaratmaq üçün rüşeym qoydu. Bu isə öz dövrü üçün irəliyə doğru bir addım idi. Lakin onun öz ölkəsi xaricində, o cümlədən İraq-Ərəb, Ermənistan, Gürcüstan və xüsusilə Kürdüstan ərazisində uzun zaman davam edən müharibələri və bu ölkə xalqlarının Qızılbaşlar tərəfindən qarət edilməsi I Şah İsmayıl dövlətinin ən mənfi cəhətini təşkil edirdi. Bu siyasət onun ölümündən sonra varisləri tərəfindən də davam etdirildi.

I Şah İsmayıl Səfəvinin kiçik yaşlarından əldə etdiyi bir sıra böyük müvəffəqiyyət onda ən qüvvətli və qeyri-məhdud bir imperiya yaratmaq arzusu meydana gətirdi. Bu məqsədlə də o özü üçün yeganə qüvvə hesab etdiyi şiə məzhəbinə daha çox arxalanırdı. Məhz buna görə də o, hakimiyyətinin ilk çağlarında (1504-cü il) dinə «itaətsizlik» üstündə Təbriz şəhərində hədsiz dərəcədə adam edam etdirmişdi.

I Şah İsmayıl Səfəvidə o qədər qürur var idi ki, o, 200 min nəfərdən ibarət olan Osmanlı ordusu qarşısına tam hazırlıqsız və sayca az olan ordu ilə çıxdı və nəticədə məğlub oldu. Osmanlı ordusu Təbriz şəhərini tərk etdikdən sonra isə şah Təbrizə gələrək, guya osmanlılara müqavimət göstərmədikləri üçün əhaliyə divan tutdu (113, 181).

Beləliklə, I Şah İsmayıl öz siyasətində Kürdüstan haqqında müəyyən səhvlərə yol verdi və nəticədə kürd tayfa başçıları osmanlılarla birləşdi və Səfəvilər əleyhinə olan təbliğat gücləndi. Şahın kürd tayfa başçıları haqqındakı mənfi siyasəti onları sultan sarayına yaxınlaşdırmışdı. Bununla da Kürdüstanda uzun sürən müharibənin əsası qoyuldu (76, 416).

Beləliklə, hər iki dövlət öz mənafeləri xatirinə kürd tayfalarını bir-birinə qarşı qoydular. Bu siyasət I Şah İsmayılın varisi I Şah Təhmasib dövründə (1523-24-1576) daha kəskin surətdə davam etdi. Məhz buna görə də onun hakimiyyətinin ilk vaxtlarında istər ölkə daxilində, istərsə də xaricdə Səfəvilər əleyhinə bir sıra üsyanlar baş verdi. Həmin dövrdə Kəlhur kürd tayfasına başçılıq edən Əmir Zülfüqar Luristan ətrafında yaşayan kürd döyüşçülərinin köməyi ilə Bağdad qalasını aldı və müstəqil kürd hökuməti təşkil etdi (83, 10-12). Lakin 1529-cu ildə I Şah Təhmasib tərəfindən məğlub oldu.

Mənbələrdəki məlumatlara görə həmin ildə Təbrizin bəylərbəyi Ölmə Təkəlu 7 min nəfər atlı qoşunla I Şah

Təhmasib əleyhinə üsyan qaldıraraq, Təbrizdə olan şah xəzinəsini ələ keçirdi və varlıqların əmlakını müsadirə etdi. Lakin çox çəkmədən şah qoşunları tərəfindən məğlub olduğu üçün Van əyalətinə qaçdı və Sultan Qaziyə tabe olduğunu bildirdi (83, 12 – 18; 76, 418). Bu kimi hadisələr Osmanlı-İran münasibətlərini daha da gərginləşdirirdi, məhz elə buna görə də təkcə I Şah Təhmasibin hakimiyyəti dövründə Osmanlı hökuməti dörd dəfə Azərbaycan üzərinə hücum etmişdir. İstər müharibə, istərsə də müvəqqəti fasilə dövründə kürd, erməni və gürcü xalqları bu iki istilaçı dövlətlər tərəfindən qarət edilmiş və həmin ölkələr müharibə meydanı olmuşdu.

1532-1534-cü illərdə Sultan Süleyman Qazinin Azərbaycan üzərinə birinci və ikinci hücumu zamanı düşmən qoşununu təqib edən Qızılbaşlar Kürdüstana daxil oldular. Mənbələrdəki məlumatlara görə hər iki ordu arasında vuruşma Ərciş vilayətində başlandı. Həsən Rumlu qeyd edir ki: «Bu vuruşmada Sənan paşa öldürüldü, Ərciş qalası Qızılbaşlar tərəfindən alındı və Əhməd Sultan Sufi oğluna tapşırıldı» (59, 260; 47, 69).

I Şah Təhmasib 1533-cü ildə beş min dörd yüz nəfərlik qoşunla Kürdüstana daxil olmasını, Ədləvaz ilə Ərciş əmirliklərini işğal etməsini, öz əsərində qeyd etmişdir (83, 34-39). Həmin dövrdə Kürdüstan vilayəti bir-birinin ardınca qarət edildi.

Bidlisinin yazdığına görə 1534-cü ildə I Şah Təhmasibin göstərişi ilə Əxlat, Muş və bir sıra digər kürd vilayətləri Bədir xan Ustaclu tərəfindən qarət edilmişdir (76, 442). Lakin şah qoşunları kürd xalqının şiddətli müqavimətinə rast gəldilər. Buna görə də öz vətəninə müdafiə edən kürd döyüşçülərinə amansız divan tutuldu. Bidlisi göstərir ki, I Şah Təhmasib 1534-cü ildə Ərciş qalasını işğal edərkən ona müqavimət göstərən Bəxti tayfasından 60 nəfəri yaralanmış və əsir alınmışdır. Şah onların dərilərini soydurmuş və əzabla öldürülmələrini əmr etmişdir (76, 442).

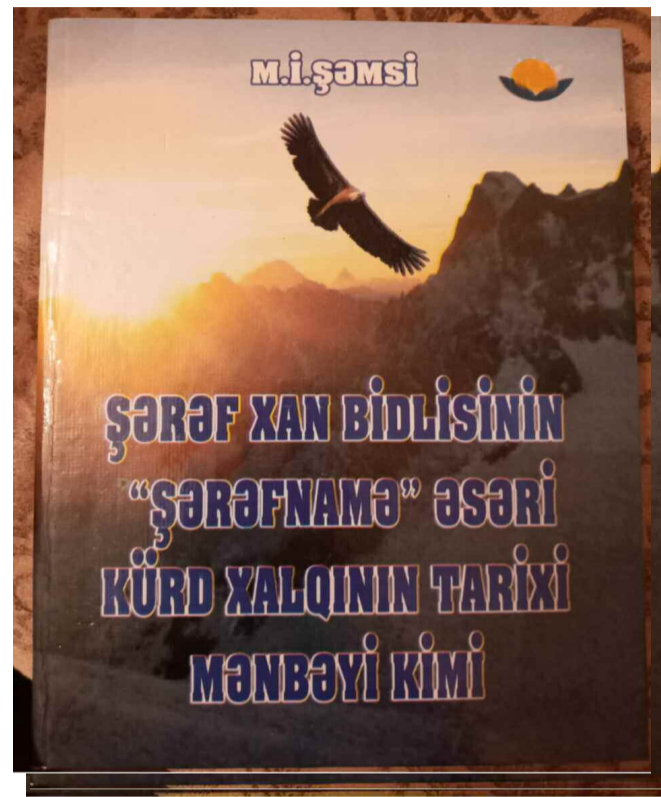
Bütün bu əziyyət və işkəncələr kürd xalqının varlığını sarsıda bilmirdi. «Şərəfnamə»dəki məlumatlara görə I Şah Təhmasib Baban tayfasını özünə tabe etmək üçün üç dəfə o tayfaya qarşı müharibə etmiş, lakin hər dəfə məğlub olmuşdur (76, 283). Həsən Rumlu göstərir ki, I Şah Təhmasib 1539-cu ildə Bəhram Mirzəni Kürdüstanı qarət etməyə göndərdi. Kürdüstan qarət edildi və Qızılbaşlar böyük qənimətlə Təbrizə qayıtdı» (59, 293). Həmin ildə I Şah Təhmasib Ədləvaz, Ərciş, Əxlat vilayətlərini qarət edib Barkir qalasını üç ay mühasirədə saxladıqdan sonra aldı və Divan əmir Məsum bəy Səfəviyə tapşırırdı (76, 233-234).

Beləliklə, XVI əsr boyu və hətta ondan sonra da Səfəvilər dövlətinin kürd xalqını talamaq və Kürdüstanı bərhad hala salmaq haqqındakı siyasətlərini dövrün saray tarixçiləri də etiraf edirlər. Həsən Rumlu göstərir ki: «I Şah Təhmasibin əmrinə əsasən Qızılbaş əmirləri hər yerdə «fitnəkar» kürdlərdən gördükdə dərhal öldürüb var-yoxlarını qarət etməlidirlər» (59, 360). Şahın kürd xalqına qarşı bu mənfi münasibətinin bir səbəbi də kürdlərin sünni olması idi. Çünki o zaman həm Səfəvi şahları və həm də Osmanlı sultanları biri digərinə qarşı apardıqları işğalçılıq müharibəsinə «cihad» adlandırdılar. Buna görə də sünni kürdləri öldürmək və onları qarət etməyi Qızılbaşlar dini bir əhkam kimi başa düşürdülər. Bundan əlavə, əlaqədar dövlətlər eyni siyasəti erməni və gürcü xalqlarına qarşı da davam etdirirdilər.

Təkcə XVI əsrin 1540-1554-cü illərində I Şah Təhmasib Gürcüstan üzərinə dörd dəfə hücum etdi. Həsən Rumlu qeyd edir ki: «Hücum zamanı dağlara və kilsələrə pənah aparan gürcülərin var-yoxları islam qoşunu tərəfindən qarət edildi və kafər gürcülərdən bir neçə min nəfəri cəhənnəmə göndərildi» (59, 352).

Beləliklə, kürd, erməni və gürcü xalqlarına qarşı başlanan bu müharibələr dini motivlərlə pərdələnmiş olsa da əslində işğalçılıq məqsədinə xidmət edirdi.

1548-ci ildə Sultan Süleyman Qazi Azərbaycan üzərinə üçüncü dəfə hücum etdiyi zaman yenə də Kürdüstan müharibə meydanı oldu. Diyarbəkir əyaləti sultan ordusunun, Ərzincan vilayəti isə Qızılbaşların mərkəzinə çevrildi. Bu yerlərdə mərkəzləşən müdaxiləçi ordu kürd vilayətlərini bir-birinin ardınca talayıb qarət edirdi. Mənbələrdəki məlumatlara görə həmin basqın zamanı İsmayıl Mirzə və göycə Sultan Qacarın başçılıq etdiyi Qızılbaş dəstələri Ərzrum və Qars rayonlarında 7 min nəfərdən artıq adam öldürmüşdü. Həsən Rumlu göstərir ki:

«Həmin önlərdən 5 min nəfərdən çoxu Kürdüstanın müxtəlif vilayətlərindən zorla ordu sıralarına cəlb edilmiş muzdur və sənətkarlardan ibarət idi. Bu zaman Əxlat vilayətini qarət etməyə məmur olan Şahqulu sultan Əfşar 5 min at, 100 min qoyun və 50 min inək qənimət gətirmişdir» (59, 331; 47, 73).

I Şah Təhmasib kürd əmirliklərinin Qızılbaşlar tərəfindən qarət edilməsini etiraf edərək yazır: «Balıq ovuna gedərkən 20 nəfər piyadaya təsadüf etdik və onların kim olduqlarını soruşduq, qeyd etdilər ki, biz Xnos əhalisiyik, ancaq bizim əmirlik elə qarət edilibdir ki, orada qalsaydıq achiqdan məhv olardıq. Odur ki, Diyarbəkirə gedirik. Şah qeyd edir ki, onların halına ağladım və bu işlərin səbəbkarı olan Alkas Mirzəyə nifrət etdim» (83, 58).

Beləliklə, kürd xalqının iki böyük və istilaçı dövlətlərlə qonşu olması təkcə onun həyatının və mal-qarasının məhv edilməsiylə qurtarmırdı, eyni zamanda ölkəsi də bərhad hala düşürdü. Həsən Rumlu yazır ki: «Ərzincan vilayəti şah ordusunun at ayaqları altında məhv oldu, şəhər yandırılıb qarət edildi və o vilayətin torpağı fəna küləyinə verildi» (59, 334). Kürdlərin kütləvi surətdə məhv edilməsini, onun var-yoxdan çıxmasını və ölkənin bərhad vəziyyətə düşməsinə dövrün bəzi müəllifləri, şah və sultan ordularının qəhrəmanlıq nümunələri kimi təsvir edirdilər. Həsən Rumlu 1548-ci il hadisələrindən bəhs edərkən yazır: «Şah Əxlat, Gözəldərə və Ədləvaz vilayətlərinə qoşun göndərdi, özü Muş üzərinə hücum edib, oranı elə məhv etdi ki, evlərdən və taxıldan belə iz qalmadı» (59, 333). Həmin dövrdə Xarput vilayəti də qarət edilmişdir.

Beləliklə, məcburi olaraq hər iki dövlətin ordu sıralarına cəlb edilən kürdlər istilaçı müharibələrin qurbanı və Kürdüstan ərazisi isə talan edilirdi.

Çaldıran müharibəsindən sonra kürd tayfa başçıları Osmanlı-İran təsiri altına düşməsi nəticəsində qardaş bir xalq bir-birinə qarşı düşmən qüvvəyə çevrildi. 1551-ci ildə Sultan hökumətinin təhriki ilə Mahmudi tayfası Xoy mahalında yaşayan Dünbili kürd tayfasına basqın edir və tayfa başçısı Hacı bəy Dünbili öldürülür. Bu basqına cavab olaraq I Şah Təhmasib Məsum bəy Səfəvi ilə Şəmsəddin xan Bidlisini Kürdüstanı qarət etməyə göndərir. Həsən Rumlu yazır: «Bu basqın zamanı Ərciş, Barkir, Muş, Əxlat və Ədləvaz vilayətləri talan edilmiş, 400 nəfərdən artıq kürd öldürülmüşdür. O, sözüne davam edərək yazır: «Təkcə Əxlat vilayətindən 30 min qoyun, 10 min inək və camış, 3 min at qənimət gətirilmişdir» (59, 358).

1552-ci ildə Kürdüstan ərazisinin qarət edilməsi yenə də təkrar edildi. Həsən Rumulun yazdığına görə həmin ildə I Şah Təhmasib İran şahzadəsini kürd vilayətlərini talan etməyə məmur etmişdir. Basqın nəticəsində bir çox kürd öldürülmüş, var-yoxları qarət edilmişdir. Müəllif qeyd edir ki: «Qızılbaşlar çoxlu qoyun sürüsü, at ilxısı və digər qənimətlərlə geri qayıtmışdır» (59, 372).

(Ardı gələn sayımızda)

(Əvvəli ötən sayımızda)

Qeyd: Kürd dilində olan bu sözlərin qarşılığı Azərbaycan dilində mürəkkəb isim olmaya bilər.

Təktst

Hestên mirovan

Ger hûn ber neynûkê bisekinin hûnê kê bivînin? Hûnê bejna xwe , bedena xwe bivînin. Bedena we makîneke tewtîre ku Xwedê xuliqandîye. Bedena mirovên din jî weke ya weye. Li bedena mirovan gellek pergale hene. Evana organên mirovan e. Mirov bi alîkarîya wan karên cuda-cuda bikin. Hestên mirovan hene, ku mirovan diparêzin.

Pênc hestên mirovan hene. Hestê dîtîne, hestê bihîstinê, hestê temasê (bêjedarîyê), hestê temê, hestê bîhnê.

Bona van hestan jî organên mirovan hene. Organa hestê dîtîne çav e. Bi çavan mirov tiştan, rengê wan, forma(darêj) wan dibîne.

Guh ji bo bihîstinêye. Bi guhên xwe mirov dengan dibîhîzin. Poz (bêfil) ji bona bîhn kirinê û bîhn hildanêye. Bi poz mirov bîhna xweş, bîhna nexweş, bîhna genî ji hev cuda dike.

Dest ji bona temasê, yanê bêjedarîyê ye. Bi destan mirov pê mezintî, biçûktî,

dirêjayî, kinayî, sartî, germîya tiştan dihesê.

Ziman ji bo temkirinêye. Bi zimîn em tema tiştên ku, dixwin, vedixwin dinêhêrin. Em pê telayî, şirînayî, tîrşaya wan dihesin.

Hestên heywanan jî hene. Lê hestê hinek heywanan yê dîtîne, hinekan hestê bihîstinê, hinekan jî hestên bîhn kirinê zêdetir ser ketine. Evan hestana heywanan ji qezîyayan diparêzin û ev jî bona domandina jîyana wana pêwîst e.

Ferheng 29

1. ger- aqer

2. neynûk(f,-a)- güzgü

3. bejn(f,-a)- boy

4. beden(f,-a)- bədən

5. makîne(f,-ya)- maşın

6. Xwedê(m,- yê)- Allah

7. tew- mükəmməl

8. tewtîr- ən tam, ən mükəmməl

9. xuluqandin- yaratmaq

10. wek – kimi

11. pergale(f,-a)- alət

12. cuda - cuda – müxtəlif

13. hest(m,-ê)- hiss

14. pişekzan - sənətkar

15. çav(m,-ê)- göz

16. tişt(m,-ê)- şey, əşya

17. guh(m,-ê)- qulaq

18. poz(m,-ê)- burun

19. bêfil(f,-a)- burun

20. bîhn- iy

21. bîhn kirin- iyləmək

22. bîhn kişandin- nəfəs çəkmək

23. bîhn berdan- nəfəs buraxmaq

24. genî- qoxmuş

25. hesîyan (pê.. hesîyan) – agah olmaq

26. telayî(f,-ya)- acılıq

27. şirînayî(f,-a)- şirinlik

28. tîrşayî (f,-ya)- turşluq

29. tem(f,-a)- dad

30. temkirin- dadmaq

31. qezîya(f,-ya) - təhlükə

32. pişeknas- sənətsünas

33. jîyan(f,-a)- həyat

34. zembîl- zənbil

35. zembîlfiroş(m,-ê)- zənbil satan

36. zarong – uşaq (əzizləmə

mənəsində)

37.didebirîne (debrandin-) ailəni dolandırır

38. kurap (m, - ê)- əmioğlu

39. binemal(f,-a)- ailə,qəbilə

40. xwedîmal (m,-ê)- ev sahibi

41. nexweşxane(f,-ya)- xəstəxana

42. guhdîrêj (m,-ê;f,-a) - uzun-qulaq

43. soldîrû(m,-yê)- ayaqqabı tikən

44. hêkerûn (f,-a)- qayğanaq

45. şiverê (f,-ya)- ciğir

46. çêlekdoş(f,- a)- inək sağıcı

47. zimanzan(m,-ê;f,-a)- dilçi

48. pezdoş (f-a) – qoyun sağıcı

49. zumejen(m,-ê) - zumaçı

50. pêçermok(m,f)- yarasa

51. ji hev cuda kirin – bir-birindən fərqləndirmək

52. gulle(nga) biteqine- güllə at

53. soçaq(f-a) – küçə

Çalışmalar

1. Şandin, kirin, xwendin, petin, rêtin, xistin feillərini indiki bitmiş zamanda yazın.

Min şandıye Min....

Te şandı... Te...

A: Hestên mirovan kîjanin?- B:

Hestên mirovan

A: Çav (poz ,dest, guh, ziman)

bona çîye? - B: Çav.....

Ji êposa ``Zembîlfiroş``(``Zənbil-

satan`` dastanından)

Zembîlfiroş zembîlan tîne,

Soçaq- soçaq digêrîne, Nan,

avekî pê distîne, Zaronga pê dide-

birîne.

(Zənbilsatan zənbilləri gətirib

küçələrdə gezdîrir, satır, uşaqlarını

dolandırmaq üçün çörək və su alır).

Grammatika: Təsîrli feillərin indiki

bitmiş zamanı (tamamlıq olan forma)

Təsîrli feilin indiki bitmiş zamanın-

da mübtədə obyekt halda olur,

tamamlıq adlıq halda olur. Xəbər

şəxsə və kəmiyyətə görə tamamlıq ilə

uzlaşır.

Mübtədə→tu.....(y)î Mübtə-

da→ew.....ye Mübtədə→ez

M ü b t ə d a → e m n e

Mübtədə→hûn

Mübtədə→ewana..... ne

Min ew dîtîye. Kê ew dîtîye? (Mən

onu görmüşəm. Kim onu görüb?).

Min ew dîtîye . Min kî dîtîye? (Mən

Gavek berbi Zimanê Kurdî KURD dilinə doğru bir addım

2. Hatın, ketin, şû ştin , xistin, bûyîn, petin feillərini müvafiq əvəzlilərə yazın.

Ez hatime,

Min şuştîye, ...

3. Nöqtələrin yerinə verilən sözləri yazın: şivantî, bajarî, gundî, dūrayî, nexwaşî

1. pişekî kevnê.

2. li gundan najîn.

3.li gundan dijîn.

4.rê êm netirsandin.

5wî em posîde kirin.

4. Cümlələr qurun.

1. Pîrka / derzîyên/ xwe/ li/ derzî-dangê/ xwedî dike/min/.

2. Wan/ serkarê / mirovekî/ aqil-mend/ bû/.

3.Birayê /wî /pişekê/mamostefî/ye/.

4. Naha /gellek /nûjen /pişeyên /jî /derketine/.

5. Pişek /jîyanê/ bona /hemu /pêwîstin/.

Təkrar üçün çalışmalar

1. Hatın, çuyîn, revîn, ketin feillərini indiki bitmiş zamanda yaz.

Ez hatime Ez çûme Ez revîme Ez ketime

Tu hatî... Tu çû... Tu revî... Tu kefî

...

Ew hatîye Em....

2. ``Hatın`` feilini əvvəl indiki sadə , sonra keçmiş sadə zamanda yazın. İndiki s.z. Ez tēm Tu tēyî Ew....

Keçmiş s.z. Ez hatim Tu hatî Ew

...

Bi kurdî biaxifin

1. Nümunəyə uyğun dialoqlar qurun.

A: Herre, roderê veke. - B: Min vekirîye.

A: Ewê rojnamê bixwînin. - B: Me xwendîye....

2. Suallara mətne uyğun cavab verin.

A: Çend hastên mirovan hene?- B:hestên mirovan hene.

onu görmüşən. Mən kimi görmüşəm?)

Aşağıdakı tamamlıq və xəbər uzlaşmasına baxaq:

Te ez dîtîme. Min tu dîtîyî. Min ew dîtîye. Me hûn dîtîne

Ewî ez dîtîme. Ewî tu dîtîyî. Te ew dîtîye. We ewana dîtîne

We ez dîtîme. Ewê tu dîtîyî. Ewana ew dîtîy e. Te ewana dîtîne.

Ewana ez dîtîme. Ewana tu dîtîyî. Me ew dîtîye Min ewana dîtîne

Ewî ez dîtîme. Me tu dîtîyî. We ew dîtîye. Ewê ewana dîtîne.

Tamamlıq isimlə ifadə edilən zaman onun təkdə yaxud cəmdə olmasını xəbər

göstərir.

Ewî bizin firotîye (O, keçini satıb).

Ewî bizin firotine (O, keçiləri satıb).

Təktst

Kur, keç, mêr, jin, kal, pîr, zarok hemû mirov in. Cavên wan, devên wan mejuyên wan hene. Lê ewana

çiqasî mina hevbin jî bi rengê xwe, bi bejna xwe, bi xisletên xwe ji hev cuda

nin. Hinek mirov bejn bilind, hinek bejn kin in. Bejna hinekan jî navçeyeye. Hinek namilpenin. Hinek zirav, hinek tîjî ne.

Cavên hinek mirovan mezin, biçûk, hinekan gir in. Rengên cavên wan reş, kesk, hêşîn, sût in. Dêmə

mırovan gulover, dirêj, sipî, qemer dibin. Porê hinek mirovan şimşet, hinekan guzğî ye. Hinek mirov pore

xwe kin , hinek dirêj dihêlin. Rengên porê mirovan reş, zer, sor, keç, kew, sipî dibe. Mırov jî hene pore wan tune.

Ewana keçel in. Mêr simêla dihêlin. Simêla mêran palik, zirav, qeytankîrî dibe. Hinek mêr rîdanê berdidin. Rîdan reş, kew, sipî dibe. Jin gulîyan dirêj dikin.

Ewana gulîyên xwe vedigrin. Dema mirov dikenin diranê wan tene

kişqê. Diranê mirovan sipî, zer, xar, rast, mircankî dibin.

Ferheng 30

T. R. Fatıyeva, K. R. Mustafayeva

Gavek berbi ZIMANÊ KURDÎ

KÜRD DİLİNƏ doğru bir addım

Bakı - 2020

1. mējû (m,-yê)- beyin

2. mîna hev- oxşar

3. bejn (f,-a)- boy

4. xislet (m,-ê)- xüsusiyyət

5. navçe- ortaboylu

6. keçel – keçəl

7. zirav- nazik

8. tîjî- dolu

9. gir- iri

10. kesk- yaşıl

11. hêşîn- mavi

12. sût- firuzəyi

13. gulî (m,-yê)-hörük

14. pêşeroj –gələcək

15. vedigirin(vegirtin)- hörmək

16. dêm(m,-ê)-sifət

17. por(m,-ê)-saç

18. şimşet- düz, hamar

19. girêdayîn - bağlamaq

20. guzğî- qıvrım

21. keç- sarışın

22. kew- boz

23. simêl(f,-a)- biğ

24. palik – yastı

25. qeytankî- nazik

26. rîdan(f,-a)- saqqal

27. diran(m,-ê)- diş

28. mircankî – mərcan kimi

29. bîr kirin –unutmaq

30. qenci (f,-ya) yaxşılıq

31. xirabî(f,-ya) – pislîk

32 . lûrî – layla

Çalışmalar

1. Firotin, şandin, rê kirin, xwendin, xwarin təsirlı feillərini indiki bitmiş

zamanda yazın.

Min firotîye Min şandıye

Te firotîye Te... Ewî...

2. Xəbərin tamamlıqla uzlaşması-na fikir verib mötərizədəki feilləri indiki bitmiş zamanda yazın.

1. Min namek stendiye. Min çend name stendine.

2. Ewî gulek (şandin). Ewî çend gul (şandin).

3. Me pirtûkek (xwendin). Me çend pirtûk (xwendin).

4. Dayîka min nanek (petin).

Dayîka min çend nan (petin).

3. Nöqtələrin yerinə müvafiq tamamlıq (ez, tu, ew, em , hûn, ewana) yazın.

Esmerê.... dîtîye. Esmerê.... dîtîne.

Esmerê....dîtîme. Esmerê.... dîtîne. Esmerê.... dîtîyî. Esmerê ... dîtîne.

4. Nöqtələrin yerine ber , li ser, ji, ser, li, ser, nava, bi, bi sözlərini yazın.

1. Min li ser masayê pênûsek dît û ew ... wir hilda.

2.... xasbaxçeyên me destûr tune, wekî mirov ... gîhayê hêşîn bigerin.

3. Kevanîya malê sê fincan qawe anîn û danî... mēvanan.

4. Sosinê guldang ... avê tîjî kir û baqê gulan kire ... wê.

5. Gelê me ... hîvîke mezin li pêşerojê dinêhêre.

Təkrar üçün çalışmalar

1.``Girtin, domandin, dayîn`` feillərini əvvəl keçmiş sadə, sonra keçmiş davamedici zamanda yazın.

Keç. sadə zaman Keç. davamedici zaman

Min girt min digirt

Te... Ewî (Ewê)....

2. Dîtin, xuliqandin, dayîn, xwarin, kirin feillərini əvvəl keçmiş davamedici, sonra isə indiki bitmiş zamanda yazın.

Min didît Min dîtîye Min dixuliqand

Min xuliqandîye Min dida Min daye

Te didît Te dîtîye Te dixuliqand Te xuliqandîye ... Ewî...

Lûrî (Layla)

Lûrî, raze, şêrê qemer,

Tavê daye topê hember, Min girêda te ra sîber.

(Lay-lay, aslanım mənım

Güneş üzbeüz tēpəyē işıq saçıb.

Mən də sənın üçün çetir düzəltmişəm).

Ardı var

AZƏRBAYCAN TARİXİNDƏN SƏHİFƏLƏR

AZƏRBAYCANDA ŞƏDDADİ KÜRD DÖVLƏTİ

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Qeyd edilənlərə əsasən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, I Fəzlin dövründə Araz üzərində tikilən körpü nəinki yalnız hərbi əhəmiyyətə malik idi, bu, eyni zamanda ölkənin hər iki tərəfi ilə zəruri olan rabitəni təmin etmək, ticarət əlaqələrini yaxşılaşdırmaq və karvan ticarəti üçün şərait yaratmaq məqsədiylə tikilmişdi. Fəzlin hakimiyyəti dövründə Gəncədə onun adına sikkə pul zərb etdirildi. Bu pulların nümunəsi zamanəmizə qədər qalmışdır. I Fəzlin Şirvanşah Məzyədilərlə olan qohumluq məsələsinə gəldikdə, göstərmək lazımdır ki, Fəzl Sitt adlı qızını Şirvanşah Mənuçehrə (1027-1034)ərə verərək onunla qohum olmuşdu. Lakin bu qadın əri Mənuçehri öldürərək onun qardaşı Əbu Mənsur Əliyə ərə getmişdi. Qohum və bəzən ittifaq yaratmalarına baxmayaraq Şəddadilərlə Məzyədilər arasında vuruşmalar da baş verirdi. Fəzl ibn Məhəmməd Arranda Şəddadilərin müstəqil dövlətini yaratmaq uğrunda fəal surətdə çalışmış, demək

hakimiyyətə 422 (noyabr 1031) –ci ildə onun oğlu və vəliəhdi Əbülfəth Musa ibn Fəzl keçdi (Yenə orada, səh. 17). Lakin "Səhayif əl-əxbar" əsərinin kənarındakı Şəddadilərin şəcərə siyahısında Əbülfəth Musanın səhvən Mərzubanın oğlu olduğu göstərilir (Münəccimbaşı. Səhayif əl-əxbar, II cild, səh. 506). Musa ibn Fəzl hakimiyyət başında uzun müddət qalmamışdır. Lakin Münəccimbaşının yazdığına görə, 1031-ci ildə, yeni Musanın hakimiyyət başına keçdiyi ildə ruslar Bakıya gəlmişdilər. Musa qoşun çəkərək onların üzərinə hücum etmiş və Bakı yaxınlığında vuruşaraq rusları öz torpaqlarından qovmuşdur (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17). Musanın hakimiyyəti dövründə Şəddadilər dövlətində baş verən hadisələr haqqında mənbələrdə başqa bir məlumata təsadüf edilmir. Yalnız Münəccimbaşının yazdığına görə Musanın oğlu Əbülhəsən əli Ləşgəri 425 (1033/4)-ci ildə atasının əleyhinə çıxaraq onu hiylə ilə öldürüb hakimiyyətə keçmişdi (Yenə orada, səh. 17-18). Münəcc-

özünü və əhali sakit yaşaya bilmədi, oğuzlar və başqa düşmənlər ölkəyə hücum etdilər, qorxu və zəiflikdən Ləşgəri öz iqamətgahını bir qaladan digərinə köçürdü və 441 (1049/50)-ci ildə öldü (Yenə orada). II Ləşgərinin hakimiyyəti dövründə yaşamış böyük Azərbaycan şairi Qətran Təbrizi Gəncəyə gələrək, onun sarayında yaşamış və ona təqribən 15 qəsidə ithaf edərək, bu qəsidələrdə Ləşgərinin

yaradılmışdı- N. H.). Təbriz hakimi Rəvvadi əmir Vəhsudan 1040-cı illərdə Gəncəyə gəlmiş, Ləşgəri ilə saziş və ittifaq yaratmışdı. Qətran Təbrizi özü də bu zaman Gəncədə olmuş, iki hökmdarın Gəncədə olmasını göstərmiş və Gəncəni tərifləyərək "Gəncə indi cənnət bağçasına dönmüşdür"-deyə yazmışdır. Qətran Təbrizi Ləşgərinin Tiflis hakimi əmir Əbülfəzl Cəfər ibn Əli ilə dostluq və

rəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 23-24.) Qətranın yazdığı bu mədhnədə Əbülyürün adlısanlı bir şəxs olduğu göstərilir. Qeyd etmək lazımdır ki, "Qabusnamə"də hacib Əbülyür haqqında belə bir məlumat vardır. Bu əsərdə göstərilir ki, əmir II Fəzlun hacib Əbülyürü Bərdəyə sipəhdar göndərirdi. Əbülyür ona dedi ki, qiş fəslı olmayınca gedə bilməyəcəkdir, çünki Bərdənin ab-

mədh etmişdir. Qətran Təbrizi Ləşgəriyə həsr etdiyi qəsidənin birində onu iki sülalənin, yəni Şəddadilərin və Sasanilərin nümayəndəsi kimi Bəhrami adlandırır və ona Sasani padşahları kimi olmağı arzu edir. Kəsreviyə görə Qətranın əsil mətnində bu Bəhrami deyil Mehrami olmalıdır. Qəsidənin surətini köçürənlər onu səhv olaraq Bəhrami yazmışlar. Bəlkə Ləşgərinin anası da arranşahlardan, yəni Mehramilərdən olduğu üçün Qətran onu Mehrami –deyə göstərmişdir. Ləşgərinin anası Şirvanşahların qızı olduğu üçün Qətran onu Bəhrami nəslinə mənsub etmişdir (Kəsrevi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 21). (Bizim fikrimizcə əslində Qətran Təbrizi Şəddadilərlə Sasanilərin eyni etnik kökə malik olduğunu göstərmişdir. Son dövrlərdə kürd tarixinin bir çox məsələlərinə dəyərli elmi məqalələr həsr etmiş Lətif Məmməd Mehramilərin kürd mənşəli olduğunu tutarlı elmi faktlarla sübut etmişdir. -N. H.) V. Minorski hesab edir ki, Ləşgərinin anası Şirvanşahların qızı idi (V. Minorski. Şəddadilər. səh. 45). Yuxarıda göstərdiyimiz kimi, Fəzl ilə Şirvanşahlar qohum idi. Güman etmək olar ki, ona görə də Qətran Ləşgəriyə müraciət edərkə deyir ki, "Sənin üçün Syuni nemətli olacaqdır, Şirvan ölkəsi sənin üçün Arran kimi bir ölkə olacaqdır". Başqa sözlə desək Qətran Ləşgəriyə deyir ki, "Arran, Syuni sənidir, Şirvan da sənin olacaqdır". Qətranın qəsidələrindən aydın olur ki, Ləşgəri Təbriz hakimi əmir Vəhsudan və Tiflis hakimi əmir Əbülfəzl Cəfər ibn Əli ilə dostluq və ittifaq yaratmışdı (Bu ittifaq Azərbaycanın qərb torpaqlarına göz dikən erməni-gürcü feodallarına və onları himayə edən Bizans imperiyasına qarşı

ittifaq yaratması haqqında yazdığı qəsidədə göstərir ki, "indi şir ilə pələng yerdə müttəfiq oldu, indi Günəş ilə Ay bir yerdə ittifaq etdi" (Bax: Kəsrevi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 27). Qətran Təbrizinin başqa bir qəsidəsindən məlum olur ki, Əbülfəzl Cəfər öldükdən sonra Ləşgərinin qızı ilə evlənmişdir. Bu qəsidədən görünür ki, Ləşgəri onu bəyənmişdi. Çünki "onun üzünü insan lələsi, əli bahar buludu kimi idi". Bu "mübarək əhd" və "mübarək ittifaqdan" isə "dinin əsası qüvvətli oldu", habelə düşmənlərə zərbə endirildi. Qətran Gəncədə Təbrizə qayıdıqdan sonra yenə də Ləşgəriyə qəsidə yazıb göndərir. Bu qəsidədə göstərir ki, "əgər hüzurə gəlsəm, ağam məni üzürü sayar. Mən başqa padşahın divanında və sarayındayam" (Rəvvadilərin Təbrizdəki sarayı nəzərdə tutulur). Bundan sonra şair Ləşgəriyə mənsub olan "Ləşgərabadi" tərifləyir. Qətran Təbrizinin mədh etdiyi şəxslərdən biri də Ləşgəri zamanında Arranın sipəhdarı Əbülyürdür. Qətranın nəzm şəklində Təbrizdən Əbülyürə göndərdiyi məktubda Ləşgərinin sərkərdəsi, yeni Arran sipəhdarı Əbülyürün "düşmənin canını yaxıb yandırdığı və dostun ürəyini işıqlandırdığı" göstərilir. Bu qəsidədən aydın olur ki, Qətran Gəncəyə gəldiyi zaman Əbülyür onu əzizləmiş, qayğısına qalmış və Ləşgərinin məclisinə aparmışdır. Gəncədə olduğu zaman Ləşgəri və Əbülyür şairə bəxşilər vermiş və Təbrizə yola düşəndə Əbülyür ona yol tedarükünü etmiş, onun getməsindən qəmgin olduğunu bildirmişdir. Ona görə də Qətran qəsidələr yazaraq Təbrizdən Əbülyürə və Ləşgəriyə göndərmişdir (Qətran Təbrizi, Divan. Təbriz, hicri-şəmsi, 1333, səh. 29-30, 54-56, 101-102; Kəs-

revi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 27). Qətranın yazdığı bu mədhnədə Əbülyürün adlısanlı bir şəxs olduğu göstərilir. Qeyd etmək lazımdır ki, "Qabusnamə"də hacib Əbülyür haqqında belə bir məlumat vardır. Bu əsərdə göstərilir ki, əmir II Fəzlun hacib Əbülyürü Bərdəyə sipəhdar göndərirdi. Əbülyür ona dedi ki, qiş fəslı olmayınca gedə bilməyəcəkdir, çünki Bərdənin ab-

havası çox pisdir, xüsusən yayda çox ağır olur. Söz uzandıqda əmir Fəzlun ona dedi ki, heç kəs əcali çatmadan ölməz, lakin bir şəxsin əcali çatmamışdırsa, həqiqətən o, yay zamanında Bərdəyə getməməlidir ("Qabusnamə", ikinci nəşri, Moskva 1958, səh. 209). Kəsrevi bu məlumata əsasən belə bir nəticəyə gəlir ki, II Ləşgərinin sipəhdarı olan və Qətran tərəfindən mədh edilən Əbülyür II Fəzlin dövrünə qədər yaşamış və 30 ilə qədər sipəhdar olmuşdur (Kəsrevi Təbrizi, Göstərilən əsəri, III cild, səh. 26). Qətranın II Ləşgərinin dövründə Gəncədə olduğu vaxtdan II Fəzlin dövrünə qədər 30 ildən artıq vaxt keçmişdir. Bundan başqa, Qətran Gəncədə olduğu zaman Əbülyür II Ləşgərinin sipəhdarı idi. Lakin "Qabusnamə"də göstərilən Əbülyür II Fəzlin hacibi idi. Fəzl onu Bərdəyə sipəhdar, yəni qoşunbaşçısı göndərmək istəyirdi. Göstərilənləri nəzərə alaraq güman etmək olar ki, II Fəzlin dövründə "Qabusnamə"də adı çəkilən Əbülyür, Qətranın mədh etdiyi sipəhdar Əbülyür deyil, bəlkə də onun oğludur. Burada tarixi nöqtəyi-nəzərdən maraqlı sayılan məsələ şəxslərin eyniliyi və ya ayrılığı məsələsi deyil, bəlkə də Şəddadilərin dövlət quruluşu, qoşun və onun kimlər tərəfindən necə idarə edilməsi məsələsidir. Qətran Təbrizi və "Qabusnamə"dən götürülən misallar qeyd etdiyimiz məsələləri tamamilə aydınlaşdırmaq üçün kifayət deyildir. Lakin Şəddadilər dövlətində qoşun başçılarına sipəhdar deyildiyi, dövlətin vilayətlərdə saxladığı qoşunların sipəhdarlar tərəfindən idarə edildiyi, habelə Şəddadilərin Bərdədə qoşun saxladığını aydın olur.

(ardı var)

Səhifəni hazırladı:
Namiq Həsənov

olar ki, bu dövlətin yaranmasında birinci təşəbbüs onun tərəfindən irəli sürülmüşdür. Fəzl 375 (985/6)-ci ildən 422 (1030/1)-ci ilə qədər, yəni 47 il hakimiyyətdə olmuş (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 45, 77), Fəzl ibn Məhəmməddən sonra

cimbaşı II Ləşgərinin qatıl, çox xəbis və pis etiqadlı bir adam olduğunu, hətta atasının girovunda olan bir qadınla evləndiyini göstərir (Yenə orada, səh. 18). Müəllif sözüne davam edərək yazır ki, onun 15 illik hakimiyyəti dövründə

Başkan Barzani-Sudani görüşmesi: Yeni hükümet ve ikili ilişkiler masada

Başkan Mesud Barzani, bugün Piram'da Irak Başbakanı Muhammed

Görüşmede, her iki taraf da Kürdistan Bölgesi Hükümeti ile Irak Federal

Şiya Sudani'yi kabul etti. Görüşmede, Parlamento seçimlerinin ardından Erbil-Bağdat ilişkileri ve hükümet kurma çabaları hakkında görüş alışverişinde bulunuldu.

Başkan Barzani'nin ofisinden yapılan açıklamaya göre, görüşmede Irak ve bölgedeki siyasi durum ile Erbil ve Bağdat arasındaki ilişkiler ele alındı.

Açıklamada, Kürdistan Parlamentosu seçimlerinin başarılı bir şekilde tamamlanmasından dolayı Başkan Barzani'yi tebrik eden Sudani'nin, tarafların en kısa sürede anlaşmaya vararak Kürdistan Bölgesi'nin yeni hükümet kabinesini kurmalarını ümit ettiği bildirildi.

Hükümeti arasındaki ilişkiler konusunda "olumlu ve iyi adımlar atıldığını" vurguladı.

Sudani, yetkililerle görüşmek ve Irak hükümeti ile Kürdistan Bölgesi arasındaki önemli konuları ele almak üzere bu sabah Erbil'e gelmişti.

Öte yandan Sudani, Süleymaniye'yi de ziyaret edecek. Görüşmelerde bütçe ve petrol konularının yanı sıra, Kalkınma Yolu Projesi, nüfus sayımı ve yeni hükümetin kurulması öncelikli meseleler arasında.

Seçim sonrası hükümet kurma çabaları

Kürdistan Bölgesi, iki yıl süren ertelemelerin ardından 20 Ekim'de uzun bir aradan sonra parlamento

seçimlerini gerçekleştirdi. Seçim sonuçları, iktidardaki Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) için güç birliğini pekiştirdi; KDP 39 sandalye kazandı, ardından hükümet ortağı ancak politik rakip olan Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) 24 sandalye alırken, muhalefet partisi Yeni Nesil Hareketi ise 15 sandalye ile üçüncü sırada yer aldı.

Ana İslamcı partiler - Kürdistan İslam Birliği (Yekgirtu) ve Kürdistan Adalet Grubu (Komal) sırasıyla yedi ve üç sandalye kazandı. Eski popüler milletvekili Ali Hama Saleh'in liderliğindeki Ulusal Duruş Hareketi (Helwest) ise dört sandalye elde etti. Lahur Talabani'nin Halk Cephesi (Berey Gel) iki sandalye alırken, bir zamanlar güçlü bir muhalefet gücü olan Değişim Hareketi (Gorran) sadece bir sandalye kazandı.

Komal, Yekgirtu, Berey Gel ve Helwest, seçim sonuçlarına hile karıştığı iddialarıyla seçim sonuçlarını kınadı.

Sonuçlar Ekim ayı sonunda kesinleşmiş olsa da, partiler henüz hükümet kurma görüşmelerine başlamadı.

Erbil ve Bağdat, ayrıca bir yıldan fazla bir süredir duran Kürt petrol ihracatını yeniden başlatma konusunda son dönemde ilerleme kaydetti. Irak hükümeti, petrol taşıma ve üretim maliyetleri için daha yüksek bir tazminat oranını kabul etti, ancak bu teklifin parlamentodan onay alması gerekiyor.

Putin'in Temsilcisi: Türkiye'nin Suriye'de yeni askeri hareket düzenlemesi kabul edilemez

Türkiye'nin Suriye'de yeni askeri hareket düzenlemesini kabul edilemez

harekat düzenleme ihtimaline Rusya'da nasıl bakıldığına dair açıklamasın-

bulduklarını söyleyen Lavrentyev, "Biz bunu kabul etmiyoruz, bunu defaatle belirttik. Her şeye rağmen Türk tarafının bu adımlardan kaçınacağını umuyoruz, zira hareketin Suriye'de olumsuz sonuçları olabilir" dedi.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Suriye Özel Temsilcisi Aleksandr Lavrentyev, Rûdaw muhabiri Kamiz Şeddadi'nin sorusuna verdiği yanıtta Türkiye'nin Suriye'de yeni askeri hareket gerçekleştirmesinin kabul edilemez olduğunu ifade etti.

Kazakistan'ın başkentinde yapılan Astana formatındaki 22. Suriye toplantısının ardından konuşan Rus diplomat, Türkiye'nin Suriye'de yeni askeri

harekat düzenleme ihtimaline Rusya'da nasıl bakıldığına dair açıklamasın-

"HTŞ gibi yapılar faydalanır"

Türkiye'nin hareketinin duruma çözüm olmayacağını, sadece sorunu derinleştireceğini kaydeden Lavrentyev, "Lübnan-İsrail sınırında ve Gazze Şeridi'nde çözüm bulunmamış kriz koşullarında, olası hareketin istikrarsızlaştırıcı etkisi olacak. Suriye'de İdlib gerilimi azaltma bölgesinde faaliyet yürüten Hayat Tahrir eş-Şam (HTŞ) gibi yapılar bundan isti-

fade edebilir" dedi.

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Anıtkabir'de 10 Kasım Atatürk'ü anma töreninde yaptığı konuşmada, "İnşallah önümüzdeki dönemde sınırlarımız boyunca oluşturduğumuz güvenli bölgenin eksik kalan halkalarını da tamamlayacağız" diyerek Türkiye'nin Suriye'ye yönelik yeni bir sınır ötesi operasyon yapacağı sinyalini vermişti.

"Trump'la Suriye görüşmelerine yeni başlamaya hazırız"

Putin'in Özel Temsilcisi, Moskova'nın ABD'de başlayacak Donald Trup döneminde Washington'la Suriye'ye ilişkin temasları yeniden başlatmaya hazır olduğunu söyledi.

Lavrentyev, Rusya'nın yeni ABD yönetimiyle Suriye meselesini ele almayacağını sorulması üzerine, "Eğer teklifler gelirse, Rus tarafı açık. ABD'lilerle temasları sürdürmeye hazırız. Diğer mesele, teklif olup olmayacağı" yanıtını verdi. Washington'dan teklif gelmesi halinde Moskova'nın bunu değerlendireceğini kaydeden Lavrentyev, yanıtın büyük ihtimalle olumlu olacağını belirtti.

Rus diplomat, karşılıklı kabul edilebilir çözümlere ancak müzakereler yoluyla ulaşılabileceğini söyleyerek "Bunun gerçekleşeceğini umuyoruz" ifadelerini kullandı.

Neçirvan Barzani'den Azerbaycan hükümeti ve halkına tebrik mesajı

Başkan Neçirvan Barzani, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev'e, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı'na (COP29) davetinden dolayı teşekkür etti. Barzani konferansın başarılı ve iyi organize edildiğini belirtti.

Kürdistan Bölgesi Başkanı Neçirvan Barzani, sosyal medya platformu X üzerinden, "COP29'a katılmam için beni davet ettiği için Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'e teşekkür ederim" dedi.

Konferansı "başarılı" ve "iyi organize edilmiş" olarak tanımlayan Barzani, "Azerbaycan hükümeti ve halkını başarılı bir zirveye ev sahipliği yapmaları dolayısıyla tebrik ederim" ifadesini kullandı.

Başkan Neçirvan Barzani, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı'na katılmak için 11 Kasım 2024 tarihinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'ye gitti.

Barzani, konferans kapsamında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Birleşik Arap Emirlikleri Devlet Başkanı Muhammed bin Zayed Al Nahyan, Irak Cumhurbaşkanı Latif Reşid ve İngiltere Başbakanı Keir Starmer de dahil çok sayıda liderle bir araya geldi.

22 Kasım'a kadar sürecek olan COP29'a yaklaşık 200 ülkeden devlet başkanları, heyetler ve temsilciler katılıyor.

Başta küresel ısınmayla mücadelede gelen son durum olmak üzere iklim değişikliğiyle ilgili birçok önemli konunun ele alınacağı COP29'da bu yıl tartışılacak başlıca konulardan biri, gelişmekte olan ülkelerin iklim değişikliğine uyum sağlamasına yardımcı olacak maddi imkanların oluşturulması.

Sudani'nin Erbil ve Süleymaniye ziyareti hangi mesajları içeriyor?

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani 13 Kasım 2024 günü Erbil ve Süleymaniye'de temaslarda bulundu, liderlerle bir araya geldi.

Mesrur Barzani ile Sudani, Kürdistan'dan petrol ihracatının yeniden başlamasını görüştü

Başbakan Mesrur Barzani ile Irak Başbakanı Sudani, Kürdistan Bölgesi'nden petrol ihracatının yeniden başlaması çabalarını görüştü. Sudani, bu sürecin düzenli bir şekilde sürdürülmesinin, ülke halkının beklentilerini karşılamak adına büyük önem taşıdığını vurguladı.

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, Erbil ve Süleymaniye'yi kapsayan ziyaretinin ilk durağında Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesrur Barzani ile bir araya geldi.

Irak Başbakanlık Medya Ofisi'nden yapılan açıklamaya göre, Sudani, Kürdistan Parlamentosu seçimlerinin başarılı bir şekilde tamamlanmasından dolayı Başbakan Barzani'yi tebrik etti.

Görüşmede, hükümetler arası işbirliğinin güçlendirilmesi için atılacak adımlar üzerinde duruldu. Kürdistan Bölgesi'nden petrol ihracatının yeniden başlatılması çabalarının ele alındığı görüşmede Sudani, "Bu sürecin düzenli bir şekilde yapılması tüm Iraklıların beklentilerini karşılamak adına büyük önem taşıyor" dedi.

İki lider, Kürdistan Bölgesi'ndeki kamu çalışanlarının maaşlarıyla ilgili olarak Federal Mahkeme'nin kararının uygulanması gerektiğine vurgu yaptı. Başbakan Sudani, Kürdistan Bölgesi'nin siyasi istikrarının, Irak genelindeki istikrar için kritik bir öneme sahip olduğunu belirterek, yeni hükümetin kurulmasının önemine değindi.

Sudani, federal hükümetin bu süreçte gerekli desteği sunmaya hazır olduğunu ifade etti. Görüşmede ayrıca, Irak ve Kürdistan Bölgesi'nde nüfus sayımı için yapılan hazırlıklar da gündeme geldi. İki lider, Kürdistan Bölgesi İstatistik Ofisi ile teknik sorunların çözülmesinin ardından, sayımın başarılı bir şekilde tamamlanmasını sağlamak için azami çaba gösterilmesi gerektiğini belirtti.

Barzani ile Sudani, nüfus sayımının, Irak'ın bütüncül kalkınması ve planlaması için büyük önem taşıdığını vurguladı. Görüşmede bölgesel gelişmeler de ele alındı. Sudani, İsrail'in savaşı genişletme çabalarına karşı, güvenlik ve ülke egemenliğinin korunması adına koordineli bir duruş sergilenmesi gerektiğini ifade etti.

'Türkiye, Öcalan'ın Mazlum Kobani ile duygusal bağını kullanmak istiyor'

Uluslararası ilişkiler uzmanı Doç. Dr. İkbal Dürre, "Bahçeli'nin son çıkışı önemli. Türkiye, bu arada Öcalan faktörünü kullanmak istiyor. Türkiye, Öcalan'ın Mazlum Kobani ile duygusal bağını kullanmak istiyor" değerlendirmesinde bulundu.

Türkiye beklenmedik bir hamle yapar mı yapmaz mı onu da önümüzdeki günlerde göreceğiz

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Suriye Özel Temsilcisi Aleksandr Lavrentyev, Türkiye'nin Suriye'de yeni askeri hareket gerçekleştirmesinin kabul edilemez olduğunu ifade etmişti.

Kazakistan'ın başkentinde yapılan Astana formatındaki 22. Suriye toplantısının ardından Rûdaw muhabiri Kamiz Şeddadi'nin sorularına yanıt veren Rus diplomat, Türkiye'nin Suriye'de yeni askeri hareket düzenleme ihtimali ile ilgili olarak "Biz bunu kabul etmiyoruz, bunu defaatle belirttik. Her şeye rağmen Türk tarafının bu adımlardan kaçınacağını umuyoruz, zira hareketin Suriye'de olumsuz sonuçları olabilir" diye konuşmuştu.

Rûdaw TV'de Dilbixwin Dara'nın Rojava bültenine konuk olan Doç. Dr. İkbal Dürre, Suriye'deki gelişmeleri, Rusya'nın Rojava Özerk Yönetimi ile olan ilişkileri ve genel gidişata ilişkin değerlendirmelerde bulundu.

"Esad şu anda oyalıyor"
Rusya'nın Rojava'ya yönelik tavrına dair konuşan Dürre, şunları söyledi:

"Geldiğimiz noktada her şey ABD'nin Suriye'den çekilip çekilmeyeceğine bağlı ve çekilirse hangi şekilde çekileceğini yani askerlerini çektiği zaman hava savunma sistemini de çekecek mi buna bağlı.

Rusya sürekli 'Kürtler Suriye ile Şam'la yakınlaşmalı' diye açıklama yapıyor ama bizim özel görüşmelerimizde Ruslar şunu da söylüyor: Şam bir türlü bu görüşmelere yanaşmıyor.

Böyle bir gerçeklik de var. Yani burada Şam, Esad sürekli oyalama taktiği yapıyor. Beklenti de şu bir gün gelip ABD oradan çekildiğinde Türkler mecburen benim istediğimi yapacak mantığıyla Şam bugün bekliyor.

Bu zamana kadar Rusya Şam'a birçok teklif getirdi. Bu tekliflerin içinde Kürt sorununu Çeçen modeliyle ya da Tanzanya modeliyle en son çözüme şeklindeydi. Esad bunların hiçbirini kabul etmedi. Şu anda da aynı şeyi yapıyor, şu anda da oyalıyor.

Suriye'deki belirsizlik yani ABD'nin çıkıp çıkmayacağı şu şekilde kullanılıyor; Bu, Kürtler üzerinde bir tedirginlik yaratıyor. Bu tedirginliği Ankara 'Kürtler bana yanaşsın' diye kullanıyor.

"Şu anki belirsizliği hem Şam hem Ankara bu şekilde kullanmak istiyor"

Şam da Kürtler bana yanaşsın diye kullanıyor ama ikisi de şunu yapıyor; 'bana yanaş' diyor ama 'sana hiçbir hak vermeyeyim sonra bakarız'. Bu mantıkla, şu anki belirsizliği hem Şam hem Ankara bu şekilde kullanmak istiyor.

Kürtler de buna şu anda razı değiller. Önceden bir takım garantiler almak istiyorlar. Belirsizliğin ana nedeni bu.

Rusya şöyle bir şey diyor; şu anda Türkiye oraya bir müdahalede bulunursa bu demektir ki Türkiye ABD ile Trump ile anlaşarak bunu yapacak. O zaman bu, Suriye'de çok daha köklü bir soruna sebep olur ve Türkiye bu sefer hiç çıkamaz oradan.

"Türkiye, Suriye'den ABD'nin çıkmasını istemiyor"

Çünkü Türkiye her ne kadar Suriye'den ABD çıksın dese de aslında Türkiye, Suriye'den ABD'nin çıkmasını istemiyor.

Sadece Türkiye, Suriye'de ABD'nin Türkiye'ye yol vermesini, önünü açmasını istiyor. İşte bundan dolayı şu anda Lavrentyev bu aşamada Türkiye'nin bir operasyon yapmasına hiç olmadığı kadar karşı.

Bir başka durum da var. Şimdi Ukrayna savaşı bitti bitecek bitmek üzere eğer ABD Suriye'den çekilirse büyük bir ihtimalle Rusya Suriye'ye tekrar asker kaydırıp tekrar oradaki inisiyatifini ele almak istiyor.

Böyle bir durum da var. O yüzden Türkiye bir an önce bütün bunlar olmadan oradaki konumunu güçlendirmek istiyor ki eğer ABD çıkarsa ve Rusya da oradaki durumunu güçlendirirse ister istemez orada Türkiye'ye bağlı güçlere karşı Rusya Esad'la beraber operasyon yapar ve Türkiye çıkmak zorunda kalır. O yüzden Türkiye acele ediyor."

"Suriye bir kırılma noktasına geldi"

ABD'den uzaklaşmaları halinde Rusya'nın Kürtlere garanti verip vermeyeceğine ilişkin soruyu yanıtlayan Dürre, şu ifadeleri kullandı:

"Son zamanlarda vermiyor çünkü bu garantiyi Esad'ın vermesi lazım ve Esad'a teklif getiriyor Rusya ve Esad da bu garantileri vermiyor.

Bu zamana kadar Türkiye'yi Rusya dikkate alıyordu. Yani Türkiye ile olan ilişkileri onun için daha önemliydi. Ama artık

öyle bir noktaya geldi ki Suriye'deki denklem ABD'deki seçimlerden sonra değişiyor.

O yüzden bundan sonraki süreçte Rusya biraz daha

baskısını arttırabilir Esad üzerinden. Bundan sonraki süreçte Moskova Ankara'nın hassasiyetlerini daha az dikkate alabilir. ABD oradan çekilirse böyle bir süreç yaşanabilir.

"Rusya Kürtlere bir garanti veremez"

O yüzden bu son zamanlardaki açıklamalar tarafların biraz daha böyle şüpheli ve tedirgin. Neden? Çünkü dediğim gibi hiç kimse şu anda net bir şey bilmiyor ama Suriye bir kırılma noktasına geldi. Burası kesin bir nokta. Ama Rusya Kürtlere bir garanti vermiyor. Veremez de bu garantiyi. Çünkü Esad'ın vermesi lazım. Ama dediğim gibi Rusya'yı Esad dinlemiyor.

Moskova Esad'ı Ankara'yla da yakınlaştırmak istemedi. Esad bunu da yapmadı.

"Esad ABD'nin oradan çıkacağını görürse Kürtlere hiçbir şey vermez"

İran faktörü önemli, son zamanlarda İsrail'in oradaki baskısı önemli, bütün bunlar çok önemli şeyler eğer ABD Suriye'den çıkarsa o zaman İsrail Suriye'deki İran etkisini azaltamaz. O zaman İran'la bir şey yapamaz Suriye'de İsrail. Bu da işin farklı bir boyutu.

Dolayısıyla bence Esad şu anda eğer ABD'nin oradan çıkacağını görürse Kürtlere hiçbir şey vermez.

Bundan sonra da hiçbir şey vermez. Eğer çıkıp çıkmama konusunda bir ikileme düşerse belki Kürtleri kandırmak için bazı teklifler getirebilir. Dolayısıyla aslında şu anda Kürtlerin durumu oldukça kritik. Yani iki tarafta hem Esad hem Ankara Kürtleri kendi tarafına çekmek istiyor ama dediğim gibi hiçbir hak vermeden bunu yapmak istiyor. Bu anlamda tabii bu son Bahçeli'nin çıkışı önemli.

"Türkiye, Öcalan'ın Mazlum Kobani ile duygusal bağını kullanmak istiyor"

Türkiye, bu arada Öcalan faktörünü kullanmak istiyor. Türkiye, Öcalan'ın Mazlum'la (Demokratik Suriye Güçleri Genel Komutanı Mazlum Kobani) duygusal bağını kullanmak istiyor.

Türkiye beklenmedik bir hamle yapar mı yapmaz mı onu da önümüzdeki günlerde göreceğiz. Rusya biraz da bundan korkuyor. Rusya oradaki Kürtlerin Öcalan vasıtasıyla Türkiye ile anlaşmasından ciddi şekilde çekiniyor."

"Kürtlerin sağduyulu davranması lazım"

Kürtlerin Rojava'da ne yapabileceğine dair soruyu yanıtlayan Doç. Dürre, şunları söyledi:

"Bazı şeyleri daha önceden yapmak lazımdı. Bundan 4-5 yıl önce kendi aralarında birliği sağlamaları gerekirdi. Orada biliyorsunuz Roş Peşmerge meseleleri vardı... Zamanında birçok şey yapılmadı.

Geldiğimiz noktada bence biraz sağduyulu davranmaları lazım. Kürtlerin Real politikası iyi okumaları lazım.

Bakıyorum son zamanlarda Kürtlerde çok ciddi bir İsrail beklentisi var. İsrail Dışişleri Bakanı'nın yaptığı açıklamalar filan... Bunlar sanki İsrail'in 'Kürtleri Suriye'de kurtaracağı, koruyacağı' şeklinde... Bu çok tehlikeli bir durum.

"İsrail ABD olmasa Ortadoğu'da Kürtlerle ilgili hiçbir konuda belirleyici olamaz"

Biliyorsunuz benzer açıklamaları İsrail, Kürdistan referandumundan önce de yapmıştı. Ama referandumdan sonra değişti. İsrail ABD olmasa Ortadoğu'da Kürtlerle ilgili hiçbir konuda belirleyici olamaz. Bu konuda bence biraz sağduyulu olmak lazım.

Bence taraflarla yani hem Esad'la hem Türkiye'yle zaten görüşmeye devam ediyor. Burada eğer Kürtlerin yapacağı şey birincisi şu anki ABD oradayken oradaki etkin olan güçlerle hem Ankara'yla hem Şam'la görüşüp hangisiyle daha ileriye yol alabileceğini, hangisinin garantisıyla daha fazla hak elde edebileceklerini öngörürlerse onlarla yola devam etmesi yoksa ütöpik bir takım hayallerin peşinden koşmak şu anda çok tehlikeli olabilir."

Serokomarê Azerbaycanê Îlham Aliyev 11ê Mijdarê bi Serokomarê Iraqê Ebdulletîf Cemal Reşîd re hevdîtin pêk anî

Serokomarê Azerbaycanê Îlham Aliyev 11ê Mijdarê bi Serokomarê

Mêvan got ku, şer û pevçûnên leşkerî xetereya herî mezin li ser jîngehê

Iraqê Ebdulletîf Cemal Reşîd re hevdîtin pêk anî.

AZERTAC radigihîne ku Serokomarê Iraqê derq COP-29-a got, ew girîngiyeke taybet didin guhertina avhewayê û mijarên jîngehê, bal kişand ser girîngiya çibicîkirina rêkeftina li ser guherîna avhewayê.

ye. Ebdulletîf Cemal Reşîd tekez kir ku welatê wî di COP29- de ji aliyê şandeke mezin ve hatiye temsîlkirin. Serokomarê Iraqê kêfxweşiya xwe ya li hember pêşketina serkeftî ya peywendiyên navbera Azerbaycanê û Iraqê yê dualî nîşan da.

Serokomarê Azerbaycanê

Îlham Aliyev destnîşan kir ku, Azerbaycan muzakereyên encamgir tercîh dike û destnîşan kir ku, welatê me hewl dide hevgirtinê çêbike û li ser guherîna avhewayê yê global di navbera welatan de piran ava bike. Li ser girîngiya diyarkirina armancek darayî ya nû di COP29-de, serokê dewletê got ku nêzîkî 70,000 kes ji bo beşdarbûna vê bûyerê tomar kirine. Serokomar Îlham Aliyev got ku Azerbaycanê wek mazûvan di demeke kin de amadekariyên COP-ê di asteke bilind de kir, wek ku dibêjin di nav bajarekî de bajarek ava kir û got ku materyalên ku, di cihê konferansê de tene bikar anîn bi tevahî li hev dikin, pêdiviyên domdariyê.

Serokê dewleta me destnîşan kir ku, li dijî Azerbaycanê di medyaya rojavayî de êrîşên nehiqûqî yê ku COP wekî hincet nîşan didin, tene kirin.

Serokê dewletê li ser peywendiyên di navbera Azerbaycan û Iraqê de jî diyar kir ku, komîsyona navdewletî ya dualî aktif e.

Serok Barzanî: Roleke mezin a Danielle Mitterrand di parastina doza Kurd de hebû

Bi amadebûna Serok Barzanî û Serokwezîr Mesrûr Barzanî îro 12ê Mijdarê, merasîma

100 saliya jidayikbûna Danielle Mitterrand, hevîna Serokê berê yê Fransayê Francois Mitterrand dibin ku li Hewlêrê tê lidarxistin.

Serok Barzanî di gotarekê de got: "Xatûn Danielle Mitterrand mafekî wê ya mezin li ser gelê Kurdistanê heye, roleke gelekî mezin di parastina doza gelê Kurd de mezin lîst. Wê her tiştê ku ji destê wê hat kir û ez bawer im ku wê dixwest ji bo kurdan tiştên zêdetir bike, lê diyar e ku ew qas derfet hebû."

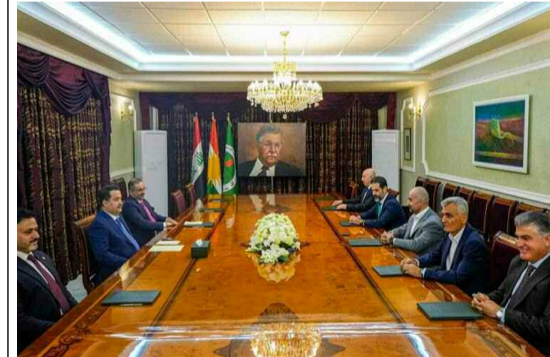
Serok Barzanî eşkere kir ku piştî proseya Enfalê di sala 1989an de, yekem car li Fransayê bi Daniel Mitterrand re hevdîtin pêk anî û got: "Dema min xwest ez jê re behsa êş û azarên gelê Kurd bikim, min dît ku haya wê jê heye û ne hewceyî şirovekirinê ye. Wê behsa wê yekê kir ku ewê serdana çend kampên li derdora Diyarbekirê kiriye û dema behsa rewşa xelkê kir, hêsir ji çavên wê hatin xwarê. Bi rastî ev ji bo min nû bû, cara yekem bû min dît ku ewropiyek hêsir ji bo Kurdan birijîne. Vê yekê gelek bandor li min kir."

Serok Barzanî di beşeke din a daxuyaniya xwe de got: "Em xwe deyndarê xanim Danielle Mitterrand dibînin. Heta koça dawî kir, doza gelê Kurd yek ji karên wê yê pêşîne bû."

Herwiha Serok Barzanî got: "Di sala 1992 de dema yekem car bi Serokomarê berê yê Fransayê Francois Mitterrand re hevdîtin pêk anî, wî got, ji gelê Kurd re bibêje ku destekî we yê dilsoz li Elysee heye."

Serokwezîrê Iraqê bi Bafil Talebanî re civiya

Serokwezîrê Iraqê li Silêmaniyê bi Serokê YNKyê Bafil Talebanî re civiya û daxwaza avakirina

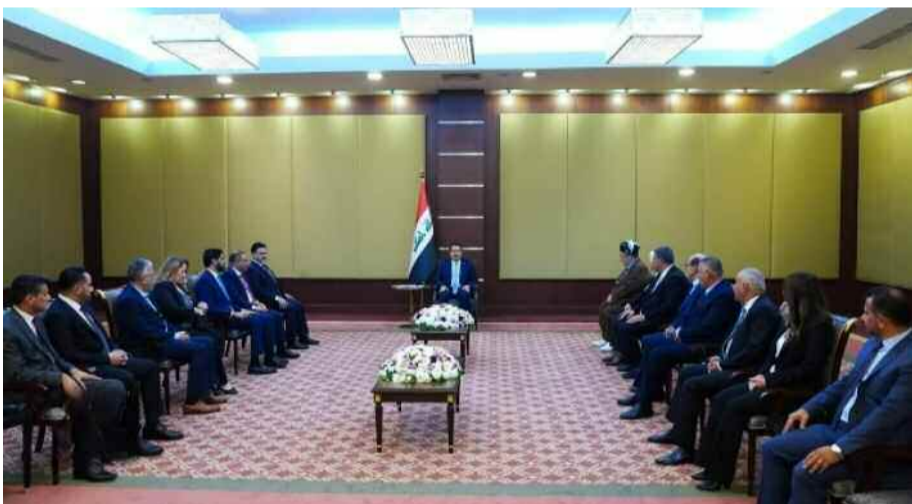

Hikûmeta nû ya Herêma Kurdistanê kir. Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî îro piştî ku li Hewlêrê bi Serok Mesûd Barzanî, Serokwezîr Mesrûr Barzanî û Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî re civiya çû Silêmaniyê û bi Serokê Yekîtîya Niştîmanî ya Kurdistanê (YNK) Bafil Talebanî û Cîgirê Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Qûbad Talebanî re civiya. Ofîsa Ragihandinê ya Serokwezîriya Iraqê li ser serdana Sûdanî ya Silêmaniyê daxuyanî belav kir. Li gorî daxuyaniyê di civînê de hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê û rewşa herêmê hatin gotûbêj kirin.

Sûdanî diyar kir ku bipêşketineke din a li pêşiya serkeftina pêvajoya hilbijartinên Herêma Kurdistanê avakirina hikûmetê ye.

Serokwezîrê Iraqê hêviya bilez kirina avakirina Hikûmeta nû ya Herêma Kurdistanê xwest. Sûdanî îro serdanekê hat Herêma Kurdistanê. Sûdanî bi serkirdeyên Kurdistanê re li ser meaş, petrol, avakirina hikûmetê û rewşa herêmê gotûbêj kirin.

Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî li Hewlêrê li gel aliyên siyasî yê Kurdistanê civiya

Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî îro 13.11.2024an li Hewlêrê bi nûnerên hêz û pêkhatiyên serkeftî yê hilbijartinên Herêma Kurdistanê re civiya.

Di hevdîtinê de, Serokwezîrê Iraqê pîrozbahî li beşdarbûyan kir, ji bo bidestxistina baweriya welatîyên Herêmê û tekez li ser wê yekê kir ku hilbijartin qonaxeke girîng a

piroseya siyasî, prensîpa demokrasî û pevguhertina aştiyane ya desthilatê ye ku pabendbûna xelkê Herêmê bi hilbijartinan tekez dike.

Sûdanî got, hikûmeta federal li gel hemû hêzên siyasî û Serokê Herêma Kurdistanê hewl daye ji bo temamkirina hilbijartinan û amadekirina hemû şert û mercan ji bo serkeftina proseya.

Serokwezîrê Iraqê tekezî li ser pêwîstiya lezkirina hevtêgihîştinê û destpêkirina pêkanîna hikûmetê û wergirtina erkên parlamentoya Herêma Kurdistanê kir, ji ber ku pêwîstiya welatîyan bi wergirtina bernameyên hilbijartinan heye ku rastiya jiyana û xizmetguzariya wan nîşan dide.

Herwiha tekez kir, hebûna parlamento û hikûmeta Herêma Kurdistanê dê bibe alîkar bo bihêzkirina aramiya siyasî di hikûmeta federal û Herêmê de, ji ber ku têgihîştin û aramiya Herêmê, hêzek e bo hemû pêkhatiyên civaka Iraqê.

Sûdanî diyar kir, pirsgrêkên di navbera her du aliyên de, pêwîstiya wan bi hewlên hevbeş ên li ser asta Herêmê, hikûmeta xwechî û federalî heye. Amaje bi wê jî kir, gelek dosyeyên ku ji hikûmeta berê hatine veguhestin hatine çareserkirin, hîn qonaxek maye ji bo çareserkirina dosyeyên din.

Kerkûk...Li ser daxwaza PDKê aliyên siyasî yê Kurdistanê dicivin

Îro 13.11.2024ê li ser daxwaza PDKê civîna partî û aliyên siyasî yê Kurdistanê li Kerkûkê, taybet derbarê pirsê serjimêriyê de li binkeyê baskê 3 yê PDKê li Kerkûkê de bicivin û di civînê de partiyên Kurdistanê de helwestê xwe li ser vê pirsê aşkera bikin.

Biryare çend rojekî din proseya serjimêriya giştî li Iraq û Herêma Kurdistanê birêve biçê, di demên borî de berpîrsê baskê 3 yê PDKê li Kerkûkê di civîneke çapemeniyê de ragehandibû, ku wek PDK vê demê de em li gel encamdana serjimêriyê nînin, ji ber ku piştî 16ê cotmeha 2017ê hejmarek zêde ya erêbên bajarên din ên Iraqê anîne Kerkûkê

û ew li Kerkûkê niştêcî kirine.

Bendewarî heye ku civînên îro de, aliyên siyasî yê Kurdistanê helwestê xwe derbarê encamdana serjimêriyê li Kerkûkê nîşan bidin, bi taybet jî ku çavdêr diyar dikin ser-

jimêrî proseyekî girîng û çarenivîs-saz e û destûra mayînde ya Iraqê jî li gorî madeya 140 amaje bi wê yekê daye ku serjimêrî piştî proseya asayî kirina rewşa navçeyên sînorê wê madeyê de divê bê kirin.

Serokwezîrê Îraqê li Hewlêrê ye: Mijarên sereke çi ne?

Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî hat Hewlêrê. Mihemed Şiya Sûdanî ghişt Balafirge-

ha Navneteweyî ya Hewlêrê û ji aliyê Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesûr Barzanî ve hat pêşwazîkirin.

Serokwezîrê Îraqê dê piştî temasên xwe yê li Hewlêrê derbasî Silêmaniyê bibe.

Li gorî agahiyên Rûdawê dê "petrol, avakirina hikûmeta nû û Rêya Bipêşketinê" mijarên sereke yê hevdîtinan bin.

Hat zanîn ku dê Sûdanî li ser avakirina hikûmeta nû ya Herêma Kurdistanê bi aliyên pêwendîdar re hevdîtinan bike û wan teşwîq bike da ku hikûmetê ava bikin. Pirsgirêkên Hewlêrê û Bexdayê û rêyên çareserkirina wan dê mijareke din a hevdîtinan be. Li gorî bernamêyê, Sûdanî dê saet 10:30î bi Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî re bicive.

Mihemed Şiya Sûdanî dê pişt re bi Serokwezîr Mesûr Barzanî re hevdîtinekê bike.

Serokwezîrê Îraqê dê li Silêmaniyê jî bi Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK) û Newey Niwê (Nifşê Nû) re hevdîtinan bike.

Sûdanî piştî ku bûye Serokwezîr 3 caran hatiye Herêma Kurdistanê û herî dawî 9ê Çiriya Paşîn a 2023yan hatibû.

BasNews zanyariyên nû derbarê dizîna du milyar dînar ji fermangeha Elektirîkê ya Silêmaniyê eşkere dika

Li navenda elektirîkê ya Silêmaniyê, bi qasî 2 milyar dînar hatiye dizîn, hêzên ewlekariya bajêr jî

fermanberek bi tomata dizîna pare girtine û çalakvanekî Silêmaniyê jî dibêje, beşek ji berpirsê payebilind ên Silêmaniyê jî destên wan berdewam di dizî û talankirinê de heye, dibe ku ew fermanber jî bi alîkariya berpirsekî bajêr ew dizî kiribe. Li gor zanyariyên ku di medyaya Silêmaniyê de hatine belavkirin, ew kesê ku dizî kiriyê karmendê elektirîkê yê Silêmaniyê ye û piştî desteserkerinê gotiye ew amade ye 400 milyon dînar ji pereyên dizî vegêrine.

Rêveberê giştî yê elektirîka Silêmaniyê Enwer Heme Seîd di daxuyaniyekê de ragihand, ku tohmetbar karmendê beşa jimêryarî (mahasebe) a elektirîka Silêmaniyê ye, bi tomata dizîna du milyar dînar hatiye girtin.

Karmendê desteser kirî yê elektirîka Silêmaniyê gotiye ku ew amadeye 400 milyar dînar ji wî pare diziyayî vegêrine, herwaha ew parayê hatiye dizîn, yê elektirîka hemwelatîyan nîne, belku pareyê projeyên elektirîka Silêmaniyê ye.

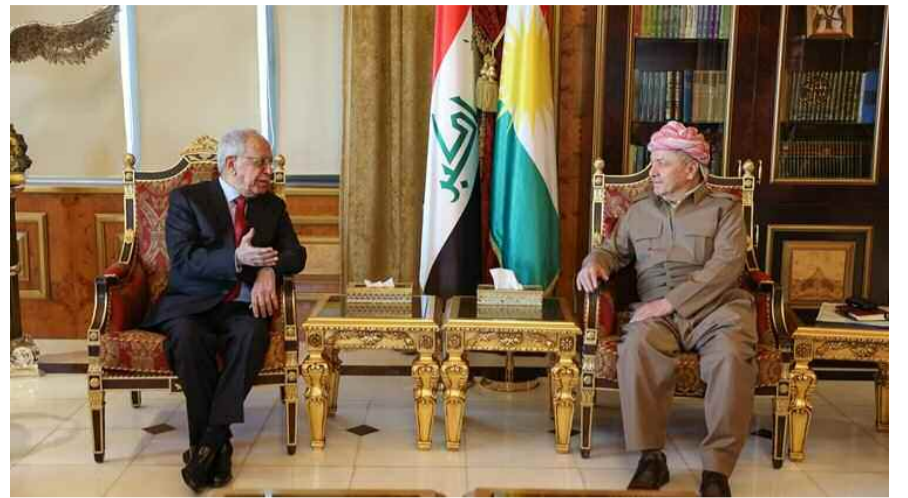
Nivîskar û çalakvanê Silêmaniyê Omîd Ebdullah ji BasNewsê re ragehand: Desthilatdarên Silêmaniyê hertim bi xwe sedema sereke ya dizî û talankirinê bûne, ji ber wê jî dema karmendekî bajêr bi tomata diziyê tê girtin, dibe ku karmend bi alîkariya berpirsekî payebilind li Silêmaniyê ew dizî kiribe.

Fexrî Kerîm bo Serok Barzanî: Em hêvîdar in encamê hilbijartinan di xizmeta vejîna Herêma Kurdistanê de be

Serok Barzanî pêşwaziya Serokê Dezgeha Medayê ya Ragehandin û Rewşenbîrî û Hunerî dika.

Serok Mesûd Barzanî îro li Pîrmamê pêşwaziya Serokê Dezgeha Medayê ya Ragehandin û Rewşenbîrî û Hunerî Fexrî Kerîm kir.

Wekî ku di ragehandineke Baregayê Barzanî de hatiye, di wê hevdîtinê de "Serokê Dezgeha Medayê ya Ragehandin û Rewşenbîrî û Hunerî serkeftina hilbijartinên Perlemana Kurdistanê û tevlibûna berçav a welatîyan di hilbijartinan de li Serok Barzanî pîroz kirin, herwesa hêvî xwast ku encamên wê piroseya hilbijartinan

di xizmeta seqamgirî û vejîna Herêma Kurdistanê de bin."

Her di wê hevdîtinê de, "her du

aliyan dîtin û nerînên xwe li ser rewşa siyasî ya Îraqê û pêşhatên deverê li hev guhertin."

Rûsya: Em operasyona Tirkîyeyê qebûl nakin

Nûnerê Taybet ê Serokê Federasyona Rûsyayê Aleksander Lavrentyev ragihand, Rûsya qebûl nake ku Tirkîye êrişî Rojavayê Kurdistanê bike û dê encamên tevgerê wiha negatîv bin.

Nûnerê Taybet ê Serokê Federasyona Rûsyayê Aleksander Lavrentyev ragihand, Rûsya qebûl nake ku Tirkîye êrişî Rojavayê Kurdistanê bike û dê encamên tevgerê wiha negatîv bin.

Aleksander Lavrentyev li ser îhtîmala êrişêke Tirkîyeyê got: "Em vê yekê qebûl nakin. Me çendî caran ragihandiye ku operasyonên leşkerî û ragihandina heremên tampon, pirsgirêkan çareser nakin, beklî rewşê hîn zêde aloztir dikin."

Serokomarê Tirkîyeyê Recep Tayyîp Erdogan demên dawiyê gefan dixwe ku dê êrişî Rojavayê Kurtistanê bikin.

Nûnerê Taybet ê Serokê Federasyona Rûsyayê gefên Erdogan wiha nixandî: "Bi raya min, daxuyaniya cenab Erdogan tenê tê wateya amadehiya operasyoneke wiha lê ne ku ew hema di demeke nêz de dest pê bikin."

Aleksander Lavrentyev diyar kir ku dê êrişêke gengaz a Tirkîyeyê bi xwe re encamên neyînî bîne û anî zimên: "Em hêvî dikin ku aliyê Tirkîyeyê xwe ji avêtina pêngavên wiha dûr bigire. Lewre, gavên wiha bi rastî jî dikarin encamên negatîv rasterast li ser rewşa Sûriyeyê bi xwe derxin. Gavên wiha dikarin, ne ku dikarin, ew dê bandoreke rûxîner bi xwe re bînin."

Lavrentyev diyar kir ku divê Şam û Rêveberiya Xweser li hev werin û got: "Bi nêrîna me, pêwîst e lihevhatineke navbeyna Şam û Rêveberiya Xweser a Bakur û Rojhi-

latê Sûriyeyê hebe." Aleksander Lavrentyev li ser diyaloga hikûmeta Esed û Rêveberiya Xweser jî da zanîn: "Mixabin, wekî em dibînin li wê derê bandaroke mezin a Amerîkayê heye û ew jî bo bipêşveçûna diyalogeke wiha astengiyan derdixin.

Em zanin ku hevdîtinên periyodîk di navbeyna Şam û Rojavayê de tên kirin lê mixabin heta niha bê encam in."

Nûnerê Taybet ê Serokê Federasyona Rûsyayê yê Kar û Barên Sûriyeyê Aleksander Lavrentyev, li Astanayê pirsên Nûçegihanê Rûdawê Kamîz Şedadî bersivandî: Serokê Tirkîyeyê Erdogan beriya destpêkirina hevdîtinên we yê li Astanayê bi rojekê ragihand ku ew dê ji bo sazîkirina herêmeke tampon a bi kûrahiya 30-40 kîlometreyî li seranserê sînorên Tirkîye û Sûriyeyê van rojan dest bi operasyona leşkerî bikin. Hûn wekî aliyê Rûsyayê, vê gelo li vir, we li gel şandeya Tirkîyeyê ev mijar gotûbej kir?

Ez eşkere dikim ku pêgeha me, pêgeha Federasyona Rûsyayê ya li ser operasyona leşkerî ya gengaz ya Tirkîyeyê ya li erdê Sûriyeyê ew e ku em vê yekê qebûl nakin. Me çendî caran ragihandiye ku operasyonên leşkerî û ragihandina heremên tampon, pirsgirêkan çareser nakin, beklî rewşê hîn zêde aloztir dikin. Bi raya min, daxuyaniya cenab Erdogan tenê tê wateya amadehiya operasyoneke wiha lê ne ku ew hema di demeke nêz de dest pê bikin.

Ew, behsa gengaziya operasyoneke wiha ya di paşerojê de dika lê em hêvî dikin ku aliyê Tirkîyeyê xwe ji avêtina pêngavên wiha dûr bigire. Lewre, gavên wiha bi rastî jî dikarin

encamên negatîv rasterast li ser rewşa Sûriyeyê bi xwe derxin.

Gavên wiha dikarin, ne ku dikarin, ew dê bandoreke rûxîner bi xwe re bînin. Bi taybetî di mercên qeyranên neçareserkerî yê li ser sînorên Îsraîl û Libnanê û her wiha li Xezeyê. Mirov dikare tesewir bike, ka encamên çawa dikarin hebin.

Aliyên sêyemîn, rêxistin din ên çekdar ên li Sûriyeyê, yê li Îdlîbê jî dikarin sûdê ji vê êrişê wergerin û tekevîna tevgerê. Mînak, yê mîna Tehrîr el-Şamê.

Loma jî bi nêrîna me, pêwîst e lihevhatineke navbeyna Şam û Rêveberiya, wek dibêjin, Rêveberiya Xweser a Bakur û Rojhilatê Sûriyeyê hebe.

Gelo danûstandinên we li gel Rêveberiya Xweser a Rojavayê Kurdistanê hene? Hem jî bo diyalogê bi Şamê re hem jî li ser alozbûna rewşa li herêmê? Gelo hûn hesabê faktora Rêveberiya Xweser dikin?

Mixabin, wekî em dibînin li wê derê bandaroke mezin a Amerîkayê heye û ew jî bo bipêşveçûna diyalogeke wiha astengiyan derdixin.

Em zanin ku hevdîtinên periyodîk di navbeyna Şam û wekî dibêjin, Rojavayê de tên kirin lê mixabin heta niha bê encam in. Her wiha, ji daxuyaniya dawî ya Fermandeyê HSDyê birêz Mezlûm Ebdî, careke din eşkere bû ku aliyê Kurd mixabin Şam tawanbar kiriyê ku Şam naxwaze rewşa real îtiraf bike û xwe ji diyalogeke avaker dûr digire.

Em di hemû hevdîtinên xwe de û Formata Astanayê jî dibêjin ku em bi tundî dijî hemû planên cudaxwaziyê ne û em dibêjin, divê dest bi diyaloga bi desthilata real re bikin û xwe bigihînin encameke kompromîs.

Tenê bi rêyeke wiha, çareserîya arîşeyan dikare peyda bibe. Em hêvî dikin ku Rêveberiya Kurdan dê rêya aqilê selîm hilbijêre û hesabê xwe ne li ser dijberî û cudabûna ji Şamê bikin lê beravajî, destê xwe dirêjî Şamê bikin û bi hev re arîşeyên heyî çareser bikin.

Serokê Sûriyeyê çendî caran gotiye, "Kurd jî zarokên me ne û ew jî ji malbata me ya Sûrî ne. Ew nikarin ji me cuda bin û hebûna xwe cuda bidomînin, em dikarin her cure alîkariyê bidin wan."

Loma jî hêviya me ew e ku diyaloga Kurdî û Sûrî dê bigihêje encameke erênî.

Felah Mistefa: Beşdarbûna Nêçîrvan Barzanî ya COP29ê giraniya Kurdistanê nîşan dide

Şewirmendê Bilind ê Serokê Herêma Kurdistanê Felah Mistefa ragihand ku beşdarî û amadebûna Nêçîrvan Barzanî ya li COP29ê giraniya Herêma Kurdistanê nîşan dide.

Konferansa Guherîna Avhewayê ya Neteweyên Yekbûyî (COP29) li Bakuya paytexta Azerbeycanê tê lidarxistin.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li ser vexwandina fermî ya Serokkomarê Azerbeycanê Îlham Aliyev ji bo tevî COP29ê bibe îro ghişt Bakuyê.

Nêçîrvan Barzanî dê li gel serok û serokwezîr û serkirdeyên cihan û Rojhilata Navîn tevî COP29ê bibe.

Şewirmendê Bilind ê Serokê Herêma Kurdistanê Felah Mistefa li Bakuyê ji ajansa Rûdawê re serdana Nêçîrvan Barzanî ya Azerbeycanê nixand.

"COP29 derfetek e"

Felah Mistefa amaje bi wê yekê kir ku amadebûna Nêçîrvan Barzanî ya li COP29ê giraniya Herêma Kurdistanê nîşan dide.

Mistefa diyar kir ku COP29 ji bo nîqaşkirina encamên guherîna avhewa û awayên kêmkirina bandora guherîna avhewayê derfetek e û got: "Hinek welat ji bo parastina jîngehê, bi piştgirîkirina bernamêyên xwe yê ji bo çareserkirina pirsgirêka guherîna avhewayê û pêşîgirtina li germbûna gerdûnî pêbend in."

Mistefa tekez kir ku beşdariya van konferansên navdewletî ji bo Herêma Kurdistanê derfeteke baş e û dê bala her kesî bikişîne ser bilindbûna pileyên germê,

zêdebûna asta pîsbûna hewayê û kêmbûna avê.

"Çalakiyên hevpar ên ji bo kêmkirina encamên guherîna avhewayê tîn gotûbêjkin"

Bi gotina Felah Mistefa armanca lidarxistina konferansa salane ya COPê gotûbêjkirina awayên çalakiyên hevpar ên ji bo kêmkirina encamên guherîna avhewayê, xelatkirina welatên ku piştgiriya didin bernamêyên çareserkirina pirsgirêka guherîna avhewayê ye.

Li ser pîrsa helwesta Herêma Kurdistanê û Îraqê ya derbarê avhewayê Felah Mistefa diyar kir ku konferans ji bo Îraq û Herêma Kurdistanê gelekî girîng e û got:

"Beşdariya di konferansê de ji bo gotûbêjkirina pirsgirêk û astengiyên derfetek e.

Pirsgirêkên Îraq û Herêma Kurdistanê yê wekî kêmbûna avê, çolbûn û zêdebûna germahiyê cihanê jî eleqedar dikin.

Di konferansê de dê pirsgirêkên avhewayê yê li Îraq û Herêma Kurdistanê jî bîn gotûbêjkin.

Her wiha ji bo hewlên li dijî guherîna keşûhewayê jî dê bîn nixandî."

"Em dixwazin dengê xwe bidin bihîstin"

Felah Mistefa di bedewamiya axaftina xwe de jî wiha got:

"Herêma Kurdistanê wekî pêkhatêyê rewa û destûrî bi hevahengî li gel Bexdayê tevdi-gere, ev jî tê wê wateyê ku Îraq xwedî sistemeke federal e.

Ji ber vê yekê em dixwazin di mijarên wiha yê cihanî de dengê xwe bidin bihîstin."

"Divê piştewaniya Herêma Kurdistanê bê kirin"

Felah Mistefa di heman demê de tekezî li ser wê yekê jî kir ku Îraq û Herêma Kurdistanê bi şerê li dijî DAIŞê, pirsgirêkên penaberan û gelek zehmetiyên din re rû bi rû mane û got:

"Em hêvî dikin ku civaka navneteweyî û rêxistinên pêwendîdar bi taybetî li ser mijarên wekî dabînkirina ava vexwarinê û parastina qadên daristanê ji Herêma Kurdistanê re bibin alîkar."

Nêçîrvan Barzanî li ser vexwandina Ilham Aliyev çû

Berdevkê Serokatiya Herêma Kurdistanê Dilşad Şehab diyar kir ku Nêçîrvan Barzanî li ser vexwandina fermî ya Serokkomarê Azerbeycanê Îlham Aliyev çûye Bakuyê.

Dilşad Şehab eşkere kir ku Nêçîrvan Barzanî dê tevî serok serokwezîrên welatan beşdarî merasîma vekirina konferansê bibe û li ser pirsgirêkên jîngehê û pirsgirêk û encamên guherîna avhewayê gotûbêjan pêk bîne.

COP29 dê sibe dest pê dike û dê heta 22yê mehê berdewam bike.

Tê pêşbînkirin ku Nêçîrvan Barzanî heta 15ê mehê li konferansê be.

Armanca sereke ya konferansê ew e ku di navbera aliyên de ji bo çareserkirina pirsgirêka guherîna avhewayê û rêlibergirtina germbûna gerdûnê lihevkinêk pêk were.

Nêçîrvan Barzanî sala 2023yan tevî COP28ê jî bûbû.

Nêçîrvan Barzanî li ser vexwandina fermî ya Serokê Îmarata Erebiyê Şêx Mihemed Bin Zayid Al Nehyan 30ê Çiriya Paşîn çûbû Dubaiyê û tevî konferansê bû.

Barzanî li ser konferansê wiha gotibû: "Ez kêfxweş im ku ji bo merasîma vekirina COP28ê li Dubaiyê me.

Hewldan û hevkarîya yekgirtî ya cihanê ji bo parastina gerdûna me gelekî girîng e."

Nêçîrvan Barzanî dê di çarçoveya lûtkeya COP29ê de bi serok, serokwezîr û serkirdeyên gelek welatên cihan û Rojhilata Navîn re civînên dualî jî pêk bîne.

Îranê di 20 rojan de 95 kes îdam kir

Li gorî amarên Rêxistinê Mafên Mirovan ên Îran û Rojhilatê Kurdistanê, rejîma Îranê ji 1ê Cotmehê heta 20ê wê zêdetirî 95 kes li girtîgehên cuda cuda bidarve kirin. Bi vê jimarê re her rojê 5 kes hatine îdamkirin.

Herî dawî Sadiq Xurşîdî yê

temen 32 salî 17ê Cotmehê li girtîgeha Lakan a bajarê Reştê, Ceifer Ferahanî yê temen 36 salî li girtîgeha bajarê Nêşabûrê, Mecîd Cemalî û jinek ku nasnameya wê nehatiye zanî 18ê Cotmehê li girtîgeha Lakan a bajarê Reştê, Îrec Şebdîz ê temen 40 salî û Elî

Ehmedzade yê temen 47 salî 20ê Cotmehê li girtîgeha bajarê Gurganê hatin bidarvekirin.

Dîsa Kiyânûş Kêyferî 19ê Cotmehê li girtîgeha Lakan a bajarê Reştê û Mihemednebî Papilzêhî jî li girtîgeha bajarê Zahidanê, hatine bidarvekirin.

Tenê 17ê Cotmehê roja Çarşemê jî 12 kes li girtîgeha Qizilhisar a bajarê Kerecê hatin bidarvekirin.

Li gorî van amaran, ji 1ê Cotmehê heta 20ê Cotmehê zêdetirî 95 kes li girtîgehên Îranê hatine bidarvekirin û li gorî vê her rojê 5 kes hatine bidarvekirin.

Hêjayî gotinê ye, dibe ku amara îdaman hîn zêdetir be ku nehatine ragihandin.

Wezîrê Karên Derve yê Îsraîlê: Kurd miletekî mezin in

Wezîrê Karên Derve yê Îsraîlê Gideon Saar got, "Kurd miletekî mezin in û yek ji wan neteweyan in ku

serbixwebûna wan a siyasî nîne." Wezîrê Karên Derve yê Îsraîlê Gideon Saar li Qudisê li merasîmekê axivî. Gideon Saar diyar kir ku Îsraîl li herêma kêmkirina ye û anî zimên: "Îsraîl li herêma kêmkirina ye, ji ber vê jî bi awayekî xwezayî dibe hevpaymana kêmkirina din ên li herêma."

"Hevpeymanên me yê xwezayî ne"

Gideon Saar amaje bi bindestîya Kurdistanê jî kir û got: "Kurd miletekî mezin in û yek ji wan neteweyan in ku serbixwebûna wan a siyasî nîne.

Ew (Kurd) hevpeymanên me yê xwezayî ne."

"Kurd qurbanîyên zilma Tirkîye û Îranê ne"

Wezîrê Karên Derve yê Îsraîlê zilma ku Tirkîye û Îran li Kurdistanê dikin jî bi bîr anî û got:

"Divê kêmkirina li herêma hev bigirin.

Kurd qurbanîyên zilma Tirkîye û Îranê ne. Divê Îsraîl destê xwe bigihîne wan û pêwendiyên xwe yê bi wan re (Kurdan) xurt bike." Gideon Saar 5ê mehê bi biryara Serokwezîrê Îsraîlê Benjamin Netanyahu bûbû wezîrê karên derve.

PDK: Zêdetirî 65 hezar malbatên bajarên Iraqê li Kerkûkê hatine bicihkirin

Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) li Kerkûkê gumanên wê li ser serjimêriyê heye û di

wê baweriyê de ye ku ew serjimêrî ji bo armancên siyasî tê bikaranîn, bi taybet ku zêdetirî 65 hezar malbat ji bajarên din ên Iraqê anîne bajêr û di serjimariyê de tîn hejmartin.

Biryar e serjimêriya giştî ya Iraqê roja 20ê Mijdara 2024an birêve biçê. Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) li Kerkûkê heta niha gumanên wê li ser proseya hene û ne bi pêkanîna wê proseya re ye. Rêveberê Liqê Sêyem yê PDKê li Kerkûkê Luqman Kakeyî ji ajansa K24ê re got: "Zêdetirî 65 hezar malbat ji bajarên din ên Iraqê anîne bajêr û dê di serjimariyê de bîn hejmartin. Tirs ew e ku welatî bîn serjimartin, piştre biryarek bê dayîn û bibêje ku ew welatîyên li wir dijîn, piştî deh salan jî dikarin nasnameyên xwe veguherînin Kerkûkê."

Tekezî li ser wê yekê kir jî, "Eger nasnameya wan bo Kerkûkê bîn veguherînin û rewşa Kerkûkê neyê asayîkirin û Çemçemal, Kellar, Kifri û Xurmatûyê venegerin ser Kerkûkê, wê demê ew ê bibin piranî."

Ev yek di demê de ye, Serokê Desteya Navçeyên Kurdistanê Fehmî Burhan roja 10 Midarê di konferanseke rojnamevanî de got: "Ji ber ku heta niha kêşeyên navçeyên Kurdistanê yê li derveyî îdareya Herêma Kurdistanê nehatine çareserkirin, em dixwazin serjimêrî were paşxistin."

Burhan got jî: "Em ne li dijî serjimariyê ne û wê bi pêwîst dibînin, lê ji ber ku heta niha kêşeyên navçeyên Kurdistanê nehatine çareserkirin, em dixwazin serjimêrî were paşxistin, ta ku madeya 140 were cîbicîkirin yan jî rewşa siyasî ya baştir ji bo van herêman were dabînkirin."

Nêçîrvan Barzanî, Serokê FIFAYê vexwend Herêma Kurdistanê

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, Serokê FIFAYê Gianni Infantino vexwend Herêma

Kurdistanê. Konferansa Guherîna Avhewayê ya Neteweyên Yekbûyî (COP29) li Bakuya paytexta Azerbeycanê tê lidarxistin.

Nêçîrvan Barzanî li ser vexwendina fermî ya Serokkomarê Azerbeycanê Îlham Aliyev doh çû Bakuyê.

Nêçîrvan Barzanî îro li cihê konferansê ji aliyê Serokkomarê Azerbeycanê Îlham Aliyev ve hat pêşwazîkirin.

Di çarçoveya COP29ê de Nêçîrvan Barzanî bi Serokê Federasyona Navneteweyî ya Futbolê (FIFA) Gianni Infantino re civiya.

Pêşkêşkarê Rûdawê Senger Ebdulrehman diyar kir ku di civînê de Nêçîrvan Barzanî, Gianni Infantino vexwend Herêma Kurdistanê.

Li gorî zanyariyên Senger Ebdulrehman Gianni Infantino spasiya Nêçîrvan Barzanî kiriye û diyar kiriye ku dê li ser wê dawetê bifikire.

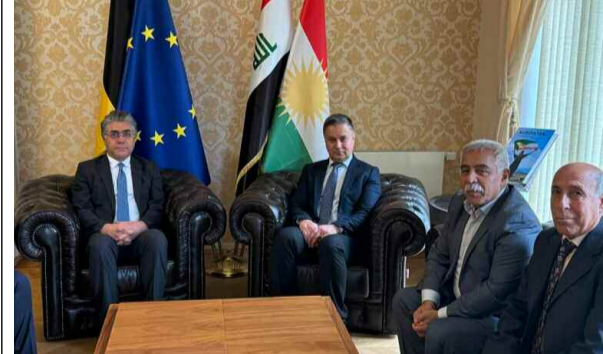
Li Konferansa Guherîna Avhewayê ya Neteweyên Yekbûyî (COP29) Nêçîrvan Barzanî bi gelek berpîrsên cihanê re jî civiya.

Çend serkirdeyên ku Nêçîrvan Barzanî bi wan re civiyaye ev in: Serokwezîrê Brîtanayê Kier Stammer, Serokwezîrê berê yê Brîtanayê Tony Blair, Sekreterê Giştî yê Neteweyên Yekbûyî Antonio Guterres, Serokê Îmaratê Mihemed Bin Zayed El Nahyan, Serokkomarê Îraqê Letîf Reşîd, Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyîp Erdogan, Wezîrê Karên Derve yê Tirkîyeyê Hakan Fîdan û çend serkirdeyên din ên cihanê.

Konferansa Guherîna Avhewayê ya Neteweyên Yekbûyî (COP29) duh dest pê kir û dê heta 22yê Çiriya Paşîn bidome.

Heyeta PWKyê Li Brukselê Seredana Nûneratîya Hikûmeta Herêma Kurdistanê ya Yekitîya Ewropayê Kir

Heyeteke Partîya Welatparêzên Kurdistanê (PWK) ku ji Serokê Giştî yê PWKyê Mustafa Ozçelîk, Serokê

Meclîsa PWK Ewropayê Baran Boskan, endamê Meclîsa Partîyê ya PWKyê Ferhad Boskan, Berpîrsê Belçîkayê yê PWKyê Ahmed Alan pêk hatibû, roja 12.11.2024ê, li paytextê Belçîqayê, li Brukselê seredana Nûneratîya Hikûmeta Herêma Kurdistanê ya Yekitîya Ewropayê kir.

Nûnerê Hikûmeta Herêma Kurdistanê ya Yekitîya Ewropayê Dîlawer Ajgeyî pêşwazîya heyeta PWKyê kir. Serokê Giştî yê PWKyê Mustafa Ozçelîk, ji ber vê pêşwazîyê spasiya Nûnerê Hikûmeta Herêma Kurdistanê ya Yekitîya Ewropayê Dîlawer Ajgeyî kir û di derbarê bername û siyaseta PWKyê de agahdarî da.

Nûnerê Hikûmeta Herêma Kurdistanê ya Yekitîya Ewropayê Dîlawer Ajgeyî jî ji ber vê seredanê spasiya heyeta PWKyê kir. Di vê hevdîtinê de li ser rewş û pêkhatayên li her çar perçeyên Kurdistanê, Tirkîyeyê, Îraqê, Rohhilata Navîn de, herdu alîyan nêrînen xwe pêşkêşî hev kirin. Hevdîtina heyeta PWKyê û Nûnerê Hikûmeta Herêma Kurdistanê ya Yekitîya Ewropayê Dîlawer Ajgeyî di atmosfereke dostane û berhemdar de pêk hat.

Serok Barzanî pêşwazîya Balyozê Fransayê dike

Serok Barzanî pêşwazîya Balyozê Fransayê dike û pê re danûstandinan li ser hin mijarên giring dike.

Serok Mesûd Barzanî îro pêşwazîya Balyozê Fransayê li Îraqê Patrick Durel kir.

Baregayê Barzanî di ragehandinekî de amaje da, "Di wê hevdîtinê de ku Konsulê Giştî yê Fransayê li Herêma Kurdistanê Yan Brem jî tê de amade bûbû, Balyozê Fransayê li Îraqê serkeftina hilbijartinên Perlemana Kurdistanê li Serok Barzanî pîroz kir, herwesa rêz ji bo rêjeya zêde ya tevîbûna welatîyên Herêma Kurdistanê di rewşeke aram û demokrasî ya hilbijartinên Perlemana Kurdistanê de li Cotmeha borî de hebû."

Serok Barzanî ji aliyê xwe ve "tevlîbûna berçav a welatîyan û birêveçûna serkeftiyane ya hilbi-

jartinan wekî piştevaneke mezin ji bo rewatî û dezgehên Herêma Kurdistanê wesifand, herwesa spasiya Civaka Navdewletî û aliyên wê jî kir, ji bo çavdêrkirina wan hilbijartinan."

Her di wê hevdîtinê de helsen-gandin ji bo serûberê siyasî yê Îraqê û deverê û peywendiyên navbera Hewlêr û Bexdayê hat kirin, herwesa tekez li ser pey-

wendî û dostîniya gelê Kurdistanê û gelê Fransayê jî hat kirin.

Her di wê ragehandinê de hatiye, di pareke din a wê hevdîtinê de Balyozê Fransayê li Îraqê spasiya Serok Barzanî kir, ji bo giringîdan û piştevankirina birêveçûna merasîmên bîranîna sedsaliya bûna Xanim Danielle Mitterran, ku li roja 12.11.2024ê li bajarê Hewlêrê tê kirin.

Şarazayekî aborî: Destpêkirina henardekirina petrola Kurdistanê dê aboriya Kurdistanê zêdetir geş bike

Şarazayekî aborî dibêje, destpêkirina henardekirina petrola Herêma Kurdistanê beşa herêmê ya di budceya Îraqê de zêde bike û dê bibe sedemê geştûna aborî ya Herêma Kurdistanê.

Îro 13.11.2024ê Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî ji bo serdaneke fermî geheşt paytexta Herêma Kurdistanê Hewlêrê û ji aliyê Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî ve pêşwazî lê hate kirin.

Li gor daxuyaniya ofîsa Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê, di beşekî civînê de gotûbêj derbarê

pirsgirêkên taybet derbarê mûçe û beşa Herêma Kurdistanê ya di budceya giştî ya Îraq a Federal de û destpêkirina henardekirina petrola Herêma Kurdistanê û amadekariyên serjimêriya giştî ya rûniştvanên Îraqê hate kirin.

Herwaha hat ragehandin ku derbarê destpêkirina henardekirina petrola Herêma Kurdistanê de bi giringî hatiye gotûbêj kirin û behsa giringiya destpêkirina proseya henardekirina petrola Kurdistanê hatiye kirin û nehiştina astengî û pirsgirêkên li pêş proseya hatine gotûbêj kirin, ku bi awayekî di

berjewendiya giştî ya hemwelatîyên Herêma Kurdistanê û Îraqê de be.

Vê derbarê de şarazayê aborî û mamostayê zanîngehê li koleja koordîne û aboriya zanîngeha Selahedînê Dr. Îdrîs Remezani ji BasNewsê re ragehand: "Destpêkirina henardekirina petrola Herêma Kurdistanê dahata Îraqê bi giştî û bi taybetî jî Herêma Kurdistanê bi awayekî berçav dê bilind bike û nêzîkî 10 salane 10 trîlyon dînar wek pareyê pêşxistina parêzgehan û petrodolar bo Herêma Kurdistanê dê vegeîne."

Herwaha got: "Bilindbûna beşa Herêma Kurdistanê di beşa budceya Îraqê, bandora rasterast li ser geştûna aboriya Herêma Kurdistanê û li temamê sektorên cuda de heye, ku bi salane Herêma Kurdistanê jê bêbeş bûye."

Dr. Îdrîs Remezani diyar kir, ew xalên giring li gel hatin behs kirin, pêwîste ew astengane neyên hiştin ku bûne sedemê ragirtina henardekirina petrola Herêma Kurdistanê û xercên derxistinên yên zêde jî li berçav bînin girtin û henardekirina petrola Kurdistanê destpê bike.

Li çend navçeyên Şirnexê bo 15 rojan qedexe hat ragihandin

Li Şirnexê herêma çiyayê Cûdî, çiyayê Gabar, Dolê û Dêriyê Zêr wek herêmên teybet hatin destnîşankirin û 15 rojan qedexe lê hat ragihandin.

Parêzgariya Şirnexê di daxuyaniyekê de got, "Çiyayê Cûdî, çiyayê Gabar, Dolê û Dêriyê Zêr wek herêmên teybet hatin destnîşankirin û ji 13ê Mijdarê heta 27ê Mijdar a 2024'an, ev herêm wek herêmên ewlekariya taybet hatine destnîşankirin û ji bo 15 rojan hatine qedexekirin."

Li gorî daxuyaniyê, ev qedexe ji bo dabînkirina ewlekariya netewî, parastina nîzam û ewlekariya giştî, nehiştina

tawanan, parastina maf û rêgirtina li bûyerên tundiyê û her azadiyên bîngehî û nîzama giştî, rewşek neyînî hatiye ragihandin.

Nêçîrvan Barzanî bi serok û nûnerên welatan re dicive

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li Bakuyê ye û beşdarî COP29ê dibe.

Konferansa Guherîna Avhewayê ya Neteweyên Yekbûyî (COP29) li Bakuyê tê lidarxistin.

Nêçîrvan Barzanî li ser vexwendina fermî ya Serokkomarê Azerbeycanê Îlham Aliyev doh çû Bakuyê.

Serokê Herêma Kurdistanê îro li cihê konferansê ji aliyê Serokkomarê Azerbeycanê

Îlham Aliyev ve hat pêşwazîkirin.

COP29ê îro dest pê kir û dê heta 22yê mehê berdewam bike.

Tê pêşbînkirin ku Nêçîrvan Barzanî heta 15ê mehê li konferansê be.

Armanca sereke ya konferansê ew e ku di navbera aliyan de ji bo çareserkirina pirsgrêka guherîna avhewayê û rêlibergirtina germbûna gerdûnê lihevkerinek pêk were.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî roja yekem a COP29ê bi gelek lîder, serok û nûnerên cîhanî re civiya û temasên wî berdewam dikin.

Çavdêrekî siyasî: Henardekirina petrola Kurdistanê û proseya serjimêriyê du mijarên serekî yên serdana Sûdanî ya Herêma Kurdistanê ne

Çavdêrekî siyasî beşek li naveroka serdana Serokwezîrê Iraqê ya ji bo Herêma Kur-

distanê aşkera dike û dibêje; Sûdanî di vê serdanê de çend pirsêkan dê gotûbêj bike, ji wan jî pirsê henardekirina petrola Herêma Kurdistanê û pirsê serjimêriya Iraqê, herwaha pêkanîna kabîneya nû ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê di bin ronahiya encamên helbijartinan de dê bînin gotûbêj kirin.

Çavdêrê siyasî yê kurd Kîfah Mehmûd ji K24ê re ragehand: "Di vê serdanê de gotûbêja pirsgrêka mûçeyê mûçexwarên Herêma Kurdistanê dê bê kirin, herwaha pirs rawestandina petrola Herêma Kurdistanê ziyaneke mezin gehandiye Iraqê û dibe ew ziyana bigehe 20 milyar dolaran, ew jî yek ji pirsgrêkên aborî yên aloze."

Herwaha got, Sûdanî di vê serdanê de dixwazê li gel berpîrsên Herêma Kurdistanê gotûbêja pirsê serjimêriya giştî ya Iraqê û Herêmê bike û diyar kir: "Tirs heye ku ew serjimêrî li navçeyên Kurdistanê di berjewendiya kurd de neyên bikaranîn, ji ber beşek ji navçeyên Kurdistanê jî rastî erebkirin û guhertinên demografîyê hatine."

Çavdêrê siyasî Kîfah Mehmûd dibêje: "Bi bawerîya min li hemûyan giringtir jî pirsê encamdana helbijartinê û pêkanîna kabîneya nû ya hikûmetê ye, ji ber serdana Sûdanî tenê ji bo Hewlêrê nîne, bêguman dê serdana Silêmaniyê jî bike. Ev jî amajeye ku dibe alîkar be ji bo pêkanîna hikûmeta nû ya Herêma Kurdistanê di bin ronahiya encamên helbijartinê de." Herwaha diyar kir givaşeke siyasî li Bexdayê li ser Sûdanî heye ku wan pirsgrêkên li gel herêmê hene bi erênî bi dawî bike û got: "Fişar û givaşeke zêde li ser Herêma Kurdistanê û Sûdanî bixwe jî heye, ji ber jî alî heye çareserkirina wan pirsgrêkan baş nabîne û peywendiyên Hewlêrê û Bexdayê naxwazin baş bibin. Hemû ew pirsgrêk li pêş Serokwezîrê Iraqê ne, ew givaş jî ji aliyê wan milîsan ve tên kirin û destê wan di Parlamen-toyê û nav desthilatê de jî bihêze."

Li Çemçemalê fermana girtinê ji bo tevahiya xwedan jeneretoriyan hat derxistin

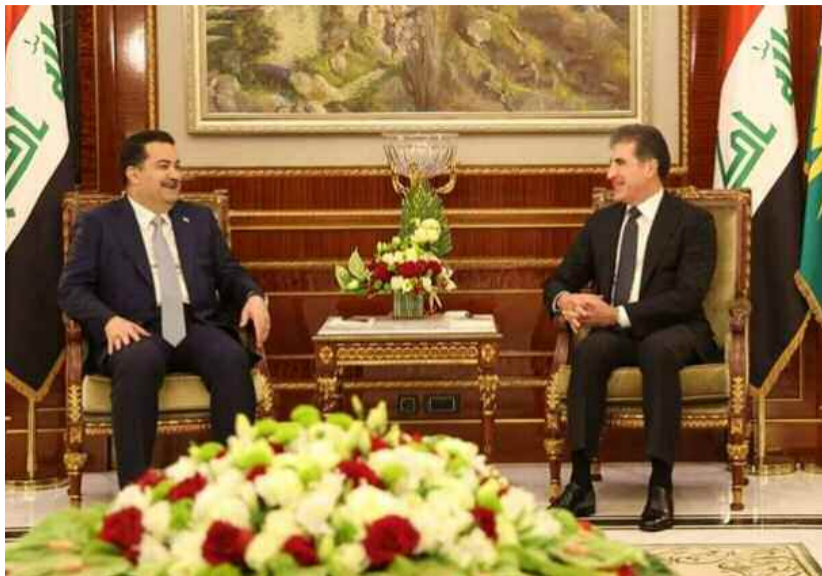
Êvara îro li qeza Çemçemalê xwedanên jeneretoran elektrîka jeneretoran tevandine, li ser vê mijarê Qeymeqamê Çemçemalê bi biryara dadwer fermana girtinê der barê xwediyên jeneretoren navçeyê de da.

Îşev 12.011.2024, qaymeqamê qeza Çemçemalê ragehandiyê ku li ser giliyên qameqamtiyê ya Çemçemalê û bi biryara dadwer, fermana girtinê bo xwediyên jeneretoran hatiye derxistin.

Li gor daxuyaniya Çemçemalê be, Qeymeqamê Çemçemalê danê êvarê der barê xwediyên jeneretoren navçeya Çemçemalê de ku elektrîkîka jeneretoran tefandine, biryara girtinê da.

Nêçîrvan Barzanî û Sûdanî li hev civiyan

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî li Hewlêrê li hev civiyan.

Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî vê sibehê li Balafirgeha Navneteweyî ya Hewlêrê û ji aliyê Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî ve hat pêşwazîkirin.

Piştî vê jî hevdîtina Nêçîr-

van Barzanî û Mihemed Şiya Sûdanî dest pê kir.

Her du aliyên mijarên wekî "pirsgirêkên Hewlêr û Bexdayê, budce û petrola Kurdistanê" nixandine.

Serokwezîrê Îraqê dê piştî temasên xwe yên li Hewlêrê derbasî Silêmaniyê bibe.

Li gorî agahiyên Rûdawê dê "petrol, avakirina hikûmeta nû û Rêya Bipêşketinê" mijarên sereke yên hevdîtinan

bin.

Hat zanîn ku dê Sûdanî li ser avakirina hikûmeta nû ya Herêma Kurdistanê bi aliyên pêwendîdar re hevdîtinan bike û wan teşwîq bike da ku hikûmetê ava bikin.

Pirsgirêkên Hewlêr û Bexdayê û rêyên çareserkirina wan dê mijareke din a hevdîtinan be.

Ofîsa Sûdanî daxuyaniya da Ofîsa Mihemed Şiya Sûdanî piştî hevdîtinan wî û Mesrûr Barzanî daxuyaniyeke nivîskî da û got:

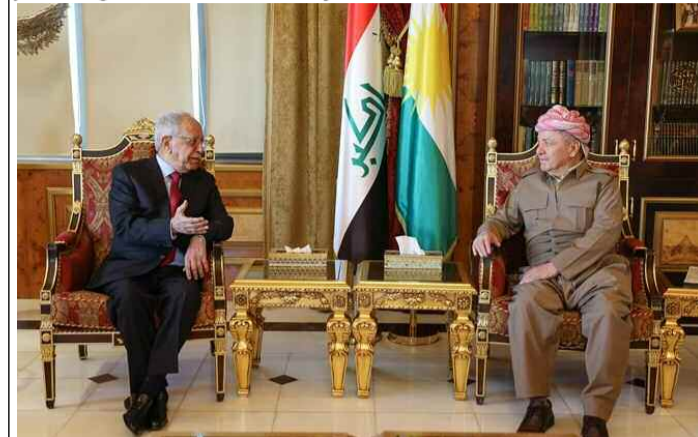
"Her du aliyên daye zanîn ku divê Biryara Dadgeha Federal a li ser dayîna mûçeyan were bicihanîn."

Li gorî daxuyaniyê, Sûdanî ji bo serkeftina Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) ya di hilbijartinan de Mesrûr Barzanî pîroz kiriye.

Ofîsa Sûdanî amaje pê kir mijarên "pirsgirêkên Hewlêr û Bexdayê û petrola Herêma Kurdistanê" jî hatine gotûbêjkirin.

Fexrî Kerîm bo Serok Barzanî: Em hêvîdar in encamê hilbijartinan di xizmeta vejîna Herêma Kurdistanê de be

Serok Barzanî pêşwaziya Serokê Dezgeha Medayê ya Ragehandin û Rewşenbîrî û Hunerî dike. Serok

Mesûd Barzanî îro li Pîrmamê pêşwaziya Serokê Dezgeha Medayê ya Ragehandin û Rewşenbîrî û Hunerî Fexrî Kerîm kir.

Wekî ku di ragehandineke Baregayê Barzanî de hatiye, di wê hevdîtinê de "Serokê Dezgeha Medayê ya Ragehandin û Rewşenbîrî û Hunerî serkeftina hilbijartinên Perlemana Kurdistanê û tevîbûna berçav a welatîyan di hilbijartinan de li Serok Barzanî pîroz kirin, herwesa hêvî xwast ku encamên wê piroseya hilbijartinan di xizmeta seqamgirî û vejîna Herêma Kurdistanê de bin."

Her di wê hevdîtinê de, "her du aliyên dîtin û nerînen xwe li ser rewşa siyasî ya Îraqê û pêşhatên deverê li hev guhertin."

Rûsya: Em operasyona Tirkîyeyê qebûl nakin

Nûnerê Taybet ê Serokê Federasyona Rûsyayê Aleksander Lavrentyev ragihand, Rûsya qebûl nake ku Tirkîye êrişî Rojavayê Kurdistanê bike û dê encamên tevgerê wiha negatîv bin.

Aleksander Lavrentyev li ser îhtîmala êrişêke Tirkîyeyê got:

"Em vê yekê qebûl nakin. Me çendîn caran ragihandiye ku operasyonên leşkerî û ragihandina heremên tampon, pirsgirêkan çareser nakin, beklî rewşê hîn zêde aloztir dikin."

Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyîp Erdogan demên dawiyê gefan dixwe ku dê êrişî Rojavayê Kurtistanê bikin.

Nûnerê Taybet ê Serokê Federasyona Rûsyayê gefên Erdogan wiha nixandine:

"Bi raya min, daxuyaniya cenab Erdogan tenê tê wateya amadehiya operasyoneke wiha lê ne ku ew hema di demeke nêz de dest pê bikin."

Aleksander Lavrentyev diyar kir ku dê êrişêke gengaz a Tirkîyeyê bi xwe re encamên neyînî bîne û anî zimên:

"Em hêvî dikin ku aliyê Tirkîyeyê xwe ji avêtina pêngavên wiha dûr bigire. Lewre, gavên wiha bi rastî jî dikarin encamên negatîv rasterast li ser rewşa Sûriyeyê bi xwe derxin. Gavên wiha dikarin, ne ku dikarin, ew dê bandoreke rûxîner bi xwe re bînin."

Lavrentyev diyar kir ku divê Şam û Rêveberiya Xweser li hev werin û got:

"Bi nêrîna me, pêwîst e lihevhatineke navbeyna Şam û Rêveberiya Xweser a Bakur û Rojhilatê Sûriyeyê hebe."

Aleksander Lavrentyev li ser

diyaloga hikûmeta Esed û Rêveberiya Xweser jî da zanîn:

"Mixabin, wekî em dibînin li wê derê bandaroke mezin a Amerîkayê heye û ew ji bo bipêşveçûna diyalogeke wiha astengiyên derdixin."

Em zanin ku hevdîtinên periyodîk di navbeyna Şam û Rojavayê de tên kirin lê mixabin heta niha bê encam in."

Nûnerê Taybet ê Serokê Federasyona Rûsyayê yê Kar û Barên Sûriyeyê Aleksander Lavrentyev, li Astanayê pirsên Nûçegihanê Rûdawê Kamîz Şedadî bersivandin:

Rûdaw: Serokê Tirkîyeyê Erdogan beriya destpêkirina hevdîtinên we yên li Astanayê bi rojekê ragihand ku ew dê ji bo sazkirina herêmeke tampon a bi kûrahiya 30-40 kîlometreyî li seranserê sînorên Tirkîye û Sûriyeyê van rojan dest bi operasyona leşkerî bikin. Hûn wekî aliyê Rûsyayê, vê hewldana Tirkîyeyê çawa dibînin û gelo li vir, we li gel şandeya Tirkîyeyê ev mijar gotûbej kir?

Aleksandr Lavrentyev: Ez eşkere dikim ku pêgeha me, pêgeha Federasyona Rûsyayê ya li ser operasyona leşkerî ya gengaz ya Tirkîyeyê ya li erdê Sûriyeyê ew e ku em vê

yekê qebûl nakin. Me çendîn caran ragihandiye ku operasyonên leşkerî û ragihandina heremên tampon, pirsgirêkan çareser nakin, beklî rewşê hîn zêde aloztir dikin.

Bi raya min, daxuyaniya cenab Erdogan tenê tê wateya amadehiya operasyoneke wiha lê ne ku ew hema di demeke nêz de dest pê bikin.

Ew, behsa gengaziya operasyoneke wiha ya di paşerojê de dike lê em hêvî dikin ku aliyê Tirkîyeyê xwe ji avêtina pêngavên wiha dûr bigire. Lewre, gavên wiha bi rastî jî dikarin encamên negatîv rasterast li ser rewşa Sûriyeyê bi xwe derxin.

Gavên wiha dikarin, ne ku dikarin, ew dê bandoreke rûxîner bi xwe re bînin. Bi taybetî di mercên qeyranên neçareserkirî yên li ser sînorên Îsraîl û Libnanê û her wiha li Xezeyê. Mirov dikare tesewir bike, ka encamên çawa dikarin hebin.

Aliyên sêyemîn, rêxistin din ên çekdar ên li Sûriyeyê, yên li Îdlîbê jî dikarin sûdê ji vê êrişê wergirin û têkevin tevgerê. Mînak, yên mîna Tehrîr el-Şamê.

Loma jî bi nêrîna me, pêwîst e lihevhatineke navbeyna Şam û Rêveberiya, wek dibêjin, Rêveberiya

Xweser a Bakur û Rojhilatê Sûriyeyê hebe.

Rûdaw: Gelo danûstandinên we li gel Rêveberiya Xweser a Rojavayê Kurdistanê hene? Hem ji bo diyalogê bi Şamê re hem jî li ser alozbûna rewşa li herêmê? Gelo hûn hesabê faktora Rêveberiya Xweser dikin?

Aleksandr Lavrentyev: Mixabin, wekî em dibînin li wê derê bandaroke mezin a Amerîkayê heye û ew ji bo bipêşveçûna diyalogeke wiha astengiyên derdixin.

Em zanin ku hevdîtinên periyodîk di navbeyna Şam û wekî dibêjin, Rojavayê de tên kirin lê mixabin heta niha bê encam in. Her wiha, ji daxuyaniya dawî ya Fermandeyê HSDyê birêz Mezlûm Ebdî, careke din eşkere bû ku aliyê Kurd mixabin Şam tawanbar kiriye ku Şam naxwaze rewşa real îtiraf bike û xwe ji diyalogeke avaker dûr digire.

Em di hemû hevdîtinên xwe de û Formata Astanayê jî dibêjin ku em bi tundî dijî hemû planên cudaxwaziyê ne û em dibêjin, divê dest bi diyaloga bi desthilata real re bikin û xwe bigihînin encameke kompromîs.

Tenê bi rêyeke wiha, çareseriya arîşeyan dikare peyda bibe. Em hêvî dikin ku Rêveberiya Kurdan dê rêya aqilê selîm hilbijêre û hesabê xwe ne li ser dijberî û cudabûna ji Şamê bikin lê beravajî, destê xwe dirêjî Şamê bikin û bi hev re arîşeyên heyî çareser bikin.

Serokê Sûriyeyê çendîn caran gotiye, "Kurd jî zarokên me ne û ew jî ji malbata me ya Sûrî ne. Ew nikarin ji me cuda bin û hebûna xwe cuda bidomînin, em dikarin her cure alîkariyê bidin wan."

Loma jî hêviya me ew e ku diyaloga Kurdî û Sûrî dê bigihêre encameke erênî.

Vladîmîr Pûtîn hunermendeke Kurd xelat dike

Stranbêja Kurd a Rûsî Zara Paşa Mihoyî li salona merasîma Yekatrîna ya Kremlînê, bi

“Madalyaya Dostaniyê” ya Serokê Rûsyayê Vladîmîr Pûtîn, hat xelatkirin. Hunermend Zara derbarê xelatê de ji ajansa K24ê re diyar kir, xelat bi destê Alîkarê Serokê Ofîsa Serokomariya Rûsyayê Sergey Krienke jê re hatiye pêşkêşkirin.

Zara ji ber vê xelatê kêfxweşiya xwe anî ziman û spasiya Serokomarê Rûsyayê kir ku kar û çalakiyên wê yê hunerî bilind dinixîne.

Zara dibêje: “Muzîk ji bo min xwedî zimanekî gerdûnî ye, ti sînôr û neteweyan nas nake. Çalakiyên min wê her tim di xizmeta yekîtiya gelan de bin.”

Di 27ê Berçîleya 2017an de jî, Serokê Rûsyayê Vladîmîr Pûtîn di merasîmekê de li Koşka Kremlînê, navê hunermenda herî navdar a Federasyona Rûsyayê dabû Zara.

Di 4ê Nîsana 2019an de, Vladîmîr Pûtîn cara duyemîn Madalyaya Rûmetê ya Pileya Duyem pêşkêşî Zara Mihoyî.

Duh cara sêyemîn bû ku xelat û madalyaya Vladîmîr Pûtîn ji bo Zara Mihoyî hat dayîn.

Zara Paşa Mihoyî tekane hunermenda kurd e ku li Rûsyayê xelatên wiha wergirtiye.

Zara bi zêdetirî 10 zimanan stran dibêje û li çaraliyê cîhanê hezkiriyên wê hene.

Li Rojavayê Kurdistanê rewşa perwerdeyê çawa ye?

Berpîrs diyar dikin ku li Rojavayê Kurdistanê asteng û zehmetî gelek in lê perwerde baş e.

Tevî zehmetiyên ku hene, berpîrsên perwerdeyê yê bajarê Heskê yê Rojavayê Kurdistanê diyar dikin ku pêvajoya xwendinê bi awayekî baş bi rê ve diçe. Birêvebirê Komelgeha Perwerdeyê ya bajarê Heskê Basil el-Damin got: “Pêvajoya perwerdeyê li dibistanên Heskê bi awayekî baş bi rê ve diçe.

Gerên me li ser dibistanan hene û rewşa xwendekaran jî gelekî baş e û bi awayekî baş waneyan dibînin. Li Heskê nêzikî 3 hezar mamoste hene û 172 dibistan jî hene.

Ew jî yê qonaxên seretayî, amadeyî û lîseyê ne.” Derbarê guhertina ku di hinek ji materyalên xwendinê de hatin kirin kursên rahênanê ji bo mamosteyan hatin vekirin.

Basil el-Damin her wiha da zanîn: “Aniha pêvajoya perwerdeyê bi awayekî gelekî baş bi rê ve diçe. Pirtûk jî li hemû xwendekaran hatin belavkirin.

Destpêka sala nû ya xwendinê kêmbûnek hebû lê niha hat çareserkirin.

Ji ber ku destpêka sala xwendinê li ser materyalên polên yekem, çarem, heftem û dehem ên ku hatin guhertin, kursên rahênanê ji mamosteyan re hatin vekirin, edî li dibistanên Heskê pêvajoya perwerde û fêrkirinê baş e.”

Li dibistanên Rêveberiya Xweser xwendin bi zimanên Kurdî, Erebî û Siryanî ye.

Li gorî zanyariyên Desteya Perwerde û Fêrkirinê ya Kantona Cizîrê, ji tevahiya 4 hezar û 100 dibistanên Herêma Bakur û Rohhilatê Sûriyeyê li Cizîrê hezar û 786 dibistan hene.

Hezar û 390 dibistan ên seretayî, 74 ên amadehiyê û 23 jî dibistanên lîseyê ne.

Ji tevahiya 900 hezar xwendekaran 206 hezar xwendekar, li wan dibistanan dixwînin. Her wiha 18 hezar û 827 mamoste jî waneyan didin.

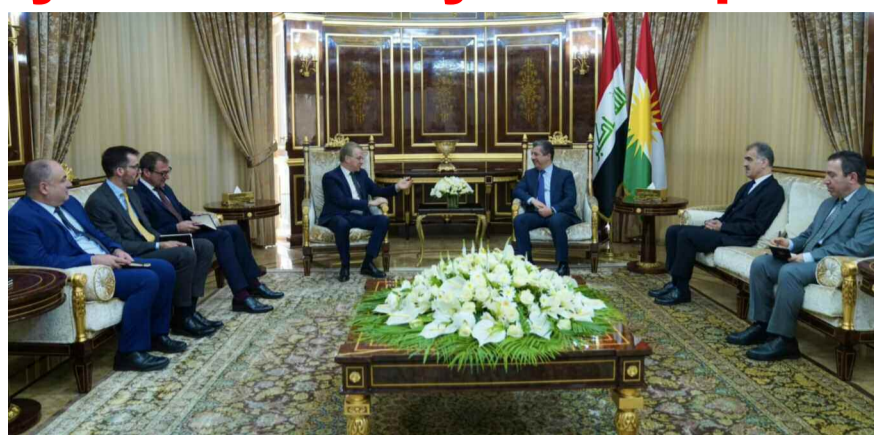
Serokê Hikûmetê Mesrûr Barzanî, pêşwaziya Balyozê Fransayê li Iraqê kir

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro 12.11.2024 pêşwaziya Balyozê Fransayê li Iraqê Patrick Durel kir.

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Balyozê Fransayê li Iraqê dicivin, her du alî li ser giringiya pêkanîna hikûmeteke hevgirtî û bihêz di demeke herî nêzîk de, ji bo xizmetkirina welatiyên Herêma Kurdistanê û rûbirûbûna guhertin û pêşat û qebxwaziye de verê û cîhanê, hevnerîn bûn.

Balyozê Fransayê serkeftina piroseya hilbijartinan û encamên wê li Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê pîroz kirin. Her du alî li ser giringiya pêkanîna hikûmeteke hevgirtî û bihêz di zûtirîn dem de, pêxemetî xizmetkirina welatiyên Herêma Kurdistanê û rûbirûbûna guhertin û pêşat û qebxwaziye de verê û cîhanê, hevnerîn bûn.

Herwesa her du alîyan dîtin û nerînên xwe li ser arêşeyên Herê-

ma Kurdistanê û Hikûmeta Federalî li hev guhertin, herwesa tekez li ser pêdivîtiya dabînkirina mafên darayî û destûrî yê Herêma Kurdistanê jî kir.

Di pareke din a wê hevdîtinê de, danûstandin li ser dawî amadekariyên girêdayî pîrsa birêveçûna serhejmêriya giştî ya şênîyan li Iraqê hatin kirin.

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê tekez jî kir ku, Herêma Kur-

distanê piştevaniya piroseya serhejmêriyê ji bo merema pêşxistinê dike, lê dîtin û têbînî jî li ser wê piroseyê hene ku pêdivî ye ji rê neyê derxistin, bi çî awayekî ji bo meremên siyasî neyê bikaranîn û herwesa çî bandoreke nerênî jî li ser bicîhanîna madeya 140ê ya destûrî û yekalîkirina pîrsa deverên Kurdistanî yê derveyê Îdareya Hikûmeta Herêma Kurdistanê nebe.

Artêşa Iraqê nahêle cotkarên Kurd zeviye xwe biçînin

Lîwaya 8 a Artêşa Iraqê rê nade cotkarên Kurd li nahiyeya Sergeranê zeviye xwe biçînin û pezên xwe biçîrin.

Cotkarê ji gundê Şenaxe yê bi navê Behram Mîrza xwediyê 100 serî pez û zeviyan e. Ji ber tîrsa hêzên Iraqê pezê xwe dibê nava beyar û pîrêzeyên vala û keriyê xwe nêzikî mala xwe diçêrin.

“Em nikarin herin ser zeviye xwe”

Behram Mîrza ji ajnasa Rûdawê re axivî û wiha got:

“Dema werza payîza tê em nêwêrin zeviye xwe cot bikin. Em diçin mazotê dikirin. Em nêwêrin mazotê bibin gund û bixin traktorê û zeviyan cot bikin. Her dema ku dengê traktorê tê Hummerên Artêşa Iraqê tîna ser serê me.

Hinek caran li xalên kontrolê jî heqaretê li me dikin û em nikarin biaxivin. Ji ber ku em Kurd in ev hemû li hemberî me tê kirin.”

Rêgirtina li cotkarên Kurd bûye sedem ku cotkarên Kurd ên Sergeranê bê kar bimînin û bes li zeviye xwe bifikirin. Artêşa Iraqê di payîzê de nahêle cotkarên Kurd biçin û zeviye xwe biçînin û di destpêka havînê jî de nahêle mûsima xwe biçînin. Ehmed Kanebî jî cotkar e, birayekî Ehmed Kanebî bi traektorê çûye ser zeviye xwe. Artêşa Iraqê dema dibîne ku ew bi traktorê diçe ser zeviye xwe wî desteser dike û hîn jî di girtîgehê de ye.

“Artêşa Ereb piştigiriyê dide cotkarên Ereb”

Ehmed Kanebî xelkê Pelkaneyê ye û li ser bûyera girtina birayê xwe wiha got:

“Birayê min nexweş e û tedawî dibû. Artêşê ew bir Navenda Polîsê Sergeranê û wan diyar kir ku divê heta roja yekşemê li girtîgehê be û bi kefalet jî azad nabe!”

Ma ev karê artêşê ye ku were li dijî cotkarê neteweyekê werin alîkariyê bidin cotkarên neteweyeke din.

Mixabin cotkar Ereb in û artêşa Iraqê jî Ereb e û piştigiriyê didin hevdû. Em jî Kurd in û desthilata me nîne.”

Ehmed Ezîz jî cotkarekî din e gundê Pelkaneyê ye û ew jî li ser rewşa cotkaran wiha dibêje:

“Ya pêwîst ew e ku Artêşa Iraqê û cotkarên Ereb jî bisekinin û li hêviya biryara Parlamentoya Iraqê bin.

Heger biryara Parlamentoya Iraqê di berjewendiya wan de be, em dê zeviyan tevî halê ku me çandiye ji wan re bihêlin.”

“Ne dihêlin em zeviyan av bidin ne jî dihêlin em zeviyan cot bikin”

Artêşa Iraqê li ser doza çend Erebên hawirde nahêle cotkarên Kurd li gundên Pelkane, Şenaxe, Serbeşax û Gabereyê yê nahiyeya Sergeranê ya Kerkûkê cotkariyê bikin û zeviye xwe cot bikin. Cotkarekî din e jî gundê Pelkaneyê yê bi navê Elî Rahman jî wiha got: “Nahêlin em zeviye xwe av bidin, nahêlin em zeviye xwe cot bikin. Wê rojê min pûşê li ser zeviya xwe şewitand da ku ez bajom lê ez hatim desteser kirin.”

Erebên hawirde di Komkujîya Enfalê de ji aliya rejîma Beasê ve sala 1975an hatine Herêmê Kurdistanî yê li Derveyê Îdareya Herêma Kurdistanê. Rejîma Beasê wekî diyarî zeviye xwe Kurdan dane wan Erebên hawirde. Sala 2003yan li gorî madeya 140î ya destûra Iraqê Kurd dîsan vegeyiran ser zeviye xwe. Piştî bûyerên 16ê Çiriya Paşîn a 2017an Erebên hawirde careke din vegeyiran herêmê û dixwazin dîsa zeviye xwe Kurdan dagir bikin.

IOM: Di salekî de zêdetirî milyonek kesan bi rêya Iraqê re bi qaçaxî koç kirine

Li gor raporta Rêxistina Koça Navnetewî (IOM) sala borî de zêdetirî milyonek kesan bi rêya Iraqê re bi qaçaxî çûne welatên din û ji wê hejmarê sedî 71 ku nêzikî 710 hezar kes, hemwelatiyên Iraqê bûne. Rêxistina Koça Navnetewî behsa metirsî û xirabkariyên rêyên qaçax kiriyê ku xelkê berê xwe daye wan rêyan û dibin qurbanîyên torên qaçaxçîtiyê û bazirganên mirov. Herwaha amajê bi wê yekê jî dike ku Iraq bûye penageh û xaleke ji bo qaçaxçîtiya bi mirovan. Herwaha di heman raportê de tê gotin ku yek milyon û 274 hezar û 67 kes li 5 xalên sînorî yê li Iraqê re derbas bûne û derbasî welatên cîran bûne, ku sedî 71ê wan jî Iraqî bûn û welatê bicîh hiştine. Herwaha tê gotin: “Di heyama navbera 1ê Adar a 2022 heta 30ê Mijdara 2023yê yek milyon û 274 hezar û 67 kes ji pênc xalên sînorê navbera Iraq û welatên Îran û Sûriye û Tirkîye yê cîran re derbas bûne.”

EHMEDÊ XANÎ HAYATI VE ESERLERİ

"Ehmedê Xanî" kimdir, nerelidir?

Əvvəli ötən sayımızda

Bu eseri önemli kılan iki büyük özellik:

1- Dini bir ilim sahasında yazılmış ilk Kürtçe ders kitabı olması

2- Kendisinden sonra dini ilimler sahasında Kürtçe yazılmış diğer kitaplara bir örnek teşkil etmesi, onlar için bir kapı açması.

3- Mem û Zîn : Mem ve Zîn

Ehmedê Xanî'nin "Mem û Zîn"i bir şairin naklettiği bir aşk hikayesinden önce bir fikir kitabıdır. Bu kitabında doğu şiirinin bütün güçlü yanlarını yansıtanın yanında fikirlerini ifade etmede kendi kültür ve bilgisini açıkça ortaya koyan Xanî, kendisinden önce yazılmış olan kitaplarda kaydedilen düşünsel ve felsefi tartışmalar üzerinde de kafa yormuş ve bütün bunları yaparken kendine göre "hedefi" olan bir şair olarak hareket etmiştir.

"Mem û Zîn" in yazımı salt bir şiirsel destanın yazımı yada halk arasında tekrarlanan gelen ve kökü eskilere dayanan bir aşk hikayesinin şairane yazımı değildir. Bilakis şair belirli bir "hedef" için yazdığı bu kitapta mensup olduğu Kürt ulusunun gerçek durumunu, özelliklerini ve değerlerini ortaya koymayı amaç edinmiş ve dünyaya Kürtlerin tarihsel derinliklere sahip uluslardan bir olduğunu açıklayarak onların Fars ve Osmanlı boyunduruğundan kurtulmaya hakları olduğunu söyleyerek bu davasında oldukça şeffaf davranmıştır.

Xanî, doğunun büyük klasik şairlerini taklit etmekten çok bu şairlerin kendi dilleriyle ortaya koydukları destanlarının benzerlerinin Kürtlerde de var olduğunu ve bunların Kürtçe de yazılabileceğini ispatlamak istemiştir.

Mutasavvıf bir şair sıfatıyla kendi yaratıcı gücünü ortaya koyarak Kürtlerle öteki doğu halkları arasında irtibat kurmuş olan Xanî, doğu halklarının genel kültür mirasına ve edebiyatına katkı sağlayacak "çehresi kurdî olan" yeni bir tablo kazandırmıştır.

Şüphesiz "Mem û Zîn" üstün edebi dokusunun yanında felsefi ve düşünsel bir eserdir de. Birçok bilgi ve birikimi özetleyen, ve çok sayıda düşünsel meseleyi içeren, Kürt ulusunun hayatını ve döneminin yaşam tarzını tavsir eden tablolar çizmektedir

Ehmedê Xanî'nin bu eseri, ismini "Mem" ve "Zîn" adlı iki aşkıtan almaktadır. Aşk hikayesi Miladî 1393 yılında Cizre'de yaşanmıştır.

Ehmedê Xanî "Mem û Zîn" den önce Kürt coğrafyasında tanınan ve anlatılabilen "Memê Alan" folklorik hikayesini yeni baştan ele almış, ona kendi görüşlerini yansıtan yeni bir görünüm kazandırmış ve böylece onu dinsel, sosyal, siyasal ve ulusal görüşleri için kendi ifadesiyle bir "bahane" yapmıştır.

İçimdeki dertleri efsane kılayım
Zîn ve Mem'i bahane yapayım

Perdeden şöyle bir nağme çıkarayım
Zîn ve Mem'i yeniden yorumlayayım

"Mem û Zîn"i 44 yaşında tamamlayan Xanî, eserini nazım şekli olarak "Mesnevî" tarzında yazmıştır. Giriş bölümünde "Besmele ve Tevhîd", "Allah'a Yakarış", "Hz. Muhammed'e ve dört büyük halife'ye övgü", "Mirac olayı ve şefaati talebi", "Eserin ithaf edildiği kişiye övgü", "Eserin yazılış nedeni" yer alır.

Giriş bölümünde ki "Eserin ithaf edildiği kişiye övgü" adlı alt başlık en önemli dikkat çekici kısımdır. Zira mesnevilerde bu kısımda eserin ithaf edildiği kişinin adı anılarak bu kişi edebi incelikler dolu ifadelerle övülür. Xanî bu kısımda doğrudan doğruya bazı meziyetlerini sıraladığı Kürtleri övmekte ve böylece eserini Kürtlere ithaf etmektedir."Bu kısım, cesur ve gayretli Kürt topluluklarını açıkça övmeye ve bunca cömertliklerine ve ulusal onurlarına

rağmen bu toplulukların ne kadar bahtsız ve talihsiz olduklarını açıkça dile getirmeye ilishkindir."

Bu kısım için seçilen başlık'ta kolaylıkla anlaşılmaktadır.

Şaştım kaldım Allah'ın hikmetinde
Acaba Kürtler bu dünya devletinde

Neden böyle hep mahrum kalmışlar?
Neden hep böyle yönetilen olmuşlar?

Beylerinin her biri cömertlikte Hatem'dir
Yiğitleri cengaverlikte birer Rüstem'dir

Sınırların tespitinde anahtar olan Kürtlerdir
Aşiretleri sınırlar üzerinde sağlam setlerdir

Birer denizi andıran Romlar ve Acemler
Ne zaman ortaya çıkıp harekete geçseler

Kürtler her taraftan kızıl kana bulanırlar
Berzah gibi onları birbirlerinden ayırırlar

Hem cömertlik, hem gayret, hem mertlik
Hem beylik, hem hamiyet, hem de yiğitlik

Bunlar Kürt aşiretleri için birer onaydırlar
Onlar gayret kılıcı ile adaleti sağlamışlar

Eğer bizler de bir olup beraber olsaydık
Birbirimize uyup da ittifak oluştursaydık

O zaman tamamlayacaktık dini ve devleti
Ve o zaman elde edecektik ilim ve hikmeti

Yazılış nedeni: Xanî bu kısımda başkalarının doldurmadıkları Kürtçe yazma boşluğunu kendisi mecbur kalıp doldurmaya çalıştığını, bunu ulusal bir bilinçle yaptığını, duru şarap kadar revaçta olan Arapça, Farsça ve Osmanlı Türkçesi dururken tortuyu andıran Kürtçe'yi tercih ettiğini ifade etmektedir.

"Mem û Zîn" i yazmak için Kürtçe'yi tercih etmesinin temel iki nedeni olarak el oğluna "Herkesin kendi dilinde kitapları varken, Kürtlerinki yoktur" ve "Kürtler aşktan mahrumdur" dedirtmemek olduğunu açıkça belirtmektedir.

"Mem û Zîn" in asıl konusu, Mem ve Zîn adlı kahramanlar arasında "mecazi" olarak başlayıp daha sonra "ilahi"leşip "hakiki"leşen bir aşk hikayesidir. Aşkları evlilikle noktalanıp "mecazi" merhaleyi aşamayan Tacdîn ve sitî de hikayenin önemli kahramanları arasında yer alırlar. Tacdîn dîvan vezirinin oğlu, Mem'de dîvan katibinin oğlu olup, kan kardeşi iki saray mensubudurlar. Hikaye'nin önemli kahramanlarından biri de Cizre beyi Zeyneddîn'dir. Sarayda yetişen Sitî ve Zîn bu beyin kardeşleridir. Hikayenin diğer kahramanları: Bey'in kötü karakterli teşrifatçı kapıcısı Bekir, Zîn ve Sitî'nin dadıları Hayzebûn, Tacdîn'in iki kardeşi Arif ve Çeko, Bekir'i ölümünden sonra cennet'te gören pîr. (Şeyh)

4- Dîwan

Xanî'nin değişik süreçlerde çeşitli münasebetlerle söylediği şiirlerinin bir araya getirildiği Dîwan'ında yer alan bazı nazım şekilleri şunlardır:

Gazel, Kaside, Kıta, Mulemma, Mustezad, Diğerleri

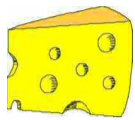
Dîwan'ın içeriğini oluşturan belli başlı konular şunlardır:

Tasavvuf, Mistik ve metaforik aşk, Metaforik Flora, Metaforik fauna, Sosyal, siyasal ve kültürel olgular, Diğer konular.

Hazırlayan: Mustafa ÖZER
Mustafaozer34@hotmail.com

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

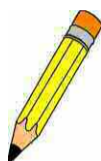
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

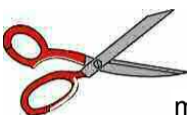

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

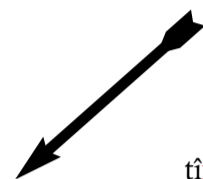
şer

Ev çiyey? Ev şere.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrişke

Ev çiyey? Ev kêwrişke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

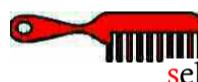
Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

Şş

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qilıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

Tt

tîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtiye.
Bu nədir? Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsak

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu tîmsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu yıldırımdır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

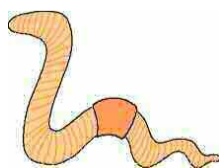
keVc

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

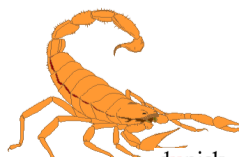
kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a scorpion.

bivir

Ev çiyey? Ev bivire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

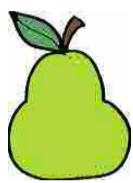

berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

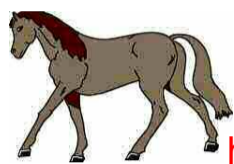
hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

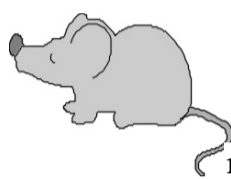
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu êlcêkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

Ev çîye? Ev lînge.
Bu nêdir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îi

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

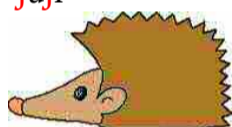

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gëmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

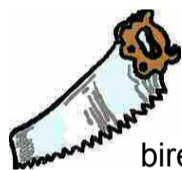

Ev çîye? Ev jûjîye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

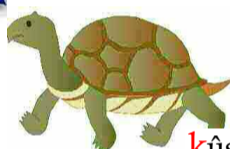
Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günêşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

Kk

kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdir.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

lîmor

Ev çîye? Ev lîmore.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qezetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjal

Ev çîye? Ev keviale.
Bu nêdir? Bu xerçəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşıqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

xezal

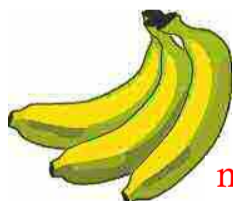
Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu ceyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî

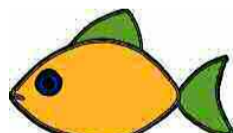
Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çeyirtkêdir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

Nn

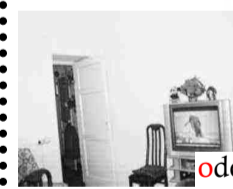
nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörêkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reŋge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

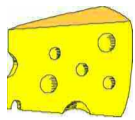

top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a bool.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyê? Ev penîre.
Bu nêdir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

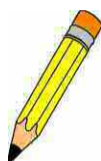
pîvaz

Ev çiyê? Ev pîvaze.
Bu nêdir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyê? Ev perçemeke.
Bu nêdir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyê? Ev pênûse.
Bu nêdir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

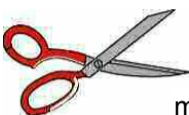

beq

Ev çiyê? Ev beqe.
Bu nêdir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyê? Ev qaze.
Bu nêdir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyê? Ev meqese.
Bu nêdir? Bu qauçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyê? Ev portqale.
Bu nêdir? Bu portaqaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

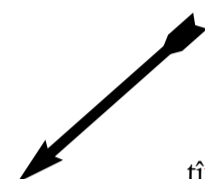
şêr

Ev çiyê? Ev şêre.
Bu nêdir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çiyê? Ev kêwrîşke.
Bu nêdir? Bu dovşandır.
Что это? Это зайца.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyê? Ev tîre.
Bu nêdir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyê? Ev roviye.
Bu nêdir? Bu tülküdir.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyê? Ev sêve.
Bu nêdir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

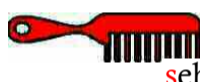
stêrk

Ev çiyê? Ev stêrke.
Bu nêdir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyê? Ev şûre.
Bu nêdir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyê? Ev şeye.
Bu nêdir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tîr

Ev çiyê? Ev tiriye.
Bu nêdir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyê? Ev tûtîye.
Bu nêdir? Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyê? Ev seye.
Bu nêdir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyê? Ev sêvike.
Bu nêdir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyê? Ev şîre.
Bu nêdir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

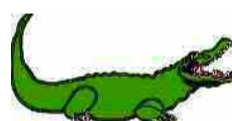
şûşe

Ev çiyê? Ev şûşeye.
Bu nêdir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyê? Ev pirtûke.
Bu nêdir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsal

Ev çiyê? Ev tîmsahe.
Bu nêdir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyê? Ev utiye.
Bu nêdir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyê? Ev guhe.
Bu nêdir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyê? Ev bilûre.
Bu nêdir? Bu tütökdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyê? Ev brûske.
Bu nêdir? Bu ıldırımır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyê? Ev çave.
Bu nêdir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

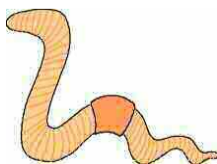
keVc

Ev çiyê? Ev keVoke.
Bu nêdir? Bu göyөрçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyê? Ev gule.
Bu nêdir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyê? Ev kurme.
Bu nêdir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyê? Ev çûke.
Bu nêdir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyê? Ev dupişke.
Bu nêdir? Bu eqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

bivir

Ev çiyê? Ev bivire.
Bu nêdir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

berçavik

Ev çiyê? Ev berçavike.
Bu nêdir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBƏ-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

w erdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şêkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ew r

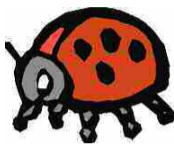
Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kêkildir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzêndir.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

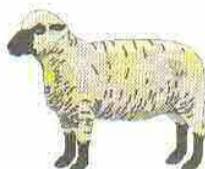
xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

1

yek

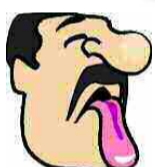
Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountair.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zəngdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

KURDÎ

Azerî

N b/s	KURDÎ		Azerî
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirîlî	Latinî
1	Aa	Aa	Aa
2	Bb	Бб	Bb
3	Cc	Цц	Cc
4	Çç	Чч	Çç
5	Dd	Дд	Dd
6	Êê	Ее	Ee
7	Ee	Яя	Əə
8	Ff	Фф	Ff
9	Gg	Гг	Gg
10	Hh	Нн	Hh
11	Îî	Ии	Ii
12	Ii	Ьь	İı
13	Jj	Жж	Jj
14	Kk	Кк	Kk
15	Ll	Лл	Ll
16	Mm	Мм	Mm
17	Nn	Нн	Nn
18	Oo	Оо	Oo
19	Pp	Пп	Pp
20	Qq	Qq	-
21	Rr	Рр	Rr
22	Ss	Сс	Ss
23	Şş	Шш	Şş
24	Tt	Тт	Tt
25	Ûû	Уу	Uu
26	Uu	Юю	Üü
27	Vv	Вв	Vv
28	Ww	Ww	-
29	Xx	Хх	Xx
30	Yy	Йй	Yy
31	Zz	Зз	Zz

DIKARÎ BIXWÎNÎ

1	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, limon
16	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nan, nêrî, nig, Nîva, neví, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şîrîn, sekir, şewaq
24	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

В Дохуке убиты три члена РПК

Антитеррористическое ведомство Иракского Курдистана объявило, что в результате удара турецкого беспилотника 9 ноября были убиты три члена турецкой "Рабочей партии Курдистана" (РПК), включая старшего командира.

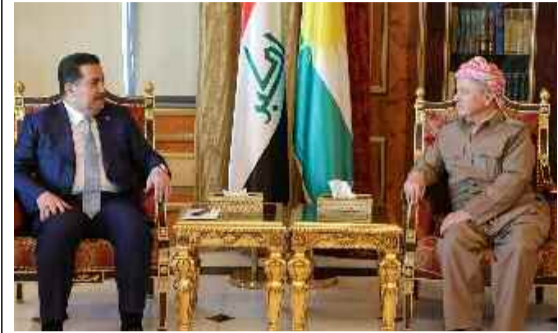
В официальном заявлении агентства сказано, что авиаудар был нанесен по транспортному средству РПК в деревне Калил подрайона Чаманке района Амади на севере провинции Дохук.

Турецкие авиаудары по территории Ирака усилились после вооруженного нападения на комплекс "Turkish Aerospace Industries" (TUSAŞ) в столице Турции, Анкаре, которое осуществили два боевика РПК.

РПК, признанная Турцией, США и Европейским союзом террористической организацией, ведет вооруженную борьбу против турецкого государства с 1980-х годов, добиваясь большей автономии для курдского населения в Турции. Этот многолетний конфликт привел к десяткам тысяч смертей, при этом Турция проводит трансграничные военные операции в Ираке и Сирии.

Барзани и Судани обсудили отношения Эрбиля и Багдада

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), 13

ноября встретился с премьер-министром Ирака Мухаммедом Шиа ас-Судани, чтобы обсудить ключевые политические вопросы и сотрудничество между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством Ирака. Согласно заявлению штаб-квартиры Барзани, лидеры сосредоточились на усилиях по укреплению отношений КРГ и Багдада, и подчеркнули необходимость продуктивного сотрудничества для решения общих проблем. Они также рассмотрели недавние политические события в Ираке и их последствия для региональной стабильности и роста. Премьер-министр Судани поздравил Барзани с успешным завершением парламентских выборов в Курдистане, выразив надежду на то, что курдские партии вскоре завершат соглашение о формировании нового правительства. Оба лидера подчеркнули важность единства и сотрудничества для обеспечения стабильности во всем Ираке. Визит Судани в Эрбиль начался с приветственной встречи с премьер-министром Курдистана Масруром Барзани в международном аэропорту Эрбиля, за которой последовала встреча с президентом Курдистана Нечирваном Барзани.

МИД: Иран обещает не использовать территорию Ирака для нападения на Израиль

Министр иностранных дел Ирака и заместитель премьер-министра Фуад Хусейн предупредил,

что угроза эскалации войны и нестабильности на Ближнем Востоке остается серьезной проблемой. 10 ноября министр иностранных дел Ирака прибыл в Эр-Рияд (Саудовская Аравия), для участия в арабо-исламском саммите. Во время поездки он дал интервью саудовской газете "Asharq Al-Awsat", в котором предупредил, что продолжение конфликта может быть опасным для Ирака, особенно эскалация между Ираном и Израилем. "Бои, атаки и контратаки с использованием оружия, ракет и беспилотников с территории Ирака поставят Ирак в центр зоны боевых действий. Поэтому мы предупреждаем все стороны по этому вопросу", — добавил Хусейн, очевидно, имея в виду проиранское ополчение в Ираке. Министр также упомянул, что переговоры с иранской стороной продолжаются на разных уровнях, сказав, что иранцы четко пообещали не атаковать Израиль с территории Ирака.

"Мы выступаем против использования иракской земли и воздушного пространства для атак на любую из сторон, так же как мы выступали против войны и агрессии против Ирана", — подчеркнул министр иностранных дел Ирака.

Иран заявил, что ответит на недавние акты агрессии Израиля, и несколько сообщений СМИ предполагают, что вероятный ответ Ирана может последовать через Ирак.

Президент Барзани встречается с мировыми лидерами на "COP29" в Азербайджане

Во вторник, 12 ноября, президент Курдистана Нечирван Барзани встретился с несколькими мировыми лидерами на Конференции ООН по изменению климата ("COP29") в Баку, Азербайджан.

Мероприятие фокусируется на финансировании чистой энергии как альтернативы ископаемому топливу, сокращении вредных выбросов и укреплении устойчивости общества к изменению климата на фоне растущих бедствий, связанных с климатом. Среди тех, с кем встретился Барзани, были президент Турции Реджеп Тайип Эрдоган, министр иностранных дел Турции Хакан Фидан, президент ОАЭ Мухаммед бин Заид Аль Нахайян. Президент Барзани также провел обсуждения с иракской делегацией во главе с президентом Ирака Абдул Латифом Рашидом. "Вместе мы можем

справиться с изменением климата и построить более здоровую планету для будущих поколений", заявил курдский лидер в интервью международному СМИ. "Эта ежегодная встреча является для нас важной возможностью предпри-

нять значимые шаги на пути к устойчивому будущему".

11 ноября президент Курдистана прибыл в Баку для участия в саммите по изменению климата по приглашению президента Азербайджана Ильхама Алиева.

Президент Курдистана поблагодарил лидера Азербайджана за приглашение на "COP29"

Президент Курдистана Нечирван Барзани выразил благодарность президенту Азербайджана Ильхаму Алиеву за приглашение принять участие в саммите по климату "COP29", который прошел в Баку.

В посте на X Барзани поздравил правительство и народ Азербайджана с "успешным и хорошо организованным саммитом".

Президент Барзани присутствовал на конференции по изменению климата в Баку в 11 и 12 ноября. Выступая во время саммита он подчеркнул необходимость совместных усилий "для борьбы с изменением климата и создания более здоровой планеты для будущих поколений".

На полях саммита президент Курдистана встретился с президентом Турции Реджепом Тайипом Эрдоганом, министром иностранных дел Турции Хаканом Фиданом и президентом ОАЭ Мухаммедом бен Заидом Аль Нахайяном и другими лидерами.

Курдские партии Киркука провели совещание по предстоящей переписи на фоне напряженности вокруг спорных территорий

В среду, 13 ноября, курдские политические партии в Киркуке собрались на совещание, чтобы обсудить обеспокоенность по поводу предстоящей переписи на спорных территориях Ирака, включая Киркук.

Сессия прошла в штаб-квартире третьего отделения "Демократической партии Курдистана" (ДПК) в Киркуке. На ней присутствовали заместитель спикера иракского парламента Шахаван Абдулла Ахмед и другие видные курдские должностные лица.

Обсуждения были сосредоточены на последствиях переписи в Киркуке и близлежащих спорных территориях на фоне опасений по поводу демографических и политических последствий.

Хотя для обсуждения результатов встречи была запланирована пресс-конференция, участники в конечном итоге сообщили СМИ, что конференция отменена.

10 ноября Фахми Бурхан, глава Генерального совета по курдским территориям за пределами региона (спорным территориям с курдским большинством), призвал Багдад отложить перепись до тех пор, пока нерешенные вопросы между Эрбилем и Багдадом не будут решены в соответствии со статьей 140 Конституции Ирака, в которой изложены механизмы разрешения споров в районах, на которые претендуют оба правительства.

На пресс-конференции, состоявшейся в Сулеймани, Бурхан подчеркнул важность курдского

представительства в переписи, в частности включения коренных

лиона человек в 2022 году.

С 2003 года курдские власти

курдских жителей Киркука. "Мы не против переписи, которую мы считаем крайне важной для целей развития в четырех провинциях Курдистана. Однако текущий статус спорных территорий требует отсрочки", — заявил он.

Он также выразил обеспокоенность тем, что перепись может быть политически мотивированной, что может сократить географическое присутствие Курдистана, и призвал иракских курдов бойкотировать перепись, запланированную на 20–21 ноября.

Последняя всеобъемлющая перепись населения Ирака проводилась в 1987 году. Перепись 1997 года исключила регион Курдистан, заставив Ирак полагаться на неофициальные оценки, пока министерство планирования не спрогнозировало численность населения в более чем 42 мил-

пытались включить Киркук в регион Курдистан. Результаты переписи могут повлиять на долю курдов в федеральном бюджете Ирака, которая в настоящее время составляет около 12%, и определить политическую направленность Киркука.

Однако правительство планирует исключить вопросы об этнической принадлежности и религии из переписи, что вызывает негативную реакцию в спорных регионах, где жители опасаются недостаточного представительства.

Результаты переписи, хотя и предназначены для экономического планирования, имеют политический вес в стране с глубокими этническими и религиозными разногласиями, чьи третьи по величине в мире запасы нефти повышают ставки на справедливое распределение богатств.

Премьер-министры Ирака и Курдистана обсудили ключевые вопросы, стоящие между федеральными и региональными властями

13 ноября премьер-министр Ирака Мухамед Шиа Аль-Судани и премьер-министр Регионального правительства Курдистана (КРГ) Масрур Барзани встретились в Эрбиле, чтобы обсудить вопросы, представляющие общий интерес.

Судани прибыл в Эрбиль с запланированным визитом для переговоров с высшими курдскими чиновниками.

Согласно заявлению пресс-службы премьер-министра Ирака, Судани поздравил курдского премьера с успешным проведением выборов в парламент Курдистана.

Также сообщается, что премьер-министры обсудили "общие вопросы между федеральным правительством и Курдистаном, прежде всего усилия по возобновлению экспорта нефти из Курдистана Ирака и важность организации этих усилий для удовлетворения чаяний граждан по всей стране. Кроме того, они подчеркнули важность выполнения решения Федерального суда относительно зарплат государственных служащих в регионе".

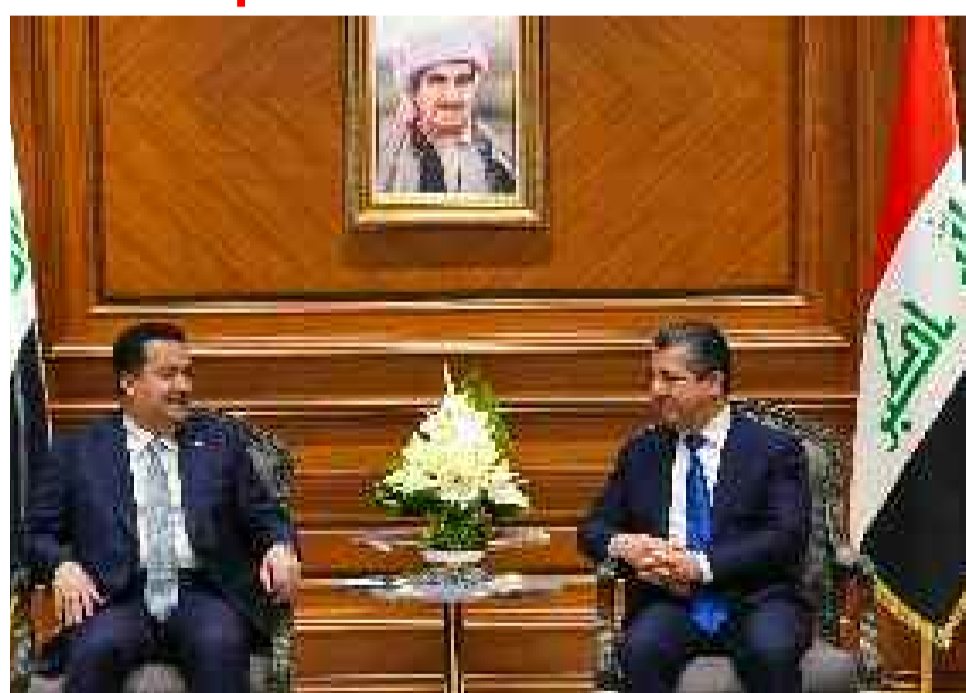
Премьер-министр Судани подчеркнул необходимость поддержа-

ния политической стабильности в Курдистане, отметив, что Курдистан является "основополагающим компонентом стабильности Ирака, в том числе для Багдада и страны в целом".

Он подчеркнул необходимость скорого формирования нового правительства в регионе Курдистан и выразил готовность федерального правительства "оказать помощь в этом отношении", подчеркнув важность поддержания "текущего уровня сотрудничества между региональным правительством и Багдадом на национальном уровне".

На встрече также обсуждалась подготовка к проведению переписи населения, запланированной на 20–21 ноября, и необходимость приложить максимальные усилия для обеспечения ее успешного завершения, особенно после решения технических вопросов со Статистическим управлением Курдистана. Эта перепись рассматривается как жизненно важная для поддержки развития и планирования во всех секторах, которые способствуют прогрессу и продвижению Ирака.

Также обсуждалась региональная

ситуация, особенно в свете "настоящего стремления оккупационных сионистских сил расширить масштабы войны".

Обе стороны подтвердили важность координации позиций для сохранения безопасности и суверенитета Ирака.

На встрече также обсуждались общие проблемы, включая зарплату в государственном секторе, долю

региона в федеральном бюджете и возобновление экспорта нефти, при этом премьер-министр Барзани подчеркнул, что выплаты зарплат сотрудникам КРГ должны оставаться свободными от политических споров. Оба лидера согласились с важностью возобновления экспорта нефти и устранения препятствий для удовлетворения ожиданий граждан как в Курдистане, так и в Ираке.

ДИПЛОМАТ

№ 42 (602) 08 - 14 ноябрь 2024-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Курдский лидер Масуд Барзани почтил память покойной Даниэль Миттеран

Президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК) и бывший президент Курдистана Масуд Барзани почтил память покойной Даниэль Миттеран, жены бывшего президента Франции Франсуа Миттерана, подчеркнув ее неизменную поддержку курдов.

В своем выступлении во вторник, 12 ноября, на церемонии, посвященной столетию со

дня рождения Миттеран, Барзани почтил память женщины, известной как "Мать курдов", за ее сочувствие и солидарность.

"Даниэль Миттеран глубоко осознавала страдания курдского народа и была первой европейской женщиной, которую я видел, проливающей слезы по Курдистану", — сказал Барзани, добавив, что ее сострадание произвело на

него неизгладимое впечатление.

Барзани рассказал, что Миттеран, несмотря на то, что она едва выжила после покушения со стороны режима партии "Баас" во время своего визита в Курдистан после курдского восстания, продолжила свой маршрут, включая визит в Халабджу.

"Преданность Даниэль Миттеран курдскому делу и ее усилия на международных форумах заслужили ей огромное уважение. То, что мы предлагаем ей в знак благодарности, кажется недостаточным для ее наследия", — заключил он.

Даниэль Миттеран, бывшая первая леди, оказала очень большую поддержку курдскому народу. Ей удалось повысить осведомленность международного сообщества о нарушениях прав курдов в Ираке.

В Иране приговорена к смерти еще одна курдская активистка

Судебная система Ирана приговорила курдскую политическую активистку и защитницу прав женщин к смертной казни по обвинению в

"вооруженном мятеже".

Приговор был вынесен отделением 15 Революционного суда в Тегеране под председательством судьи Аболкасема Салавати.

Согласно данным правозащитной организации "Hengaw", Варише Моради, член "Общества свободных женщин Восточного Курдистана" (KJAR), связанная с "Партией свободной жизни Курдистана" (PJAK), была уведовлена о смертном приговоре 10 ноября.

Суд над Моради был отмечен процессуальными нарушениями, ее адвокатам было отказано в доступе к материалам ее дела и в праве на самооборону.

Несмотря на многочисленные запросы, ее

команде защиты было запрещено просматривать файл как на предварительных, так и на последующих заседаниях, а самой Моради не разрешили представить свою защиту.

В знак протеста против применения Ираном смертной казни к активистам Моради объявила 20-дневную голодовку, начавшуюся 10 октября, что совпало с Всемирным днем борьбы со смертной казнью.

Моради перенесла длительное тюремное заключение и суровые условия. Она содержалась в одиночной камере тюрьмы "Эвин", контролируемой министерством разведки, в течение пяти месяцев, прежде чем ее перевели в женское отделение.

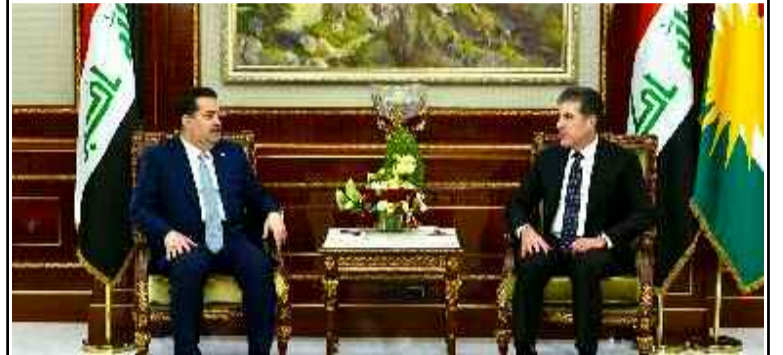
Сообщения указывают на то, что она подверглась жестокому обращению, включая избивание во время ее задержания 1 августа 2023 года силами безопасности во время поездки из Маривана в Сенендадж. "Hengaw" сообщает о случаях жестоких пыток, включая инцидент, когда Моради, как сообщается, рвало кровью и она потеряла сознание из-за интенсивности издевательств.

Кроме того, Моради была приговорена к еще шести месяцам тюремного заключения Уголовным судом Тегерана № 2 по отдельному делу, касающемуся других политических заключенных тюрьмы "Эвин".

Премьер-министр Ирака прибыл в Курдистан

13 ноября президент Курдистана Нечирван Барзани встретился с премьер-министром Ирака Мухаммедом Шиа Ас-Судани,

прибывшим в Эрбиль для переговоров с высшими курдскими чиновниками, в том числе, чтобы обсудить формирование нового правительства региона и найти решения давних спорных вопросов.

По прибытии его встречал премьер-министр Регионального правительства Курдистана (КРГ) Масрур Барзани.

Согласно заявлению офиса курдского президента, стороны также обсудили результаты недавних курдских парламентских выборов, шаги по формированию нового регионального правительства и отношения между Эрбилем и Багдадом.

Премьер-министр Судани поздравил регион Курдистан с успешными выборами, высоко оценив высокую явку избирателей "как свидетельство политической осведомленности курдского населения и его приверженности демократии".

В ходе встречи Нечирван Барзани и Мухаммед Шиа Ас-Судани заявили о необходимости защитить Ирак от последствий региональных конфликтов. Лидеры рассмотрели ситуацию на Ближнем Востоке и ее влияние на Ирак. В этом контексте они подчеркнули "необходимость изоляции Ирака от региональной напряженности и пообещали работать вместе для поддержания безопасности и стабильности в стране". Оба лидера "подчеркнули необходимость укрепления механизмов координации и договорились решать общие вопросы посредством конструктивного диалога и соблюдения конституции Ирака", согласившись с важностью продолжения диалога для укрепления сотрудничества и связей между Эрбилем и Багдадом.

СМИ сообщили о намерении Ирака понизить возраст согласия девочек до девяти лет

Власти Ирака планируют понизить возраст согласия для девочек с 18 лет до девяти. Об этом 8 ноября сообщило британское издание The Mirror.

"Ультраконсервативные мусульманские партии подали заявку на принятие нового закона, который сократит существующий возраст согласия вдвое по сравнению с существующим пределом в 18 лет", — говорится в публикации.

Уточняется, что власти государства считают данный закон нужным, потому что он может приблизить Ирак к "более правильному толкованию исламского права", а также защитить молодых девушек от "аморального отношения". Ранее, 4 сентября, СМИ сообщили о том, что парламент Ирака рассматривает правовые изменения, которые предоставят религиозным властям больше полномочий в вопросах семейного права. Правозащитные организации предупреждают, что этот шаг может повлиять на легализацию браков для девочек от девяти лет. Многие иракские женщины с ужасом отреагировали на эти изменения и организовали протесты напротив здания парламента.

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakû Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.

e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filialı

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500